

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SINIF İÇİ İLETİŞİM AKSAKLIKLARINA YÖNELİK ÖĞRETMEN –
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Aslı BAŞARI

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Mehmet CANBULAT

Bolu – 2007

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Aslı BAŞARI' ya ait “Sınıf İçi İletişim Aksaklıklarına Yönelik Öğretmen – Öğrenci Görüşleri” adlı çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. 14-12-2007

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Mehmet CANBULAT İmza

Üye : Yrd. Doç. Dr. Türkan ARGON İmza

Üye : Yrd. Doç. Dr. Bayram BIÇAK İmza

Prof. Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT
THE OPINIONS OF STUDENTS AND TEACHERS WITH RESPECT TO
THE OBSTACKLES OF COMMUNICATION IN CLASS
Aslı BAŞARI

Master Thesis
Primary Education Division
Advisor of Thesis: Assoc. Prof. Dr. Mehmet CANBULAT

December 2007, 160 pages

In this thesis, the obstackles (difficulties) of communication between the students, who are attending the grades 3, 4 and 5 in primary education school, and their teachers have been tried to studied. In this research, the answer of the question; “*What are the opinions of students and teachers with respect to the obstackles (difficulties) of communication in class?*” has been tried to searched.

The research is descriptive model. The survey “*The difficulties of communication between teachers and sutudents*” has been used as data collecting tool. The datas of the research were formed in accordance with the answers of the survey obtained from 120 teachers and 472 students who are being educated in central primary institutions in the town Ulaş which is located in city Sivas, in 2007-2008 education period. The statistical analysis of data were examined by using the software program SPSS 12.0 and with the methods "t test" and "one direction variation analysis".

In this research, the following results have been obtained.

The opinions of the teachers with respect to the difficulties of communication in class are that there is always difficulties in criticising and warning the students while in lesson but on the other hand there are sometimes difficulties in taking into consideration of student’s suggestions in class activities, arranging discussion meetings in class about unexpected topics to get the ideas of students, putting accross their messages with adding their emotions and evaluations in class

communication, caring the share of students private dates, receiving information by using innominate surveys and wishes boxes to get students opinions about in class behaviours, leaving unsuccessful students alone,

The opinions of the students with respect to the difficulties of communication in class are that there are always difficulties in believing by teachers that all students have enough capacity to learn the given informations in class, warning and criticising by teachers the students while in lesson, not caring the known words used in their communications by teachers, not caring the physical distance between the student and teacher in communication, believing by teachers that unsuccessful students must stay in front seats, giving an enough time by teachers for answering the questions asked to unsuccessful students like succesful ones, dealing with the students, who has negative behaviours, by teachers instead of dealing with the all the class, but on the other hand there are sometimes difficulties in caring the messages of students body languages, putting accross teachers messages with adding their emotions and evaluations in class communication, caring the share of the privates dates of students by teachers.

The diffirences of opinions of the students and teachers with respect to the difficulties of communication in class are that teachers observed difficulties in such following subjects; taking into consideration of student's suggestions in class activities, arranging discussion meetings in class about unexpected topics to get the ideas of students, receiving information by using innominate surveys and wishes boxes to get students opinions about in class behaviours and leaving unsuccessful students alone.

The students emphasized that there are such following difficulties of communication in class; believing by teachers that all students have enough capacity to learn the given informations in class, not caring the usage of known words in their communications by teachers, not caring the distance between the student and teacher in communication, believing by teachers that unsuccessful students must stay in front seats, giving an enough time by teachers for answering the questions asked to unsuccessful students like succesful ones, dealing with the students, who has negative behaviours, by teachers instead of dealing with the all the class, not caring

the messages of students body languages, putting accross teachers messages with adding their emotions and evaluations in class communication.

It has been obtained a meaningful differences with respect to opinions of teachers in following such variables; sex, age, last graduated education institute and proffessional seniorty in school.

On the other hand, it couldnt be obtained any meaningful differences with respect to opinions of students in following such variables; sex, educational backround of parents, occupation of parents and monthly income of parents.

Key Words: 1- Communication 2- Diffuculties in communication

ÖZET

SINIF İÇİ İLETİŞİM AKSAKLIKLARINA YÖNELİK ÖĞRETMEN – ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ Aslı BAŞARI

Yüksek Lisans Tezi

İlköğretim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet CANBULAT

Aralık 2007, 160 Sayfa

Bu tez çalışmasında, ilköğretimde öğrenim gören 3-4 ve 5’ inci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin öğretmenleriyle iletişim engelleri incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada, “Sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen – öğrenci görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırma betimsel modeldedir. Veri toplama aracı olarak “Öğretmen-Öğrenci iletişim engelleri” anketi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, 2007-2008 Eğitim-Öğretim yılı, Sivas ili Ulaş ilçesindeki merkez ilköğretim kurumlarında öğrenim gören 472 adet öğrenci ve 120 adet öğretmenin ankete verdiği yanıtlar doğrultusunda oluşturulmuştur. Verilerin istatistiksel analizi SPSS 12.0 paket programı kullanılarak “t testi”, “tek yönlü varyans analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Araştırmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen görüşleri; Ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunma konusunda her zaman, sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alma, öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıf içinde önceden gündemi saptanmayan toplantılar düzenleme, sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerimi de katarak iletme, öğrencilerin özel günlerini paylaşmaya özen gösterme, öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulama yoluyla bilgi alma, başarısızlık gösteren öğrencileri kendi halinde bırakma konusunda ara sıra iletişim aksaklığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğrenci görüşleri; Öğretmenler sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanma, öğretmenler ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunma, öğretmenlerin öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösterme, öğretmenler öğrencilerle konuşurken öğretmen-öğrenci arasındaki fiziksel mesafeye dikkat etme, öğretmenler başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanma, öğretmenler başarısı düşük öğrencilere de başarısı yüksek olanlar kadar soruları yanıtlama süresi verme, öğretmenler sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenme konusunda her zaman, öğretmenler öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alma, öğretmenler sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerini de katarak iletme, öğretmenlerin öğrencilerin özel günlerini paylaşmaya özen gösterme konusunda ara sıra iletişim aksaklığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri arasındaki farklılıklar; Öğretmenler sınıf içi iletişim aksaklıklarının, sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alma, öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıfta gündemi saptanmayan toplantılar düzenleme, öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulama yoluyla bilgi edinme ve başarısızlık gösteren öğrencileri kendi haline bırakma konusunda aksaklık gördüklerini belirtmişlerdir.

Öğrenciler sınıf içi iletişim aksaklıklarının öğretmenlerin sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanma, öğretmenlerin öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösterme, öğretmenlerin öğrencilerle aralarındaki mesafeye dikkat etme, başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanma, başarısı düşük öğrencilere başarısı yüksek olanlar kadar yanıtlama süresi verme, sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenme, öğretmenlerin öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alma konusunda iletişim aksaklığı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin görüşleri arasında cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan son eğitim kurumu ve çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem bağımsız değişkenlerine ilişkin anlamlı bir fark bulunmuştur.

Öğrencilerin görüşleri arasında cinsiyet, anne-babanın öğrenim durumu, anne-babanın mesleği ve ailenin aylık geliri bağımsız değişkenlerine ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Anahtar Sözcükler: 1- İletişim 2- İletişim Engelleri

TEŞEKKÜR

Tez çalışmamın başından son hale getirilmesine kadar gerekli yardımını ve desteğini esirgemeyen özellikle bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet CANBULAT' a,

Çalışmanın savunulmasında yer alan değerli jüri üyelerine,

Bu tezin hazırlanması süresince anlayış ve desteklerini esirgemeyen Eşim ÇETİN'e ve AİLEME

Teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	vi
TEŞEKKÜR.....	ix
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv

BÖLÜM

I- GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Problem.....	5
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	6
1.5. Sayıtlılar.....	7
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar.....	8
II- KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR	9
2.1. Kuramsal Temeller.....	9
2.1.1. İletişimin Tanımı.....	10
2.1.1.1. Bilgi Bakımından İletişim.....	10
2.1.1.2. Düşünce Bakımından İletişim.....	10
2.1.1.3. Anlama Bakımından İletişim.....	11
2.1.1.4. Tepki Bakımından İletişim.....	11
2.1.1.5. Algı Bakımından İletişim.....	12
2.1.1.6. Kavramların Sembollerle Aktarımı Bakımından İletişim.....	12
2.1.1.7. Araç Bakımından İletişim.....	12
2.1.2. İletişim Süreci.....	13
2.1.2.1. İletişim Sürecinin Öğeleri.....	13

2.1.3. Eğitimde İletişimin Önemi.....	14
2.1.3.1. Açık ve Saydam Olma Becerisi.....	16
2.1.3.2. Gönderme veya Konuşma Becerileri.....	16
2.1.3.3. Alma veya Dinleme Becerileri.....	17
2.1.4. İletişim Engelleri	18
2.1.5. Örgütsel İletişim.....	27
2.1.5.1. Örgütsel İletişim Biçimleri.....	29
2.1.5.2. Örgütsel İletişimi Engelleyen Faktörler.....	30
2.1.6. Okulda İletişim	31
2.1.7. Sınıfta İletişim.....	33
2.1.8. Konuyla İlgili Yapılan Araştırmalar.....	45
III-YÖNTEM.....	50
3.1. Araştırmanın Modeli.....	50
3.2. Evren.....	50
3.3. Örneklem.....	50
3.4. Veri Toplama Aracı.....	51
3.5. Verilerin Toplanması.....	51
3.6. Verilerin Çözümlemesi.....	52
IV-BULGULAR VE YORUMLAR.....	54
4.1. Kişisel Bilgiler.....	54
4.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular Ve Yorumlar.....	58
4.2.1. Sınıf İçi İletişim Aksaklıklarının Nedenleri Konusunda Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine İlişin Bulgular ve Yorumlar.....	58
4.2.2. Sınıf İçi İletişim Aksaklıklarının Nedenleri Konusunda Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark’a İlişkin Bulgular ve Yorumlar Nelerdir?.....	114
4.3. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular Ve Yorumlar.....	114
4.4. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular Ve Yorumlar.....	118

V- SONUÇLAR VE TARTIŞMA.....	122
5.1. Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar Ve Tartışma.....	122
5.2. Öneriler.....	137
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler	137
5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	138
KAYNAKLAR	139
ÖZGEÇMİŞ.....	145
EKLER.....	146
Ek 1: Öğretmen Anket Formu.....	147
Ek 2: Öğrenci Anket Formu.....	154

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: İletişim Süreci.....	13
--------------------------------------	----

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Okul, Sınıf Öğretmeni ve Öğrenci Sayıları.....	51
Tablo 2: Beşli Dereceleme Ölçeğinin Puan Sınırları.....	53
Tablo 3: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına, Mesleki Kıdemlerine, Yaş Değişkenlerine ve Çalıştıkları Okuldaki Hizmet Süresine İlişkin Dağılımları.....	55
Tablo 4: Öğrencilerin Yaş Değişkenlerine, Okudukları Sınıflarına, Ailenin Aylık Gelirine İlişkin Dağılımları	56
Tablo 5: Öğrencilerin Babasının – Annesinin Öğrenim Düzeyi ve Mesleklerine İlişkin Dağılımları.....	57
Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımları.....	58
Tablo 7: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Etkinliklerine Yardımcı Olması	59
Tablo 8: Öğretmenler Sınıfta Öğrencilere Karşı Eşit ve Saygılı Davranması.....	60
Tablo 9: Öğretmenler Sınıf İçi Etkinliklere Katılmada Öğrencilere Fırsat Eşitliği Sağlaması.....	61
Tablo 10: Öğretmenlerin Düşüncelerini Sunma Şekli	62
Tablo 11: Öğretmenlerin Öğrencilerin İnanç Değerlerini Göz Önünde Bulundurması.....	63
Tablo 12: Öğretmenlerin Öğrenciler Olumsuz Davranış Gösterdiğinde Sinirlenmemesi.....	64
Tablo 13: Öğretmenlerin Öğrencilerin Beden Diliyle Verdikleri Mesajları Dikkate Alması	65
Tablo 14: Öğretmenlerin Öğrencilere Sınıftaki Etkinliklerle İlgili Tartışma Fırsatı Yaratması.....	66
Tablo 15: Öğretmenlerin Başarısı Yüksek Öğrencilere “Gülümseme” Gibi Tepkilerde Bulunması	67
Tablo 16: Öğretmenlerin Sınıf İçi Tüm Etkinliklerde Öğrenci Önerilerini Dikkate Alması	68
Tablo 17: Öğretmenlerin Öğrenci Düşüncelerini Almak Üzere Toplantılar Düzenlemesi.....	69

Tablo 18: Öğretmenlerin Konuşurken Sözcüklerin Söyleyiş Biçimini Doğru Aktarması	70
Tablo 19: Öğretmenlerin Öğrencilerine Konuşmalarının Anlaşıldığına İlişkin Dönütler Vermesi	71
Tablo 20: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencilerine Güler Yüzlü ve İçten Davranması.....	72
Tablo 21: Öğretmenlerin Sınıfta Ortaya Çıkan Sorunları Ertelemeden Çözmeye Çalışması.....	73
Tablo 22: Öğretmenlerin Öğrencilerin Söylediklerini Kendi Anladıkları Şekilde Tekrar Etmesi	74
Tablo 23: Öğretmenlerin Sınıf İçi İstek ve Beklentilerini Açık Bir Dille İfade Etmesi.....	75
Tablo 24: Öğretmenlerin Öğrencilerle Karşılıklı Konuşmada Onların Kendilerini Rahat Hissetmelerini Sağlamaya Çalışması	76
Tablo 25: Öğretmenlerin Öğrencilere Sınıf İçinde Özgürce Konuşma Hissi Vermesi.....	77
Tablo 26: Öğretmenlerin Olumsuz Davranış Gösteren Öğrencileriyle Yüz Yüze Konuşması.....	78
Tablo 27: Öğretmenlerin Sınıfta Tartışma ve Eleştirilerde Kırıcı Olmaması.....	79
Tablo 28: Öğretmenlerin Öğrenciler Tarafından Düzenlenen Sınıf Etkinliklerine Katılması	80
Tablo 29: Öğretmenlerin Genel Nezaket Kurallarına Uygun Davranması	81
Tablo 30: Öğretmenlerin Öğrencileri Dinlerken Diğer Yandan Başka Şeyler Yapması	82
Tablo 31: Öğretmenlerin Öğrencilerin Başarılarını Kendi Başarıları Olarak Değerlendirmesi.....	83
Tablo 32: Öğretmenlerin Ses Tonumu, O Andaki Duygu ve Düşüncelerini Yansıtacak Biçimde Kullanması.....	84
Tablo 33: Öğretmenlerin Öğrencilerle Konuşurken Dikkatlerini Konuya.....	85
Tablo 34: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Beklenti Ve İsteklerini Dile Getirmelerine Fırsat Tanınması.....	86

Tablo 35: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencileri Dinlerken Sadece Kendileriyle İlgili Olan Kısımları Dikkate Alması.....	87
Tablo 36: Öğretmenlerin Öğrencilerle Sınıf İçi İletişimde Göz Teması Kurması Vermesi.....	88
Tablo 37: Sınıfta Öğretmenlerinin Giyim-Kuşam Ve Dış Görünümlerinin Öğrencilerle Olan İletişimde Önemli Olduğunu Düşünmesi.....	89
Tablo 38: Sınıf İçi İletişimde Mesajların İçeriğine Duygu ve Değerlerini de Katması.....	90
Tablo 39: Öğretmenlerin Öğrencilerin Özel Günlerini Paylaşması.....	91
Tablo 40: Öğretmenlerin “Eee, Aaa, Iı” Gibi Sesleri Kullanmaması.....	92
Tablo 41: Öğretmenlerin Öğrencilerin Olumlu Davranış Gösterdiklerinde Onlardan Övgüyle Bahsetmesi.....	93
Tablo 42: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Etkinliklerdeki Eksiklerini Gidermeleri İçin Ders Dışında Yardımcı Olması	94
Tablo 43: Öğretmenlerin Sınıfta Tek Düzelikten Uzak, Canlı ve Hareketli Biçimde Konuşması	95
Tablo 44: Öğretmenlerin Sınıftaki Her Öğrencinin Verileni Öğrenebilecek Kapasiteye Sahip Olduğuna İnanması.....	96
Tablo 45: Sınıf İçi İletişimde Öğrencilerin Etnik Kökenlerinin Öğretmenlerinin Öğrencilere Karşı Tutumlarında Rol Oynadığını Düşünmesi.....	97
Tablo 46: Öğretmenlerin Ders Esnasında Öğrencilere Davranışlarıyla İlgili Eleştiri ve Uyarılarda Bulunması	98
Tablo 47: Öğretmenlerin Öğrencilerin Bildiği Ve Kullandığı Sözcükleri Kullanmaya Özen Göstermesi.....	99
Tablo 48: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarına İlişkin Görüşlerini Alması.....	100
Tablo 49: Sınıftaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Öğretmenlerinin Öğrencilere Karşı Tutumlarında Etken Olması.....	101
Tablo 50: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencilerin İlgisini Dağıtmaktan Kaçınması....	102
Tablo 51: Öğretmenlerin Jest Ve Mimiklerini İletişimin İçeriğine Uygun Olarak Ayarlaması	103

Tablo 52: Başarısızlık Gösteren Öğrencileri Öğretmenlerin Kendi Haline Bırakması.....	104
Tablo 53: Öğretmenlerin Öğrencilerle Konuşurken Öğretmen-Öğrenci Arasındaki Fiziksel Mesafeye Dikkat Etmesi.....	105
Tablo 54: Öğretmenlerin Başarısız Öğrencilerin Ön Sırada Oturması Gerektiğine İnanması	106
Tablo 55: Öğretmenlerin Başarısı Düşük Öğrencilere de Başarısı Yüksek Olanlar Kadar Soruları Yanıtlama Süresi Vermesi.....	107
Tablo 56: Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimi Olumlu Yönde Etkileyecek Durumlarda Kendi Konuşmasını Keserek Öğrencilere Söz Hakkı Vermesi	108
Tablo 57: Öğretmenlerin Sınıftaki Her Öğrenciyi İsmen Tanıması	109
Tablo 58: Öğretmenlerin Sınıfın Tamamı Yerine Olumsuz Davranış Gösteren Öğrencilerle İlgilenmesi.....	110
Tablo 59: Öğretmenlerin Olumsuz Davranış Gösteren Öğrencinin Kendisinden Değil Davranışından Hoşlanmadığını Öğrenciye Hissettirmesi.....	111
Tablo 60: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencilerin Uyması Gereken Kuralların Kısa Ve Anlaşılır Olmasına Dikkat Etmesi	112
Tablo 61: Öğretmenlerin Sınıf İçi Kuralları Öğretim Yılı Başında Öğrencilerle Birlikte Oluşturması.....	113
Tablo 62: Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine İlişkin t –testi.....	114
Tablo 63: Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-testi.....	115
Tablo 64: Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	115
Tablo 65: Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Durumu Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	116
Tablo 66: Sınıf Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	117
Tablo 67: Sınıf Öğretmenlerinin Halen Çalıştıkları Okuldaki Mesleki Kıdem Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	117
Tablo 68: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-testi.....	118
Tablo 69: Öğrencilerin Babasının Öğrenim Durumu Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	119

Tablo 70: Öğrencilerin Annesinin Öğrenim Durumu Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	119
Tablo 71: Öğrencilerin Babasının Mesleği Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	120
Tablo 72: Öğrencilerin Annesinin Mesleği Değişkenine Ait Varyans Analizi.....	120
Tablo 73: Öğrencilerin Ailesinin Aylık Gelir Değişkenine Ait Varyans Analizi...	121

BÖLÜM I

GİRİŞ

İletişimin tarihi, düşüncenin tarihiyle eş zamanlıdır. İnsanlar önce sesi tanımış sonra anlamı keşfetmişlerdir. Sesi yazıya dökerek mağara duvarlarında çizgiye dönüştürmüşlerdir.

Toplumsal bir varlık olan insanın en önemli özelliklerinden birisi de kendi cinsiyle ilişki kurması, duygu ve düşüncelerini bir diğerine aktarmasıdır. Bu da onun iletişim yeteneği ile ilgilidir. İnsanlar çağlar boyu birbirleri ile bu yetenekleri sayesinde etkileşimde bulunmuşlar, kültürlerini, uygarlıklarını geliştirmelerinde bu etkileşimlerinin rolü büyük olmuştur.

İnsanlığın ilk döneminde iletişimde önce ses vardır. İnsan kendisini çıkardığı değişik seslerle, çığlıklarla ve bunları desteklediği bedensel hareketlerle ifade etmiştir. Bunun yanı sıra ilkel resimlerle, çizgilerle insanlar mesajlarını bugüne kadar aktarmışlardır. İnsanın iletişiminin gelişiminde en başta gelen koşul hiç şüphesiz dilin ortaya çıkması, konuşmanın başlaması, yani sözün kurulması, zamanla yazının bulunması, sözlü ve yazılı ifade biçiminin güçlenmesi olmuştur.

Kişiler arası ilişkilerde ve bütün toplumsal alandaki etkileşimde en önemli faktörlerden birisi olan iletişim kurma eylemi, kaynağını en başta dil becerisinden, sözlü ve yazılı ifade yeteneğinden, bunların yanında ayrıca bedensel sembollerden almaktadır.

Kişiler arası ilişkilerde ve toplumsal yaşamın her alanında (ev, okul, iş yeri, kamu mekânları vs.) büyük önemi olan iletişimde zaman zaman sıkıntılarla veya engellerle karşılaşılması, gündelik yaşamda bir takım sorunlar yaratmakla kalmayıp, gelecekteki düşünce ve eylemlere de etki etmektedir.

İnsanın iletişim eyleminde, dil, dilin kullanımı ve kültürel boyut birincil öneme sahiptir. Bir aktarım aracı olarak dilin kişide yeterli veya yetersiz gelişmiş olması, kişinin kullandığı dilin zenginliği veya kısırlığı, insani etkileşimlerin

canlılığın da ve dinamiğinde farklı biçimde rol oynamaktadır. Çünkü dilin zenginliği, kurgusal yapısı, düşünme biçimini etkilemekte, ona yeni boyutlar katmakta, olayları, kavramları yorumlamada, duyguların farkına varmada ve bütün bunları olduğu gibi ifade etmede, yani bir diğerine aktarmada, toplumsal ve kültürel yaşamı zenginleştirmede önemli katkılarda bulunmaktadır.

Baskıcı ve otoriter, dıştan denetime dayalı, ön yargılı bir kültürden beslenen iletişim biçimiyle, demokratik, öz denetime, başkalarına karşı sorumluluğa dayalı, özgürlükçü bir zemine sahip iletişim tarzının söylemleri, algılamaları, mesajları da bambaşka olacaktır. İtaat kültüründe, söz sahibi kimse onun emir ve söylemlerine göre davranılır; bunlara uymanın dışında fikir ve söylem geliştirilmez, dar bir alanda kapalı tarzda bir yaşam vardır; dolayısıyla iletişimde de dar kalıplarda mesajları aktarmak söz konusudur. Özgür, eşit, yaratıcı ve keşfedici bir iletişim biçimi söz konusu değildir.

Kişinin içine doğduğu, yetiştirildiği ortamdaki iletişim tarzının onun düşünme, ifade etme, kendine ve başkalarına dönük tutumlarını etkilemesi kaçınılmazdır. Dolayısıyla ailedeki, okuldaki vs. toplumsal yaşam alanlarındaki ilişki biçimlerinin demokratik veya otoriter olması, açık veya kapalı olması etkili iletişimin önünü açacak ya da tıkayacaktır.

Bireylerin duygu ve düşüncelerini ifade etme becerisinin geliştirilmesi, gerek aile gerek okul ve diğer toplumsal alanlardaki ilişkilerin demokratik bir tarzda gerçekleşmesi, hem kişiler arası hem de toplumsal ilişkilerde etkili iletişime olanak verecektir. En önemli sosyalleşme ortamlarından biri olan okul, iletişim tarzının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Kişi birçok beceriyi, okulda edinmektedir. Dolayısıyla okul eğitiminde kişinin yüz yüze geldiği tutum ve davranışların onun ilişki ve iletişim biçimine de etkisi de büyük olacaktır.

Özgür ve demokratik bir okul ortamında bireylerin düşünce ve duygularına saygı duyulur, farklı düşünceler hiçbir baskı hissetmeden ortaya konulur, kişiler birbirlerinin düşünce, duygu ve yorumlarını algılamak için gerekli açık iletişim becerilerini edinmişlerdir. Kendi söz haklarına olduğu kadar başkalarının söz hakkına da saygı gösterirler ve bu hakkı onlarda korurlar, çatışmaların çözümünde güce dayalı üstünlük, bir tarafın haklı çıkması değil eşitlik ve adalet ilkesi söz konusudur. Her iki tarafın da anlaşacağı çözümleri üretme becerisine sahiptirler. Bu

ilke ve becerilere göre eğitim sisteminin alt yapısını oluşturan toplumlarda insan hakları kültürünün gelişmiş olması şaşırtıcı değildir.

Toplumdaki bireylerin yetiştirilmesinde başta gelen kurumlardan birisi olan okulun kültürünün demokratik olması, bireylerin söz hakkına özen gösterilmesi, belli bir konuda, durumda veya sorunda birbirleriyle etkili iletişim kurabilecekleri kanalların açık olması, onların insan hak ve özgürlüklerine saygılı olmalarında, demokratik yurttaşlık bilinç ve sorumluluğunu kazanmalarında büyük önem taşır. İletişim kanallarının açık olduğu bir ortamda, bireyler herhangi bir sorun karşısında etkin, yaratıcı çözümler üretirler. Bir çemberin içinde sıkışıp kalmadan yaşam alanlarını genişletirler, etraflarına karşı duyarlılıkları ve sorumluluk bilinçleri gelişir.

Sınıf ortamında kullanılan sözsüz (mimikler, jestler, oturuş ve duruş tarzı, göz teması vb.) ve sözlü iletişimin etkili ve sağlıklı olması, öğrencilerin özerk düşünce ve anlatım yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlar dolayısıyla öğrencilerin anlama, dinleme, algılama, kavrama ve anlatma dolayısıyla iletişim becerilerini geliştirmesine de neden olacaktır.

Demokratik bir eğitim ortamında öğrencilerin etkin iletişimlerine olanak sağlanması, onların yaratıcı, araştırmacı tarzda düşünmelerini geliştirecek, tartışma yoluyla öğrenmelerini, farklı fikirleri dikkate alarak çalışmalarını iş birliği içinde gerçekleştirmelerini sağlayacaktır. Değişik etkinliklerde bir araya gelmelerinde, çeşitli konularda yaratıcı projeler, sorunlara çözüm yolları üretmelerinde etkili iletişim becerilerini edinmiş olmalarının katkısı büyük olacaktır. Çünkü etkili iletişim yaratıcılığı, farklı düşüncelerin ortaya çıkmasına ve kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde zengin deneyimler edinmelerine olanak sağlar.

1.1. Problem Durumu

Evrensel değerlerin yaratılması ve toplumun hizmetine sunumu sürecinde okul ve okulu oluşturan öğeler önemli rol üstlenmektedir. Okul, bir eğitim kurumu olarak, önceden belirlenmiş yasa ve yönetmeliklerin koyduğu ilkeler doğrultusunda etkinlik göstermek zorundadır. Bu anlamda, okulda gerçekleşecek etkinliklerin amaçları önceden saptanmıştır. Ancak, gerek okulun önceden belirlenen amaçları gerekse de okulun için de yer alan yönetici, öğretmen, memur, hizmetli ve

öğrencilerin farklı sosyal ve kültürel kimliklere sahip olmaları nedeniyle her okul kendine özgü bir okul iklimine sahiptir. Bu nedenle, yönetici ve öğretmenler birbirleriyle uyum içinde çalışarak, öğrencilerin gereksinimleri ile toplumsal yaşamın gereklerini uyumlaştırabilmeli ve öğrencileri topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmelidir.

Okulu oluşturan öğelerin başında okulun etkinliklerini sürdüren yönetici, öğretmen ve öğrenci ilişkileri gelmektedir. Ancak, bunlar arasında en önemli görevi ve konumu öğretmen taşımaktadır. Çünkü öğretmen bir yandan yasa ve yönetmeliklerin gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmekle sorumlu yönetici, diğer yandan geldiği sosyal çevrenin ve kendi bireysel istem ve beklentilerinin karşılanmasını ümit eden, öğrenciler arasında köprü işlevini üstlenen ve aynı zamanda bu görevi yerine getirirken kendi istem ve beklentilerini de elde etmeye çalışan bireydir.

Diğer yandan, öğrenciler sınıfın temel ögesidir. Çünkü okulun varlığı ve koyduğu hedefler öğrencilerin kendilerini tanımalarına ve geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Eğer, öğrencilerin istem ve beklentileri sınıfı yönetmede ve sınıf içi etkinliklerde dikkate alınmazsa, sınıfta öğretmenin öğrenciler üzerinde kontrol sağlaması mümkün olmamaktadır. Bu durumu, demokratik bir sınıf yönetimi sergileyen, öğrencinin öğrenmesini hızlandıran, olumlu sınıf iklimi yaratan öğretmen sağlayabilir.

Bu olumlu iklimi sağlayarak sınıfta tüm eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi, öğretmenin iyi bir iletişim becerisine sahip olması, yani sınıfta öğrencilerle iletişim kurmayı iyi bilmesi lazımdır. Sınıf içinde iletişim işlenmesi gereken en aktif kuraldır. Öğretmen sınıf içinde iletişim için uygun ortam hazırlamalı, iletişim bir amaca uygun olmalı, sınırlı olmalı, gereken kişiler gerektiği kadar iletişime katılabilmelidirler. İletişim gerek öğretmen gerekse başka kişilerce engellenmemelidir. Öğrencilerin tanınması, imkanların belirlenmesi, seviyelerin belirlenmesi, sorunların belirlenmesi, ilgi ve yeteneklerin belirlenmesi, bilgi akışının sağlanması, olumlu davranış kazandırılması ancak öğretmenin sınıfta oluşturduğu iletişim ortamıyla mümkün olabilir. İletişim öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene karşılıklı olursa yararlıdır. Tek yönlü iletişim sıkıcıdır ve dönüt yararlarından uzaktır. Öğretmenin bilgiyi ve konuyu kendi tekelinde görmesi tek

yönlü iletişime yol açar. Öğretmenin konuşma kontrolünü elinde bulundurması, öğrencinin ne zaman ve hangi konuda katılacağına karar vermesi ve tartışma konularını kendisinin seçmesi, öğrenci katılımını azaltmakta, sınıf içi iletişim ortamını olumsuz yönde etkilemektedir. Çift yönlü iletişim eğitim sürecinde çok önemlidir. Sınıf içindeki öğrenci öğretmen etkileşimi ve yüz yüze ilişkiler çift yönlü iletişim kurulmasını sağlar. Bu nedenle iyi bir öğretmen öğrenciden gelen tepkilere (dönütlere) göre nasıl öğrettiğini ve nasıl öğretmesi gerektiğini belirleyebilir. Sınıf içindeki çift yönlü iletişim iyi bir etkileşime yol açar. Öğretmen iletişim sürecinde baskıcı bir tutum ve davranış yerine, öğrencinin kendisiyle iletişim kurmasına imkan verecek demokratik bir tutum ve davranış gösterebilmelidir. İletişimde yaşanan mutluluk ve mutsuzluk, kaygı ve olumsuzlukların nedenlerini, dile dökülen sözcüklerle değil; iletilmek istenilen mesajın aktarılma biçiminde sergilenen davranışlarda ve bunları yorumlayış tarzında aramanın daha gerçekçi bir yaklaşım olacağı söylenebilir. Hoşgörü göstermeyen, sert, çok az övgü veren, sınıfta sıkıcı bir hava yaratan öğretmen, öğrencinin uygun davranışını motive etmekte yetersizdir. Öğretmenler otoriter kuralları zorla kabul ettirerek problem davranışa neden olurlar. Görülüyor ki sınıfta bir iletişim problemi varsa gergin bir ortam olması kaçınılmazdır. İletişim eksikliği çocuğun dersten ve okuldan soğumasına neden olabilir. Sınıf yönetiminde iletişim eksikliği ya da kötü iletişim eğitimin kalitesini düşürmektedir. Öğretmen ya da öğrenci nasıl iletişime gireceğini bilemediğinden aralarındaki iletişimi engellerler.

Hem öğretmenin hem öğrencinin iletişimlerinde neden olan aksaklıklar ortadan kalkarsa o zaman iyi bir eğitim ve öğretim yapılacaktır.

1.2. Problem

Sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen – öğrenci görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri ile ilköğretim okullarındaki 3-4-5. sınıf öğrencilerinin görüşlerini alarak sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen öğrenci görüşleri ortaya koymak, yorumlamak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktır.

Araştırma amacını gerçekleştirmek için şu sorulara cevap aranmıştır.

1- Sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedenleri konusunda

a) Öğretmen görüşleri nelerdir?

b) Öğrenci görüşleri nelerdir?

c) Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2- Öğretmenlerin kişisel özellikler (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan son eğitim kurumu, çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı fark var mıdır?

3- Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, anne-babanın öğrenim durumu, anne babanın mesleği, ailenin aylık geliri) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Canlılar varlıklarını sürdürebilmek için iletişim kurmak zorundadırlar. İnsanlar ilişkilerini iletişim ile sağlarlar. Toplum içinde yaşayan bireyler birbirleri ile etkileşim içindedirler ve iletişimi kolaylaştıran unsurlar yerine iletişimi zorlaştıran unsurları kullanıyorlarsa aralarında gerginlik ve çatışmalar yaşarlar. Sağlıklı bir toplumun oluşmasında temel olan etkili iletişim kullanıldığında gereksiz gerginlik ve çatışmalar azaldığı gibi zaman kaybı da azalır. Toplum içindeki bireylerin birbirleri ile sağlıklı ilişkiler kurması, o toplumu meydana getiren bireylerin iyi ilişki kurma konusundaki ilkeleri, iletişimi engelleyen ve kolaylaştıran unsurları bilmelerine ve yaşamlarında uygun zaman ve yerde kullanmalarına bağlıdır. Ülkemizin kalkınabilmesi için toplumun içinde yaşayan bireylerin birbirleri ile etkili iletişim ve işbirlikleri oluşturmaları kaçınılmazdır. Böylece, bireyler arasında oluşabilecek gerginlik ve çatışmalar oldukça azalır ve zaman kayıplarında da aynı doğrultuda

azalma olur. Sağlıklı bir toplumun temeli olan etkili iletişim önemsenmeli ve bu konuya ilişkin derslerin tüm okullarımızda okutulması sağlanmalıdır. Okul, aile ve çeşitli iş kurumlarından oluşan toplumdaki bireylerin ruh sağlığının gelişmesi ve kişiler arası etkili iletişimlerin sağlanması bireylerin topluma katkısını ve verimini artırarak ülkenin kalkınmasına da yardımcı olabilir.

Bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulguların, okullarımızdaki öğretmen öğrenci ilişkilerinin gelişmesi şu şekilde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

- Öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişim engelinin en fazla neden kaynaklandığını ortaya çıkaracaktır. Araştırma bulguları, ilköğretimde görevli öğretmenlerin öğrencilerle iletişime girememesinin hangi nedenlerden kaynaklandığını görerek onlara karşı daha sorumlu ve duyarlı davranış sergilemelerine katkı sağlayacaktır.
- Öğrencilerin öğretmenleriyle iletişime girmeme nedenleri ve bunları nasıl düzelteceklerine katkı sağlayacaktır.
- Öğretmen ve öğrenci üst düzeyde ilişkilerini geliştirmek için birbirlerine tutum ve davranışlar konusunda ışık tutacaktır.
- İlköğretim kurumlarında görev yapan müdür, müdür yrd. , rehber öğretmen, öğretmen ve öğrencilerin iyi bir eğitim öğretim için öğretmen öğrenci ilişkileri konusunda daha duyarlı davranmaları için yol gösterecektir.
- Üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlılar

Araştırmada aşağıdaki sayıtlılardan hareket edilmiştir.

1. Öğretmen öğrenci iletişim aksaklıklarını saptamak için uygulanacak ankete verilen yanıtlar, öğrencilerin ve öğretmenlerin gerçek görüşlerini yansıtmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şu şekildedir;

1. 2007–2008 eğitim-öğretim yılı, Sivas ili Ulaş ilçesindeki ilköğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler ve 3–4 ve 5’inci sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırma, öğretmen-öğrenci iletişim aksaklıkları için geliştirilen, anketteki sorularla sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

İletişim: Bilgi, fikir, duygu ve düşünceleri kapsayan anlamların sözcük, resim, figür, grafik, jest, mimik gibi sembollerle ve teknolojiyle bireyden bireye veya gruptan gruba iletilmesi ve dönüt alınmasıdır.

İletişim Aksaklıkları: Sınıf ortamının da öğretmen-öğrenci iletişimini engelleyen tutum, davranış ve hareketlerin bütünüdür.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Kuramsal Temeller

İnsanların dünyaya geldiği andan itibaren çevreye uyumunu sağlayan yeteneği iletişimdir ve bu iletişimin aracıdır.

İnsan ister tek başına, ister toplumla birlikte yaşasın, sürekli iletişim kurarak yaşamını sürdürür. İnsanda iletişim kurma ihtiyacı, çevreyi etkileme istediğinden kaynaklanır. Bu nedenle iletişim, ister bilgiyi yaymak, ister eğitmek, ister eğlendirmek ya da yalnızca anlatmak için olsun asıl amaç, bilgi verme ve karşındakini etkilemektir. Özellikle örgütsel ve grup iletişiminde, birlikte çalışan insanların davranışlarını kontrol etmek ve belli bir amaç doğrultusunda eş güdümlenmenin vazgeçilmez aracı iletişimdir. Bu yönüyle iletişim sadece mesaj alışverişi değil, insanın toplumsallaşma sürecinde ortak bir etkinlik biçimidir (Tutar ve Yılmaz, 2002:9).

İnsanların var olduğu her ortamda iletişim vardır. İnsanlar kendi çevresindeki dünyayı oluşturmak için toplumsal ilişkilere girerek anlamlar yaratırlar ve bu anlamlar doğrultusunda davranış gösterirler. Başkalarından bize yönelen eylem, söz, renk, ışık vb. algılayabildiğimiz her şey iletişim olarak nitelendirilebilir (Erdoğan, 2001: 35).

İnsanlar arasındaki iletişim bütünlüğünü, geleceğin toplumlarının temelini oluşturan yeni ve özgün nitelikli iletişim ilişkileri olarak tanımlamak mümkündür. Bir kuşağın kendinden sonra gelen kuşaklara bilgi, görgü ve deneyim aktarımı amacıyla kurduğu özgün nitelikli iletişim ilişkileri dizgesi, diğer yandan da yeni kuşakların toplumla daha iyi bütünleşmesini ve uyum sağlamasını kolaylaştırma işlevini üstlenmektedir (Kayaalp, 2002:14–15).

2.1.1. İletişimin Tanımı

İletişim, değişik bilim dallarının ilgi alanlarına girer. Bu sebeple da iletişimin tanımı, farklı kişi ve meslek alanlarına göre farklılıklar göstermektedir. Yapılan iletişim tanımlarını içeriklerine göre bilgi, düşünce, anlama, tepki, algı, kavram aktarımı, araç ve mesaj olarak gruplayabiliriz.

2.1.1.1. Bilgi Bakımından İletişim;

İletişimi bilgi olarak tanımlayan araştırmacılar genel olarak şu tanımları yapmışlardır;

Bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir (Dökmen, 1998:19). Bilgi anlamın bir kimseden başka bir kimseye geçirilmesidir (Taymaz, 2003:43). Bir kişiden veya gruptan, bir başka kişi ya da gruba bilgilerin aktarılması sürecidir (Tutar ve Yılmaz, 2002:7).

Genel olarak tanımlarda iletişimin bilginin üretilmesi ve bir kişiden başka kişiye aktarılması olarak ele alınmıştır. İletişimde karşılıklı bilgi aktarımı olduğunu söyleyebiliriz.

2.1.1.2. Düşünce Bakımından İletişim;

İletişimi düşünce bakımından tanımlayan araştırmacılar, iletişimi bir kişinin ya da kişiler kümesinin başka bir kişiye veya kişiler kümesine düşünce içeriğini aktarmasıdır (Kayaalp, 2003:13). Duygu ve düşüncelerin sözlü olarak paylaşılmasıdır (Hoben, 1954; Akt.Bencuya, 2003:35). Şeklinde tanımlamışlardır. Bu iki tanımda fark edilen nokta Hoben'in duygu ve düşüncelerimizi sözlü olarak paylaşılması olarak görmesidir fakat duygu ve düşünceler sadece sözlü olarak değil sözsüz olacaktaki paylaşırlar. Çünkü insanlar sadece sözcüklerle değil, tüm bedenleriyle iletişim kurar. Jestler, mimikler, mekanın ve mesafenin ayarlanması, giyim, zaman düzenlemedeki sanatsal ürünler iletinin taşınmasında ve anlaşılmasındaki düzeyi belirleyen diğer iletişim alt öğeleridir. Günlük iletişimde kullanılan sözcük sayısının

bini geçmediği söylenir ama insanlar, sözcüklerin dışında elleriyle, kollarıyla, bedensel duruşları ve hareketleriyle de iletişimlerini gerçekleştirmektedir.

2.1.1.3. Anlama Bakımından İletişim;

İletişimi anlama olarak tanımlayan araştırmacılara bakarsak, Köktaş (2001:77)'a göre iletişim, bizim başkalarını, başkalarının da bizi anlamalarına yarayan bir süreçtir. Anlamı müşterek kılma sürecidir (Taymaz, 2003:42). Anlamları bireyler arasında ortak kılmadır (Özen, 2001:95). Kaynak ve alıcı diye adlandırılan iki öge arasındaki anlam gönderme ve anlamı alıp birbirini etkileme sürecidir (İlgar, 1996:44) şeklinde tanımlamışlardır.

Tanımlara bakacak olursak Taymaz ve Özen anlama bakımından iletişimi anlamı ya da anlamları kişi gruplar arasında ortak kılma olarak ele alırken Köktaş ve İlgar kaynak ve alıcının anlam gönderme ve almasıyla birbirlerini etkilemeleri olarak tanımlamışlardır.

Genel olarak anlamada iletişim yalın olarak anlam göndermek ve almaktır. İletişimin amacı anlamdır. Kişinin bir başkasına ya da başkalarına gönderecek bir anlamı yoksa iletişim sürecine girmenin bir anlamı ve gerekliliği yoktur. İki insanın bir anlamı paylaşma amaçları ve olanakları yoksa bir iletişimden söz etmek mümkün değildir. İletişimin oluşması için insanlar arasında ortak bir anlaşma eyleminin olması gerekir.

2.1.1.4. Tepki Bakımından İletişim;

İletişim sürecinde kaynaktan gelen mesajın alıcı tarafından dönüt yapması iletişimin tepki olarak ortaya çıktığını göstermektedir (Stevens, 1950;Akt. Bencuya, 2003:35).

İletişimde vericinin en çok ilgilendiği konu dönüttür. Mesajın alıcıda yarattığı ve alıcının iletişime katılarak aldığı yer ancak dönütle açıklık sağlar. Bu durum derslerde açıkça görülür. Dinleyicilerin bir toplantıdan yararlanma düzeyleri, iş görenlerin verilen emir ve görevleri anlama düzeyleri ya da yapılan uygulamalardan hoşnut olup olmadıkları verdikleri dönütlerde yatmaktadır.

2.1.1.5. Algı Bakımından İletişim;

Başkalarından bize yönelen eylem, söz, renk, ışık vb. algılayabildiğimiz her şeydir (Erdoğan, 2001:35). İletişimin oluşması için alıcının algılaması sonrada anlamlandırması gerekir. Burada anlama bakımından iletişimle algı bakımından iletişim birbirlerine bağlı olduğudur.

2.1.1.6. Kavramların Sembollerle Aktarımı Bakımından İletişim;

Yapılan tanımlarda Köktaş, Tutar ve Yılmaz, Bereson ve Steiner, Guthrie ve Reed, Williams, Kayaalp, Özen, Sillars' a göre ortak olarak iletişim; Bilgi, fikir, duygu ve düşünceleri kapsayan anlamların sözcük, resim, figür, grafik, jest ve mimik gibi sembollerle bireyden bireye veya gruptan gruba iletilme süreci olarak tanımlanmıştır. Fakat Taymaz (2003:42)'ın tanımında insanların davranışlarını değiştirmek amacı ile her türlü kavram ve sembolün iletilme süreci olarak ele almıştır.

2.1.1.7. Araç Bakımından İletişim;

İletişimin araç olarak tanımlayan araştırmacılara bakarsak, insanların temel fizyolojik ve sosyolojik ihtiyaçlarını sağlamanın en önemli aracı olarak gösterilmiştir (Tutar ve Yılmaz, 2002:7).

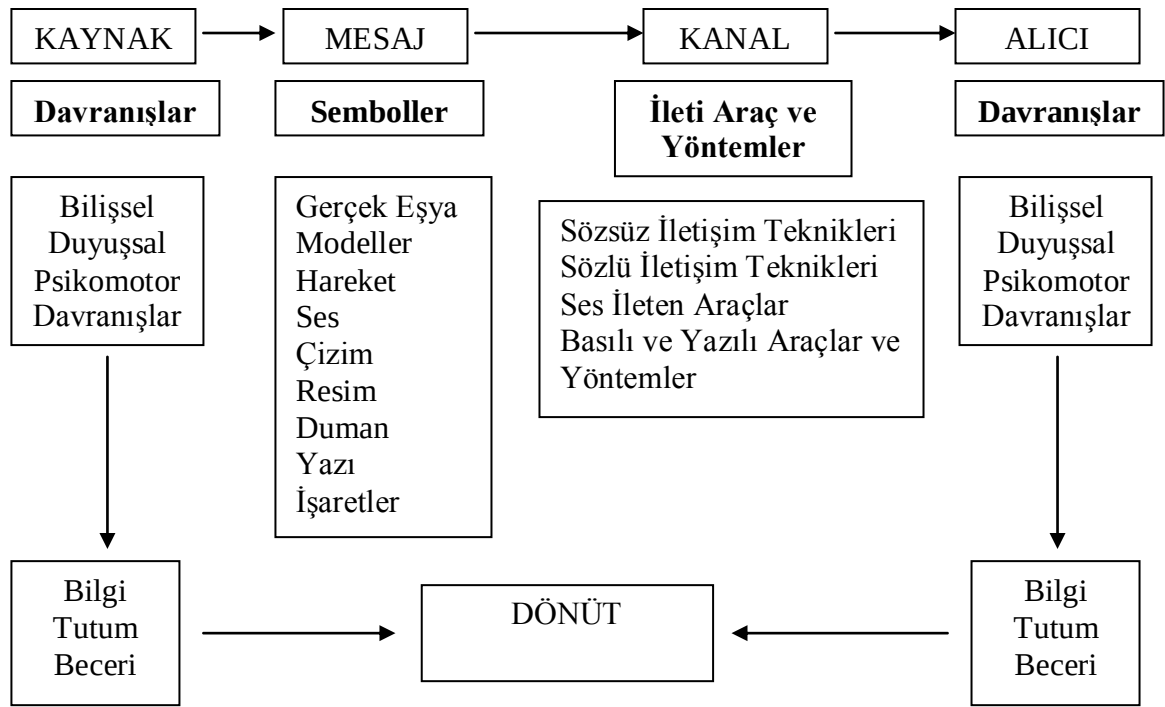
Günümüzde insanların iletişim kurmalarında kullandıkları mektup, telefon, telgraf, bilgisayar gibi araçlar akla gelmektedir. Bu araçlar sayesinde de iletişim kurulduğu söylenebilir. Yani iletişimi bugün için teknolojidir, amaçlı ya da doğal bir süreçtir.

Yapılan araştırma iletişim tanımlarından genel olarak iletişimi şu şekilde tanımlayabiliriz. Bilgi, fikir, duygu ve düşünceleri kapsayan anlamların sözcük, resim, figür, grafik, jest, mimik gibi sembollerle ve teknolojiyle bireyden bireye veya gruptan gruba iletilmesi ve dönüt alınmasıdır.

2.1.2. İletişim Süreci

İnsanlar günlük yaşamlarını devam ettirmek, yeni durum ve olaylara katkıda bulunmak, bir sorunu çözmek ve buna benzer nedenlerden dolayı iletişim süreci içine girerler. İletişim sürecinin öğeleri kaynak, mesaj, kanal ve alıcıdır (Demirel, 1999:172).

2.1.2.1. İletişim Sürecinin Öğeleri

Şekil 1: İletişim Süreci (Demirel, 1999:172).

İletişim süreci kaynakla başlar. Kaynak davranışlar yardımıyla gönderdiği mesajın semboller yardımıyla ileti araç ve yöntemleri kanal olarak kullanarak alıcıya ulaştırmasıdır. Alıcı mesaj alır, davranışlarıyla kaynağa dönüt olarak gönderir.

Kaynak: Kaynak iletişimi başlatan veya mesajı gönderendir (Tutar ve Yılmaz, 2002:23). Gönderen kitap, gazete, dergi, radyo, tv ya da yüz yüze iletişimde insan olabilir.

Mesaj: Kaynaktan alıcıya gönderilen uyarıcıların içeriğidir (Günay, 2003:11). İletilmek istenen bilgi, fikir, mesajı oluşturur.

Kanal: Kanal mesajın sunuluş biçimidir (Tutar ve Yılmaz, 2002:26). Mesaj sözlü ya da yazılı olarak sunulabilir.

Alıcı: İletişimde alıcı, kaynağın etkileşmek amacıyla mesaj gönderdiği kişidir (Başaran, 2000:133). Mesajı okuyan, dinleyen, izleyen; kişidir.

Geri Bildirim (Dönüt): Geri bildirim kaynağın mesajları başlangıçta amaçladığı gibi gönderip göndermediğini kontrol ettiği süreçtir, mesajın anlaşılıp anlaşılmadığını gösterir (Başaran, 2000:113).

2.1.3. Eğitimde İletişimin Önemi

Eğitim örgütlerinin açık bir sistem olduğu düşünülürse, iletişim insanların aralarındaki ilişkilerde ve bütün toplumsal alandaki etkileşimde en önemli faktörlerden birisi olarak tanımlayabiliriz. Eğitim örgütleri kendi işleyişini düzenli kılmak, hedef ve amaçlarını gerçekleştirebilmek için yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve okul çalışanları arasında etkili bir iletişim ağını kurmak zorundadır. Eğitimin bir iletişim etkinliği olduğu düşünülürse iyi bir öğrenme de bu iletişim etkinliğinin en önemli unsurudur. Eğitimin sağlıklı bir biçimde yapılabilmesi etkili öğretmen öğrenci ilişkisine bağlıdır. Etkili öğretmenler, mesleki alanda çok iyi oldukları gibi iletişim alanında da çok iyidirler (Erdoğan, 2001:39).

Sınıfta iki türlü iletişimden söz etmek mümkündür. Birincisi dil aracılığı ile kurulan sözlü iletişim, ikincisi ise iletişime giren bireylerin sözlü mesajlarının içeriğinin yanı sıra bireylerin yüz ifadesi, jest ve mimikler gibi sözlü olmayan iletişimidir.

Eğitim ve öğretimin temeli, öğretmen öğrenci ilişkisine dayanır. Bu ilişkiler istenen düzeyde olmadıkça amaç, konu, çevre ve diğer öğretim öğeleri ne kadar iyi hazırlanırsa hazırlansın sağlıklı bir eğitim ve öğretim gerçekleşmez.

Öğrencilere değer veren öğretmen, kendini onlara sevdirecektir. İşte bu sevgi, eğitim ve öğretim ortamının ilk koşuludur (Binbaşıoğlu, 1994:230).

Sınıf içinde öğrenme, öğretmen öğrenci ve öğrenci öğrenci arasında kullanılan bireyler arası iletişimle mümkündür (Ergin, 1995:229). Sınıf iletişim tek taraflı değildir. Öğretmenden öğrencilere, öğrencilerden öğretmene ve öğrencilerden öğrenciye yönelik bir süreçtir. Burada önemli olan mesajın yönü değil, amacı kapsamı ve sonucudur. Sınıfta etkili bir öğretme öğrenme ortamını sağlayacak olan kimse öğretmen, onun aracı da iletişimdir. Öğretimsel etkinliğin sağlanmasında iletişim merkezi bir rol oynar. Bu bakımdan, öğretmen iletişim yönetimi konusunda birikimli olmalıdır. Sınıf ortamında, öğretmenden, öğrenciye giden mesajlara öğrencilerin tepkileri nasıl dönüt özelliği taşıyorsa, öğrenciden öğretmene giden mesajlara karşı öğretmenin tepkileri de dönüt özelliği taşır (Uluğ, 1999: 224-225). Bu iletişim sağlıklı ise öğretmen öğrenciyi, öğrenci öğretmenini anlar ve ona göre tepki verir. Sınıf ortamında kullanılan sözsüz (mimik, jest, oturuş ve duruş tarzı, göz teması vb) ve sözlü iletişimin etkili ve sağlıklı olması öğrencilerin özerk düşünce ve anlatım yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlar. Bunun yanında onların yaratıcı araştırmacı tarzda düşünmelerini geliştirme, tartışma yoluyla öğrenmelerini, farklı fikirleri dikkate alarak çalışmalarını işbirliği içinde gerçekleştirmelerini sağlayacaktır. Değişik etkinliklerde bir araya gelmelerinde, çeşitli konularda yaratıcı projeler, sorulara çözüm yolları üretmelerinde, öğretmenleri ve çevrelerindeki insanlarla etkili iletişim becerilerini edinmiş olmalarının katkısı büyük olacaktır. Çünkü etkili iletişim yaratıcılığı, farklı düşüncelerin ortaya çıkmasına ve kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde zengin deneyimler edinmelerine olanak sağlar.

Öğretmen oluşturduğu iletişim ortamıyla ve bir model olarak, öğrencilerin kendilerini ifade etmelerinde ve kendilerini değerli görmelerinde önemli bir role sahiptir. Saygılı, güvenli ve teşvik edici bir iletişim biçimi bireylerin kendilerini değerli gördükleri ve kabul edildikleri bir sınıf ortamı oluşmasını sağlar. Etkili öğretmen ve öğrenci iletişimin kurulmasında öğretmenin üç temel iletişim becerisine sahip olması gerekir (Karip, 2002:104-105).

- Açık ve saydam ilişki kurma becerisi
- Gönderme ya da konuşma becerileri
- Alma ya da dinleme becerileri

2.1.3.1. Açık Ve Saydam Olma Becerisi

Öğretmen öğrenci arasında, açıklık yönünden üç çeşit iletişim biçiminden söz edilebilir (Jones ve Jones, 2001: Akt. Karip, 2002, 105). Bunlar;

Açıklığın tam olduğu ilişki; Bu tip ilişkilerde öğretmenler kişisel kaygı ve değerlerini öğrencileriyle paylaşırlar. Öğretmenini iyi tanıyan ve güvenen öğrenci de öğretmenine sevgi ve saygı besler. Aralarında oluşan problemleri konuşarak çözerler. Açıklığın tam olduğu ilişki eğitim öğretimde hedeflenen bir öğretmen öğrenci ilişkisidir. Okul ortamına ilişkin duygular ve davranışlarla ilgili açıklığın olduğu ilişki; Bu tip ilişkilerde, öğretmen öğrencilerine dışarıdaki yaşantısını fazla paylaşmaz ya da çekinir. Yerine göre öğrencileriyle okul dışındaki yaşantısını paylaşır. Rollere dayalı açıklığı merkez alan ilişki; Bu yaklaşımda kişisel duygular ve yaşantılar paylaşılmaz, sadece sorumluluklar ve görevler yerine getirilir. Bu tip ilişkilerde öğrenciler öğretmenleriyle konuşamaz, problemlerini söyleyemez ya da öğretmenlerinden korkarlar.

İyi bir eğitim ve öğretimin temeli öğretmen ve öğrenci ilişkisine dayanır. Bu ilişkiyi de öğretmen başlatır. Öğretmen öğrencilerine ne kadar açık olursa öğrenciler de öğretmenleriyle o kadar açık bir ilişki kurarlar.

2.1.3.2. Gönderme Veya Konuşma Becerileri

Öğretmen öğrenci iletişiminin kalitesini arttırmada önemli olan gönderme becerilerini ikiye ayırılır (Karip, 2002:105).

Öğrencilerle Etkili İletişim Kurma Becerileri; Aşağıdaki ifadelerle daha etkili hale gelir.

- Şimdi ile meşgul olun.
- Öğrenciler hakkında konuşmaktan çok, doğrudan onlarla konuşun.
- Nazik ve kibar konuşun.
- Göz kontağı kurun ve sözel olmayan mesajlara dikkat edin.
- Ben dili kullanarak söylediğiniz sorumluluğunu alın.

- Kişi hakkında değil, durum hakkında konuşun.
- Soru sormaktan çok cümle kurun.
- Duygulara değil, davranışlara sınır getirin.

Geri Bildirim Verme Becerisi; Öğrencilere akademik performanslarıyla ilgili geribildirim verirken kendimize şu soruyu sormak faydalı olabilir: Ne kadar, Kime ve Ne çeşit? (Karip, 2005:105)

2.1.3.3. Alma Veya Dinleme Becerileri

Dinleme diğer kişiye olan samimi ilgiyi ortaya koyar (Charles, 1996; Akt. Karip, 2002:110). Öğretmenin öğrenciyi dinlemesi, öğrencinin kendini önemli, kabul edilen ve saygı duyulan birisi olarak algılamasına yardım etmektedir. Ayrıca bu durum öğrencinin kendi davranışlarının sorumluluğunu almasını sağlayacak bir düzeyde iletişime girmesine de yardımcı olmaktadır. Bu bakımdan öğretmenler dinleme becerilerini kullanarak öğrencilerin duygularını ifade etmelerine ve çatışmalarını çözmelerine katkıda bulunabilirler.

Glasser (1988) okuldaki disiplin problemlerinin yaklaşık % 95' inin temelinde, öğrencilerin kendilerini dinleyecek birilerini arama çabalarının yattığını belirtmiştir (Jones ve Jones, 2001; Akt. Karip, 2002:110). Çünkü öğretmenlerin çoğu, bir öğrenci problemini ifade etmeye çabaladığında, çoğunlukla problem için hemen bir çözüm önerir ya da öğrencinin kendini ve duygularını ifade etmesine izin vermezler. Bu tepkilerin her ikisi de yetişkinler tarafından da yaygın olarak gösterilmektedir. Çünkü bunlar daha az zaman ve çaba gerektirir ve yetişkini öğrencinin duygularıyla uğraşmaktan da kurtarır.

Öğretmenin gönderdiği mesajlara karşılık olarak öğrencilerin verdiği tepkiler gibi, öğrencinin gönderdiği mesajlara karşılık öğretmenin verdiği tepkilerde birer dönüt olmaktadır. Sınıfta yüz yüze iletişim koşullarında birbirleriyle iletişim kuran öğretmen ve öğrenciler; soru sorma, soruları cevaplama, anlamadıklarının tekrar edilmesini isteme, açıklamalarda bulunma, jest ve mimiklerini kullanma gibi biçimlerde, dönüt vermeyi gerçekleştirmektedirler (Ergin, 1995:207- 208).

Olumlu bir etkileşim ağı içinde bulunan bir çocuk, kendi ilişkilerinde bunu temel alıp, iletişimini bu temel üzerine oturtmaya çalışacaktır. Rahat bir iletişim kurabilmenin ardından, kendini kontrol edebilme ve değerlendirme gelecektir (Cafoglu, 1992:153). Böylece iletişim öğrenciye oto kontrol olanağı vermektedir.

Öğrencilerdeki potansiyelin öğretmen tarafından ortaya çıkarılması gerekir. Bu da öğretmenin öğrencileriyle arkadaşça ilişki kurulmasının sonucudur. Öğrencileriyle iyi diyalog kurup, problemlerini çözmeye çalışan, arkadaşça davranan öğretmenler beğenilen, aranan öğretmen tipini oluşturmaktadır. Ayrıca hoşgörülü olma ve öğrencileri anlama da tercih edilen davranışlardandır (Tezcan, 1992:305-307).

En önemli sosyalleşme ortamlarından biri olan okul iletişim tarzının gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Öğrenci birçok beceriyi okulda edinmektedir. Dolayısıyla okul eğitiminde öğretmen ve öğrencinin sözlü ve sözsüz iletişiminin etkili ve sağlıklı olması öğrencilerin düşünce ve anlatım yeteneklerini geliştirmelerine olanak sağlayarak iletişim becerilerini geliştirecektir.

2.1.4. İletişim Engelleri

İletişim sürecinde, etkin iletişimi engelleyen pek çok faktör vardır. *Tutar ve Yılmaz* (2002:70)'a göre temelde iletişimi engelleyen, yapıcı, bozucu, kişisel, iletişim kaynaklarından kaynaklanan, psikolojik, zaman baskısı, fiziksel uzaklık gibi engellerden bahsetmişlerdir. Yapıcı engeller, organizasyonlarda tümüyle serbest bırakılan bir iletişim akışı, pek çok karışık ve düzensizliklere neden olabilir. Bu nedenle serbest haberleşmeye bir takım engellemeler getirilmelidir. Bilgi aktarımında seçicilik, iletişimin etkinliğini artırıcı rol oynayabilir. Ayrıca bölümler arası görüşmenin bazı örgütsel kurallara bağlanması gerekir. Yatay iletişimde belli nezaket kuralı, dikey iletişimde ise, aşağıya doğru saygı ve nezaket, yukarıdan aşağıya doğru ise şefkat ve nezaket kurallarına dikkat edilerek iletişim kurulmalıdır. Sosyal yaşamın düzenlenmesinde de önemli yeri olan nezaket ve görgü kuralları, serbest, ancak kuralsız iletişimin önünde engel olarak görülebilir. Bunlar iletişimin yapıcı engelleridir. İletişimin bir başka yapıcı engeli, bilgilerin veri sayesinde iletilebilir olmasıdır. Bu organizasyonlarda çalışan kişiler, işlerini yapabilmek için ihtiyaçları

olan bilgiye sahip olacaklar, kendilerine gerekli olmayan bilgilere ulaşamayacaklardır (Tutar ve Yılmaz, 2002:71). Bunlar iletişimin yapıcı engelleridir ve iletişim etkinliğini arttırmada yapıcı rol oynar.

İnsanlar arasında, örgütsel ve kitlesel iletişim, tutarsızlık, güvensizlik, isteksizlik, yetersiz dinleme, aşırı bilgi yükleme, semantik faktörler, statü, yaş ve cinsiyet uyumsuzlukları, gürültü ve diğer çevresel faktörler gibi çeşitli bozucu engeller nedeniyle iletişim kurulamaz (Tutar ve Yılmaz, 2002:71). İlgili literatürde çok sayıda iletişimin bozucu engeli belirtilmiştir. Bunların en önemli olanları şu şekilde belirtilebilir;

- İnsanlar genel olarak duymak istediklerini duyar, görmek istediklerini görürler; iletişim konusunda seçmeci davranırlar.
- Statü farklılıkları gözeterek üstlerin mesajına, astların mesajından daha fazla önem verirler.
- Güven eksikliği; Etkin iletişimin kurulmasını engelleyen önemli bir faktördür.
- Anlaşmazlığa ve karışıklığa neden olan ifade güçlükleridir.
- Aşırı bilgi yükleme de bir başka bozucu iletişim engelidir.
- Hatalı yönetsel düşüncedir.
- İletişim perdesi.

İletişimin kişisel engelleri, gönderici ve alıcının mesajı kodlarken, gönderirken gerekli dikkati göstermemelerinden kaynaklanan engellerdir. İletişimin vazgeçilmez unsurlarını oluşturan verici ve alıcı ikilisinin ana gayesi, etkin bir haberleşme sağlamak olmasına rağmen, bilerek veya bilmeyerek, bazen bizzat kendileri etkin iletişimin önünde ciddi bir engel oluşturabilirler (Eren, 1998:85).

Bunlar; alıcının mesajı yanlış anlama ve yanlış yorumlaması, belirli ön kabuller nedeniyle mesajı yanlış değerlendirme, konuşmacıya karşı ilgi eksikliği ve göndericiye karşı gösterilen güvensizlik gibi iletişim engelleridir. İletişimin önemli kişisel engellerinden biri de mesajın anlamını kasten çarpıtmaktır. Mesela amaçlı yalanlar bunun örnek oluşturabilir.

İletişim sürecinin etkinliğini azaltan en önemli engel, gönderici ve alıcının farklı kişilikte olmalarıdır. Kişisel arzu, istek, değer yargıları, kültür

düzeyleri, içinde bulundukları duygusal ortam, alışkanlıkları, zevkleri bakımından birbirinden farklı iki insan, iletişim sürecinde birçok kişisel engelle sahiptir.

Diğer bir kişisel engel de “algılama farklılıkları” dır. Algılama farklılıkları, dışsal ve içsel olmak üzere iki unsurdan kaynaklanır. Dışsal faktörler; düzlem farklılığı, yoğunluk, hareketlilik, tekrarlama, kontrast, yenilik gibi faktörlerdir. İçsel faktörler ise; kişilik, ihtiyaçlar, amaçlar, motivasyon, değerler ve tutumlar, geçmiş tecrübeler ve alışkanlıklardır (Eren, 1998:86). Algılama, iletişim sürecinde önemli rol oynar, mesaj göndericinin algılaması sonucu oluşur. Bireyin mesajı doğru olarak algılamasını engelleyen faktörler şunlardır (Eren, 1998:86):

- Bireyler peşin hükümlü ve seçicidirler, duymak istediklerini duyar, görmek istediklerini görürler.
- Korku ve diğer duygusal durumlar, mesajın iletimini zorlaştırır.
- Güven eksikliği, etkin iletişimin önemli bir kaynağıdır.
- İfade zorlukları anlaşmazlığın ve karışıklığın kaynağıdır.
- İletişimin diğer önemli bir engeli aşırı bilgi yüklü ve iletişim becerisindeki eksikliktir.

Bunun yanında kesintiler, dil ve anlatım güçlükleri kullanılan dilin konuşulamaması telaffuzun yapılmaması, dikkat dağınıklığından ya da ilgi eksikliğinden kaynaklanan, dinleme ve algılama yetersizliği, konuya hakim olmama ya da bilgi eksikliği, ast üst ilişkisinden kaynaklanan statü farklılığı, erkeğin kadınla kadının erkekle konuşamaması ve kültürel farklılıklar iletişimdeki kişisel engellere neden olmaktadır.

İletişim kanallarından kaynaklanan engeller; İletişim kanalı, mesajın göndericiden alıcıya aktığı yolu ifade etmektedir. Örneğin, sözlü ve yüz yüze iletişimde mesaj hava içinden alıcıya ulaşır. Bu hava içindeki engel alıcının mesajı almamasına ya da yanlış algılamasına neden olur. İletişim kanallarından kaynaklanan engellerin bir kısmı, fiziksel ve teknolojik nitelikte bir kısmı ise, sosyo psikolojik niteliktedir. Fiziksel ve teknolojik nitelikte olan engeller, mesajın mekanik olarak iletimine engel olur: yani mesaj ya hiç iletilmez (Eren, 1998:87).

İletişim kanallarından kaynaklanan diğer bir engel türü de, organizasyonel engellerdir. Organizasyonel engellere örnek hiyerarşinin kendisi ve

formel yapı verilebilir. Örgütler organik yapıdan uzaklaşıp, mekanik ve merkezi yapılar kazandıkça iletişim kanalları uzamakta, dolayısıyla çeşitli kanal engelleri ortaya çıkmaktadır.

İletişimin psikolojik engelleri; İnsanlar kendi inançları ile çatışarak, iletişim mesajlarını ya inkâr eder ya da reddederler. Diğer taraftan bazen inkâr ettiği bilgileri ön yargılarına uydurmak için şeklini değiştirir veya dönüştürür. Bu durumda çoğu kez bilgiler doğru veya yanlış, alıcının bilgileriyle çatışır. İleti alıcının inancına uygun değilse, alıcı onun geçerliliğini reddeder, unutmaya çalışır. İletişim engeli olarak, sadece alıcının kişisel tecrübesi değil; göndericinin anlatım biçimi ve psikolojik yapısı da bir iletişim engeli oluşturabilir.

İletişimi başlatan kaynağın verdiği mesajlar alıcı tarafından alınmak istemediğinde, mesajlar alıcısız kalmakta, alıcı dinlediklerini anlamsız olarak değerlendirmektedir. Yani alıcı fiziksel olarak var olmasına rağmen, psikolojik olarak orada bulunmamaktadır.

İletişimi engelleyen diğer bir insan ilişkileri faktörü de kişilerin farklı duygusal yapılarıdır. Duygular, yalnızca mesajın aktarılmasını değil, dinlenmesini ve anlaşılmasını da etkilemektedir. Örneğin, akşam anne babası kavga eden bir öğrenci ertesi gün okulda derse konsantre olamayabilir.

Dikkat dağınıklığı iletişim sürecinde önemli bir iletişim engelidir. Dikkati dağınık olan biri göndericinin mesajını anlayamaz, çünkü hedef o sırada başka şeyler düşünmektedir. Örneğin, karnı aç olan birinin karşısındaki kişinin anlattıklarını dinliyormuş gibi yapıp akşam evde yiyeceği yemeği düşünebilir.

Zaman baskısı; Zaman baskısı önemli bir iletişim engelidir. Yöneticiler zaman sınırlılığı nedeniyle tüm astlarıyla iletişim kurma olanağına sahip değildirler. İletişim kurma konusundaki zaman baskısı, çoğu kez iletişim problemine neden olmaktadır. Örneğin kişi hızlı konuştuğu zaman, karşısındakine zaman kısıtlamasıyla karşı karşıya olduğu mesajını vermiş olmaktadır. Zamanı az olup da konuşması gereken çok şeyi olan insanlar, bunu daha iyi anlamaktadırlar.

Birey sosyal bir çevrede, insanlarla iletişim ve ilişki kurmaya çalıştığı zaman, birçok engelle karşılaşmaktadır. Ya kişi iletişim kurmak için zaman bulamaz ya da karşısındaki insanın bireye ayıracak zamanı yoktur. Her iki durumda da zamandan kaynaklanan iletişim engeli ile karşılaşmaktadır.

İnsanlarla yapılan görüşmeler iyi planlanması, zamanın iyi ayarlanıp iletişim engeli olarak ortadan kalkmasına neden olacaktır.

Fiziksel uzaklık; Birbiriyle yüz yüze görüşmenin mümkün olmadığı zamanlarda, fiziksel uzaklık da iletişimin önünde engel oluşturmaktadır. Telefonda sözlü iletişimde bulunulsa da sözlü iletişime katkı sağlayan beden dilini uzaklık nedeniyle bireyler görememektedir. Örneğin kalabalık bir gruba verilen konferansta önlerdeki ve arkadaki kişilerle aynı iletişim kurulamaz.

Fiziksel uzaklıktan kaynaklanan iletişim engellerini ortadan kaldırmak için, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmaktadır. Bu amaçla, uluslar arası düzeyde iletişim ağı olan “internet” ve örgüt içi iletişim sağlayan “intranet” mesafelerden kaynaklanan iletişim engellerini aşmada önemli kolaylıklar sağlamaktadır.

Bu engeller, etkin iletişim yöntemi sayesinde ortadan kaldırılabilir. İletişimde engeller olduğu zaman anlaşmazlıklar olup, bireysel ve örgütsel çatışma ortaya çıkabilmektedir. Bu çatışmaları ortadan kaldırmak ise anlaşma ve uzlaşma zemini yaratmakla mümkün olmaktadır.

Diğer taraftan insanın kendisinden kaynaklanan iletişim engelleri de vardır. Bunlar, iletişime olan ihtiyaçlarının farkında olmama, iletişimin ne olduğunu ve önemini yeterince kavrayamama, iletişimin nasıl kurulacağını ve etkin iletişim yöntemlerini bilmeme, iletişim için gerekli yetenek ve becerilerinin olmaması şeklinde belirtilebilir.

İnsanlar arasındaki iletişimin en büyük engellerinden biri mesajı anlamadan önce onu yargılama ve değerlendirmeye kalkmaktır. Bu durumda çatışma, zıtlasma, anlaşmazlık, sıkılmaya neden olur. Gelen mesajı sürekli reddetmek ve ona olumsuz geri bildirimde bulunmak bir iletişim engeli olduğu gibi, onu sürekli kabul etmemek ve o konuda ilave bir şey söylememek bir iletişim engelidir.

Bursalıoğlu (1994:119- 120) iletişim engellerini genel yönetim alanında sekiz başlığa ayırmıştır.

Psikolojik Engeller; Kaynak ve alıcının iletişimine konu olan olaya bakış açılarındaki farklılıklar, duygu ve heyecanlar, klişeleşmiş kavramlar ve bazı saplantılar psikolojik engelleri oluşturmaktadır (Baloğlu, 2001:125).

Semantik Engeller; Semantik konuşma ve yazı dilindeki karışıklık ve inceliklerin neden olduğu farklar ve anlaşmazlıklardır (Özdemir, 1998:84). Semantik engellerin nedeni, özellikle o dili iyi bilmeyenlerin, dilin içerdiği kelimelerin bazen birden çok anlamını değil, sadece ilk ve genel anlamını bilmeleri veya kelimelerin cümle içinde farklı anlamlarda kullanımını algılayamamaları durumunda, iletişimin semantik engeli ortaya çıkarmaktadır (Tutar ve Yılmaz, 2002:91). İnsanlar arasındaki dil farklılığı ya da aynı ülke içindeki ağız, şive, lehçe vb. farklılıklardan ortaya çıkan engeller, semantik engellere örnek olarak gösterilebilir.

Statü Engelleri; Verici ve alıcının sosyal ve formal statüleri, akademik ve mesleki gelişme farklılıklarından kaynaklanan engellerdir (Bursalıoğlu, 1994:120). Bazı mesajlar insanların meslek farkları veya statülerinin farklı olmasından dolayı alıcıda farklı biçimde algılanır. Mesajı verenin sosyal statüsüne bakıldığı zaman bu tür iletişim engeli ortaya çıkmaktadır.

Koruma Engeli; Vericinin bazı yüklemeler altına girmesi durumunda önceden hazırlayacağı savunma mekanizmasıdır (Bursalıoğlu, 1994:120). Bu durumda alıcı önemsemez bir tavır takınabilir veya mesajı reddedebilir (Özdemir, 1998:84; Akt. Tan, 2003:39). Birçok insan başarısızlık karşısında eksikliğini bulup, bunu düzeltme yerine, sistemi suçlayarak kendisini rahatlatan bir savunma mekanizması geliştirir. İnsanlar kendi yanlışlarını görmeyip, kurumları veya sistemleri suçlaması koruma engeline örnektir.

Alandan Kaynaklanan Engeller; İletişim merkezleri ile birimleri arasındaki uzaklıktır (Bursalıoğlu, 1994:120). Bu da iletişimi zayıflatmaktadır.

Hiyerarşik Engeller; Üst- ast arasındaki çatışmalar, yetkinin oldukça az veya aşırı derecede aktarılması, fazla dar yahut geniş kontrol alanı, düzensiz enformasyon akını gibi durumlar iletişim ortamını olumsuz yönde etkilemektedir (Bursalıoğlu, 1994:120).

Uyutma Engeli; Karar sürecine katılma olanağı verilmeyen uygulayıcıların, emirleri savaştırmaması veya önemli saymasıdır (Bursalıoğlu, 1994:120). Örgüt içinde çalışanların, üstleri tarafından alınan kararlarda görüşlerinin alınmaması sonucu verilen işleri yapmamaları ya da işi uzatmaları uyutma engeline örnek olarak verilebilir.

Sınırlama Engeli; Örgütün amaçları ve görevleri gereği, bazı bilgilerin sınırlanması veya gizli tutulmasıdır (Özdemir, 1998: 86).

Sillars (1995:33-34)'a göre iletişim engelleri iki grupta toplanabilir: İletişimle ilgisi olan kişi ve teşkilatlardan kaynaklananlar ve dış etkenlere bağlı olarak ortaya çıkarlar.

Gönderici veya alıcı tarafından ortaya çıkan engeller; İletişimdeki aksaklıkların çoğuna iletişimciler neden olmaktadır. Genellikle ya göndericinin, alıcının ihtiyacının ne olduğunu, iletişimin tam amacını bilmemesinden, ya da alıcının mesajı yanlış olarak anlaması veya iyi dinlememesinden iletişim engeli ortaya çıkmaktadır. İletişim sürecindeki kopukluk potansiyelini bilmek bunu önlemedeki ilk adımdır. Gönderici veya alıcı tarafından ortaya çıkan engeller şunlardır;

- Yetersiz tanımlanmış amaç veya bilgi: Gönderici mesajını ifade etmeden önce gerçekleştirmek istediği iletişimin amaçları hakkında net fikre sahip olmalıdır. Mesajın ana hatlarını oluşturan iletişimin de açık ve hedefe tam yöneltilmiş olması gerekmektedir.

- Yanılsama: Eğer gönderici, alıcıya gönderilmesini amaçladığı iletişim sürecinde doğru lisan ve işaretleri kullanmamışsa, yanılsama ortaya çıkar.

- Yanlış ortamın kullanımı: Yanlış ortam seçmek, felakete sebep olabilir. İletişimin tam olarak anlaşılabilmesi mesajın iletildiği ve alındığı çevreyle ilgili bilgi sahibi olması gerektirmektedir (Dubrin, 2005:174). Zira çevre gönderilen mesajın alınması ve anlamlandırılmasını etkilemektedir (Dubrin, 1997:39).

- İletişimde yanlış zamanlama: İletişimde yanlış zamanlama, ortam kadar önemlidir.

Dış etkenlerden ortaya çıkan engeller; İletişimde ortaya çıkan engellerden biri de dış etkenlerdir. Bu gönderici ve alıcı dışındaki çevresel faktörlerden ortaya çıkan engellerdir. Bu engelleri şöyle sıralayabiliriz,

- Gürültü: İletilmek istenen mesajda bozulmalara sebep olan gürültü iletişim etkinliğini engelleyen veya ilgi dağıtan içsel ya da dışsal öğedir (Düşükcan, 2003:59; Erdoğan, 2000:65). Kanaldan, alıcıdan, göndericiden ya da mesajın kendisinden kaynaklanabilmektedir (Gürgen, 1997:25). Gürültü, alıcının duygu, düşünce ve davranışlarını da içeren ve iletişimde bozan şeyler olduğu söylenebilir.

Örneğin; çalışanların birbiriyle olan sesleri, makine sesleri, araba sesi, korna sesi, yüksek sesli müzik gürültüye örnek olarak gösterilebilir.

-Teşkilat içi engeller: Bunlar teşkilat içi veya teşkilatlar arası iletişim yapısının düzgün ve net bir iletişim için elverişli olmadığı durumlardır. Teşkilat içi engeller şunlardır (Dubrin, 1997:298-301): Kültürel farklılıklar, geri beslenmenin olmayışı veya yetersiz geri beslenme, statü farkı, mesaj alıcının motivasyon ve ilgi eksikliği, fazla bilgi yüklenmesi, elektronik iletişimden kaynaklanan sorunlar, fiziksel koşullar, güvensizlik, örgütsel hatalar, kişisel farklılıklardır. Bu tür engellerin, doğru alış- veriş çizgisinin belirlenebilmesi için teşkilattaki iletişim sisteminin sürekli olarak gözden geçirilmesiyle üstesinden gelinebilir.

-İnsan ilişkilerinden kaynaklanan engeller: Bu engel türü birbiriyle uyum içinde çalışmayan insan faktöründen kaynaklanmaktadır. Ancak, bir iş çevresinde çalışırken kişisel kaygı ve hislerinizden sıyrılmanız gerekmektedir. İnsan ilişkileri sorununun basit bir kişilik çatışması olmasından daha farklı bir boyutta algılanması ve söz konusu tarafların birbiriyle çalışamaz olacağı gerçeğinin kabul edilmesi gerekir. Bu tür bir engelin ilgili şahısların sorumlulukları dışında olduğunun gözlenmesi bu sorunun çözümünde önemli bir adımdır.

İlgar (1996:47)'a göre iletişimi engelleyen faktörler şunlardır:

Kişisel Faktörler: Kişisel amaçlar, hisler, duygular, değer yargıları ve alışkanlıklar bir yandan mesajı oluşturan sembollerle formüle etmeyi etkilerken bir yandan da belirli kişilerden gelen mesajlara karşı olumsuz ve kayıtsız bir tutum takınmaya neden olabilir.

Fiziksel Faktörler: Çevresel koşullarla ilgilidir. Gürültü, teknik arızalar, fiziksel faktörlere örnek gösterilebilir.

Semantik Faktörler: Semantik faktörler mesajı formüle etmek için kullanılan sembollerle ilgilidir. Bazı sembollerin birden fazla anlamının olması yanında, belirli bir sembol bazı kişiler için farklı anlamlar ifade edebilir.

Zaman Baskısı: İletişimin normal kanallarla yapılması belli bir zaman gerektirir. Oysa kısa sürede sonuç alınması gerektiği durumlarda iletişim süreci içine giren bazı kimseleri dışarıda bıraktığı için uygulamada karışıklığa yol açabilecektir.

Algılamadaki Seçicilik: Bu mesajın bir kısmının bilerek veya bilmeyerek algılanmasıyla ilgilidir. Örneğin kişiler bazı ön yargılara sahip iseler belli kaynaktan

gelen mesajları ya hiç algılamayacak veya göndericinin kastettiğinden farklı bir şekilde algılayacaklardır. Bu durum aynı zamanda kişilerin duymak istedikleri şeyleri duyacakları ile de yakından ilgilidir.

Gordon (1992:64–69)’a göre iletişim engelleri; emir vererek yönlendirmek, uyutmak gözdağı vermek, ahlak dersi vermek, öğüt vererek çözüm ve öneri getirmek, nutuk çekmek, yargılamak; birey olumlu veya olumsuz yargılandığı zaman yargılayan bireyin belirli yönlerde daha üstün olduğu için kendi davranışını olumlu ya da olumsuz yönde değerlendirebildiği kanısına varmaktadır. Her söylediğinin olumlu veya olumsuz olarak değerlendirilebileceğini düşünerek savunucu bir tutum içine girmektedir. Gerçek sorununu gizlemekte ve olumlu değerlendirme almasına sebep olacak şekilde konuşmaya başlamaktadır. Eleştirmek, suçlamak, övmek, aynı düşüncede olarak olumlu değerlendirme yapmak, ad takarak alay etmek, yorumlamak, analiz etmek, tanı koymak, güven vermek, desteklemek, avutmak, duygularını paylaşmak, soru sormak; Soru sormak karşımızdaki insanın düşüncelerini anlamak için bir yol olmakla beraber karşımızdaki insanın düşüncelerini yönlendirmede de sık sık kullanılan bir araçtır. Geçmişimizden hatırlarsak büyüklerimiz veya bir başka otorite bizi belirli bir yöne götürmek, sonra da kısıvrak yakalamak için sorular sormuştur. Böyle bir stratejiye karşı doğal olarak savunucu bir tutum ortaya çıkabilmektedir. Böylece ilişki engellenebilmektedir. Sınamak, çapraz sorgulamak, sözünden dönmek, oyalamak, alay etmek; karşımızdaki kişinin düşüncesi, davranışları ve yaşam tarzıyla alay etmek önemli iletişim engellerinden biridir. Şakacı davranmak, konuyu saptamakta önemli bir iletim engelidir.

Genel olarak iletişim kullanılan sembollerin alıcı tarafından bilinip bilinmediği bilgisi, süslemesiz, dolaysız ve yalın dil kullanımı iletişimi kolaylaştırıp, engelleri ortadan kaldırmaktadır. İletişimde sadece olayların görünen yüzünü değil başka yüzlerini de görmeye çalışmak gerekir. İletişim sürecinde insanın sahip olduğu zihinsel kalıpların iletişimi etkileyebileceği bilinmektedir. Bu bilinirse mesaj yorumlanırken veya karşılık verilirken önyargılardan uzak davranılması ve gerçeğin algılanması kolaylaşmaktadır. İletişime girişmeden önce iletilmek istenen husus zihinde belirgin hale getirilmelidir. Bu iletişimin amacının da belirgin hale getirilmesini gerekli kılmaktadır.

İletişim kurulacak ortam iyi planlanmalı, mesajın ne zaman ve nasıl verileceğinin düşünülmesi gerekmektedir. Gerektiğinde başka insanların fikir veya desteğini almak faydalı olacaktır. İletişim taraflar arasında pozitif bir atmosfer kurulmasını sağlamalıdır. Karşımızdaki kişinin düşüncelerini sabırlı ve soğukkanlı biçimde dinleyip onu anladığını ifade etmektir. Daha çok yanlış anlamayı düzeltmek, ikna etmek veya başka boyutları da gösterme yolu seçilmelidir. Unutmamak gerekir ki davranışlar davranışları doğurur; Kırıcı davranma, kırıcı davranmayı teşvik eder. Diğer bir boyut karşıdaki kişi üzerinde baskı kurmamaktır. Baskıcı iletişim, çatışmalara yol açabilir ve mesajın etkisi azalabilir. İletişimde hep anlaşma beklenmemeli, anlamaya da çalışılmalıdır. Sadece mesajın ifade edildiği sözcüklere değil anlatım tarzı, sözlerin arkasındaki gizli anlam ve davranışlara da duyarlı olmak gerekmektedir.

2.1.5. Örgütsel İletişim

Bir toplumu oluşturan tüm bireylerin yaşamlarının büyük bir kısmı örgütlerde geçmekte ya da bireyler onlardan etkilenmektedir (Dağlı, 2000:22). Örgüt kavramı incelendiğinde Bernard (1938), ‘örgütü, iki veya daha fazla bireyin bilinçli olarak koordine edilmiş etkinliklerinin veya güçlerinin bir sistemi’ olarak tanımlamış ve bir örgütün, ortak bir amacı başarmak için aksiyona katkıda bulunmaya gönüllü, birbirleriyle iletişime girebilen bireyler olduğunda ortaya çıktığını öne sürmüştür (Akt;Aydın, 2000:14). Schein (1978:4) örgütü, iş ve iş bölümü yapılarak, bir otorite ve sorumluluk hiyerarşisi içinde, ortak amaç ya da amacın gerçekleştirilmesi için bir araya gelen insanların, gerçekleştirdikleri faaliyetlerin eşgüdümü olarak tanımlamıştır (Çoban, 2007:49).

Örgüt açısından iletişim hayati öneme sahiptir. Örgütte işlerin sağlıklı bir şekilde yürüyebilmesi için etkili, biçimsel iletişim sisteminin oluşturulması gerekir. Etkili biçimsel iletişimi oluşturma ve tüm üyeler için iletişim kanallarını açık tutma yönündeki çabalarla biçimsel örgüt kuvvetlenecek ve aynı zamanda başta kendini gerçekleştirme ve saygı görme ihtiyaçları olmak üzere bireysel ihtiyaçlar tatmin edilecektir. Bunun yanında kara almanın kolaylaşması ve örgüte bağlılık duygusunun doğması da sağlanabilir (Bingöl, 1997:279-280). Coyle (1993:3-4) örgüt içerisinde

etkili kişiler arası iletişim becerisi sergileyen bireylerin sergilemeyenlere göre daha verimli çıktılar elde edebileceğini, bireylerin kişiler arası iletişim becerileri ne kadar yüksek olursa örgüt içerisinde o derece önemli hale gelebileceklerini belirterek iletişim becerilerinin önemine işaret etmektedir.

Örgütsel iletişimin önemi ve sağlıklı işlediğinde sağladığı faydaları şu şekilde sıralanmaktadır (Ergeneli ve Eryiğit, 2001:168;Akt. Karlı, 2007:38).

- Yönetime karar almada ihtiyaç duyulan bilgiyi elde etme imkanı sunar.
- Yöneticilerin aldığı kararların çalışanlar tarafından algılanması ve uygulamaya dönüştürülmesini sağlar.
- Çalışanların örgüte bağlılıklarını arttırarak, müşteri hizmetlerinin iyileşmesini sağlar.
- İş tatmini, motivasyon, örgütsel bağlılık gibi çalışanların davranışları üzerinde olumlu etkiler yaratarak örgütsel performansı arttırır.
- Çalışanların paylaşım duygusunu arttırır.
- İş ortamındaki sürtüşme ve baskıları azaltır.
- Örgütsel faaliyetlerin istikrar ve iş birliği içinde gerçekleşmesine katkıda bulunur.
- Örgütsel değişime karşı güven oluşturur ve değişim sürecini hızlandırır.
- Daha az hata yapılmasına ve sonuçta giderlerin azalmasına imkan tanır.
- Kararlılığı ve etkinliği artırır.
- Stratejik planların etkin bir şekilde uygulanabilmesinde önemli faktördür.

2.1.5.1. Örgütsel İletişim Biçimleri

Mesajlar örgütte birçok farklı yol veya kanallardan iletilir. İletişim kanalları formel veya informal biçimlerde olup, yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarı, çapraz veya yatay şekilde sınıflandırılabilir (Dubrin, 1997:294-295).

Formel iletişim kanalları; Örgütün kendi içinde ve dış çevre ile yetkili kişilerce önceden belirlenen kurallar çerçevesinde sürdürülen bilgi akışına denilmektedir. Formel iletişim dikey, yatay ve çapraz olmak üzere üç şekilde gerçekleşir. Dikey iletişim kendi arasında ikiye ayrılır, yukarıdan aşağı ve aşağıdan yukarı iletişimidir. Yukarıdan aşağı iletişim üstlerin astları ile olan iletişimi kapsar. Aşağıdan yukarıya iletişim ise astların üstleri ile olan bilgi akışıdır. Üstler, belirlenen amaçlar doğrultusunda çeşitli konulara ilişkin oluşturdukları kararları emir ve direktifler şeklinde yukarıdan aşağıya iletilirken; çalışanlarda kendine emir ve direktiflerin sonuçlarını, çeşitli dilek ve isteklerini, yakınma ve önerilerini yukarıya iletirler. Bu iletişim kanalı genellikle biçimsel ve çoğu kez yazılı işlerdir (Şimşek, 1999:189). Yatay iletişim ise aynı düzeydeki örneğin departmanlar arası çalışanlar arasındaki bilgi akımı söz konusudur. Çapraz iletişim kanalları herhangi bir örgüt seviyesinde bulunan kişiler arasındaki iletişimidir. Bir departman yöneticisinin kendi departmanının fonksiyon alanına giren konularda diğer departmanların astlarıyla bilgi alışverişi çapraz iletişime örnek verilebilir.

İnformel iletişim kanalları; Örgütte iletişim genellikle formel şekilde sürdürülmekle beraber, bazen işleri hızlandırmak ve etkinliğini yükseltmek, bazen de örgütte oluşan gayri resmi grupların sonucu olarak ortaya çıkan informal iletişim kanalları, örgütteki yetkili herhangi bir kişi ya da kurum tarafından örgütlenmeyen iletişim biçimidir (Şimşek, 1996:199). Söylenti ve dedikodular örgütte formel iletişim kanallarından daha etkilidir ve daha hızlı çalışır. Çalışanlar işletmeyle ilgili haberleri öncelikle informal kanallardan öğrenirler. Aynı haber formel kanallardan iletilinceye kadar artık eski bir haber konumuna düşmektedir. Örneğin bir yöneticinin istifa ya da kovulma haberi kısa bir zamanda tüm örgüte yayılabilir. Asılsız söylenti ve dedikodulara moral bozukluğu yaratabilir ve üretkenliği düşürebilir.

2.1.5.2. Örgütsel İletişimi Engelleyen Faktörler

Örgütsel iletişimin etkin işleyememesinin ana nedeni iletişimde tarafların insan olmasıdır. Her insanın olaylara tepkisi farklıdır. Örgütsel iletişimi engelleyen başlıca faktörleri şöyle sıralayabiliriz (Dubrin, 1997:298-301).

Kültürel farklılıklar; İletişim sahip olunan bilgilerin kullanılarak sahip olunmayan bilgilerin paylaşılmasıdır. Aynı kültürdeki insanların farklı kültürdeki insanlara göre sahip olduğu daha fazla ortak bilgi ve ortak nokta bulunmaktadır. Bu nedenle iletişim aynı kültür içindeki insanlar arasında çok daha kolay ve hızlıdır. Farklı kültürden insanların iletişimde ise mesajların iletilmesinde kullanılan sembollerin, değer yargılarının, beklentilerin farklı oluşu iletişimi güçleştirmektedir. Çok uluslu şirketlerde çalışanlar arasındaki dil farklılıkları buna örnek olarak gösterilebilir. Geri beslenme olmayışı veya yetersiz geri beslenme; Geri beslenme örgütte iletilen mesajın alıcının eline zamanında ve doğru olarak geçtiğinin ve doğru anlaşıldığının belirlenmesi için gereklidir. Statü farkı; Hiyerarşik yapıdan kaynaklanan yetki farklılıkları iletişimde engel oluşturabilir. Mesaj alıcının motivasyon ve ilgi eksikliği; Birçok mesaj, alıcının ilgisizliği ve mesajı alma isteksizliğinden dolayı iletilmemektedir. Mesaj doğru zamanda iletilmelidir. Örneğin örgütte yeni malzeme alımı için önerinin yapılacağı en ideal zaman mali yılın başıdır. Bütçe hazırlama döneminde bu talebin yapılması uygun olacaktır.

Fazla bilgi yüklenmesi; Bireye taşıyabileceğinden fazla bilgi yüklenmesi iletişime engel oluşturmaktadır. Elektronik iletişimden kaynaklanan sorunlar; Örgütte kullanılan ileri teknoloji iletişimde çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Örneğin insanlar arası ilişkiler azalmaktadır. Fiziksel koşullar; Daha çok iletişim kanalı ve bunu engelleyen çevre koşullarıyla ilgilidir. Gürültü sözlü iletişimi etkileyen başlıca engeldir. Güvensizlik; Alıcının mesaja inanmaması veya göndericiye güvenmemesidir. Örgütsel hatalar; Sorumlulukların açıkça tanımlanmaması, yetki eksikliği gibi durumlardır. Kişisel farklılıklar; Verici ve alıcının bireysel amaçları, hisleri, duyguları, alışkanlıkları, algılama farklılıkları gibi kişisel özellikleri mesajın kodlanmasını, algılanmasını ve mesajlara karşı tutumunu etkilemektedir.

Örgütlerde etkin ve verimli bir iletişim sisteminin kurulabilmesi için iletişimi engelleyen unsurları ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.

2.1.6. Okulda İletişim

Eğitim kurumlarında, insan ilişkilerinin ve bu ilişkilerin yönetimi çok önemlidir. Eğitim yönetimi içerisinde yer alan insan ilişkileri, bir örgütteki insanları birleştirerek, çalışma durumuna sokmayı amaç edinen bir yönetim eylemidir (Başaran, 1989:139). Burada insan ilişkilerinin yönetimini elinde bulunduran eğitim yöneticilerine büyük sorumluluk yüklendiğini ve etkili olmak isteyen yöneticinin insan ilişkilerini yönetmekte etkin olması gerektiği söylenebilir.

Kurumlarda çalışan insanlar gün içinde birçok nedenle iletişim kurmaktadır. İnsanların farklı kişilik, eğilim ve kabiliyetleri vardır. Bu da iletişimde karmaşıklık yaratmaktadır. İletişim bir kurumun başarılı ya da başarısız olmasında en önemli süreçtir. Kişiler arası iletişimin eğitim kurumlarında, özellikle de idareciler açısından önemi büyüktür. Çünkü kurumun etkililiğini arttırmak için, yöneticilerin iletişim araçlarını etkili kullanması gerekir. İdareciler zamanlarının büyük bir kısmını iletişimle geçirmektedirler. Okul yöneticileri de birer iletişim kaynağı oldukları için iletişimin özellikleri, iletişimi sağlama yollarını, iletişim engellerini ve öğelerini bilmek durumundadır. Okul yöneticisi, bireyler ve gruplar arasındaki iletişimi dikkatle izlemeli, iletişim kaynaklarını bularak, bunları okulun amaçlarına yöneltmelidir.

Yöneticinin etkili bir iletişim ağı sağlaması ve bunu sürdürebilmesi için kendisini çevresindekilere benimsetmeli, yeterince iletişim kanalları kurmalı ve kanalları her zaman açık tutmaya çalışılmalıdır (Bursalıoğlu, 1994:122). Başarılı bir yönetici örgütte olup bitenden öğretim kadrosunu haberdar etmeli ve onların görüşlerini belirtmelerine fırsat ve imkan tanımalıdır (Gürsel, 1997:71).

Bursalıoğlu (1994:122), eğitim yöneticisinin izleyeceği iletişim strateji ve ilkelerini şöyle açıklamıştır; Girişimi başkalarından önce ele almalı, iletişime yapıcı görüşlerle başlamalı, çevresindekilerin katılma ve işbirliğini sağlamalı, çevresindeki liderleri de çalışmalara katmalı, katılanları güdülemeli, başarılı işleri ortaya koymalı, söylentilere engel olmalıdır.

Okul yöneticisi, okulun etkinlik ve programlarının anlaşılmasını etkili bir iletişim kurarak sağlayabilir. Bunun yanında etkin dinleme, grup içi ilişkileri anlama ve okulu etkileyen çevresel güçleri tanıma konusunda uzman olmalıdır.

Çelik (2000:48), iletişimci olarak okul yöneticisinin rollerini şöyle açıklamıştır; Öğretimsel lider çift yönlü iletişim kurar ve öğretmenleri gerçekçi olarak değerlendirir. Öğretimsel lider, özlü ve açık olarak konuşur ve yazar. Örgütsel iletişim sağlamada güzel konuşma ve becerisine sahiptir. Öğretimsel lider, çatışma yönetimi stratejilerini uygulamaya çalışır. Çatışma durumlarına açıklık getirir ve çatışmaları etkili bir biçimde yönetir. Öğretimsel lider sorun çözme tekniklerini öğrenerek, grubun eylem yönünü seçmesini kolaylaştırır. Öğrenci, veli, öğretmen arasında güçlü bir etkileşim sağlayarak grup sürecini yönetir. Öğretimsel lider, bir grup üyesi gibi çalışır; grup üyelerinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirir. Kişisel ve grup hedeflerini birbiriyle bütünleştirir.

Örgütlerin etkililiğinden doğrudan sorumlu olan yöneticilerin etkili olabilmeleri için iletişimde yeterli özelliklere sahip olmaları gerekmektedir. İnsan ilişkilerinin oldukça önemli olduğu eğitim örgütlerinde, yönetici davranışlarının çok önemli olduğu, bu davranışların etkili davranışlar olmasının örgüt ve birey başarısını etkilediği belirtilebilir.

Kendisinde beklenenlerin farkında olan bir eğitim yöneticisi, göstermesi gereken davranışları titizlikle seçmelidir. Okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak ve havasını koruyacak iç öğelerin lideri olan okul müdürü etkililiğin yollarını bilmek ve ona göre davranmak durumundadır.

İletişim organizasyonun can damarıdır. Etkili bir iletişim sistemi özellikle hızlı ve sürekli değişimin yaşadığı hareketli bir çevrede faaliyet gösteren okul ve benzeri kurumlar için çok daha önemlidir. Okullar bu tür değişikliklerin ortaya çıkardığı yeni durumlara adapte olabilmek için yeniliklere açık olmak zorundadırlar. Sağlıklı bir örgüt içi iletişim sağlayan kurumların bu tür yeniliklerle baş etmede oldukça başarılı olduğu açıktır. Fakat en etkili sistemlerin yerleşmesini ve en uygun şekilde yürütülmesini sağlamak için, iletişim doğasını, yapısını ve gidişatını iyi bir şekilde bilmek gerekir. Bunu elde etmek için iletişimin denetlenmesi gerekmektedir.

2.1.7. Sınıfta İletişim

Ergin (1995:223–224)’e göre sınıfta iletişim engellerini oluşturan faktörler şunlardır (Akt. Gündüz, 2001:68–69);

Öğretmen Veya Öğrenciden Kaynaklanan Engeller,

İletişime girme amacını tam olarak algılayamaması; Sınıf içinde yapılan etkinliklerin bir amacı vardır. Öğretmen ve öğrenciler belli bir amaç ve program çerçevesinde sınıftaki yaşama katılırlar. Etkinlikleri, belirlenen amaca ulaşmak için yaparlar. Program doğrultusunda önceden belirlenen amaçlara ulaşmada öğretmen öncelikle sorumludur. Öğrenciye de bunu aktarmalı ve hissettirmelidir. Öğretmenin temel görevi, program doğrultusunda öğrencilerde olumlu davranışlar geliştirmektir. Bu görevi yerine getirirken öğretmeni bir takım sorunlarda beklemektedir. Bunlardan bazıları, derse devam etmeyi belirleme, öğrencilerin sınıf içi etkinliklerini ve ödevlerini kontrol etme, öğretim materyallerini düzenleme, sınıftaki çalışma koşullarını geliştirme, öğretimi engelleyici etmenleri ortadan kaldırma gibi durum olabilmektedir. Öğretmen bu durumlara hazır olmalı ve sorunları en uygun şekilde çözmeye çalışmalıdır.

Bedensel ya da psikolojik bir özre sahip olması; Patterson ve Sedlacek’e (1991) göre, engelli öğrencilerin sınıfta üç temel gereksinimleri vardır. Aslında bu gereksinimler genel olarak tüm öğrencilerin ihtiyaç duyduğu gereksinimlerin yanında, sınıf-içi etkinliklerde ve çalışmalarda özel dikkat ve özel fiziksel düzenlemelerin olduğu belirtilmektedir. İlk iki temel ihtiyaç bir öğretmenin engelli öğrencilerle ilgili bilgi yeterliliğine dayanmaktadır. Üçüncü ihtiyaç ise, öğretmenlerin esneklik, yaratıcılık, liderlik özellikleri ve yeterlilikleriyle bağlantılı olarak giderilebilecek gereksinimlerdir. Engelli öğrencilere daha iyi bir öğretim verilebilmesi için öğretmenlerin öğrencileri engel durumundan dolayı özel gereksinimlerinin farkındalık düzeyleriyle ilgili günlük sorumlulukları yerine getirmeleri ve potansiyel çözümler bulmaları gerekmektedir (Sarı, 2004:42). Sınıf içi yerleşmede engelli ve özürlü öğrenciler kendileri için neyin daha iyi olacağını bilmemesinden dolayı öğretmenler, öğrencilerle yaptığı tüm etkinliklerde en iyi yöntem ve planın ne olacağı konusunda karşılıklı görüş alışverişi içinde bulunmalıdır. Böyle bir görüşme ise, herhangi bir dönemde program başlamadan

yapılarak gerekli olan düzenlemelerin yapılması gerekir ve öğrenci açısından ihtiyaç duyulan özelliklerin yerine getirilmesi açısından bu çok önemlidir. Örneğin, bazı engelli öğrencilerin sınıf etkinliklerinde utangaçlık veya yüksek sesle konuşması gibi bazı özellikleri ortaya çıkabilir. Bu tür özellikler çocuğun işitme durumundan ya da öğretmenin o öğrenciyi tam olarak anlayamama korkusundan kaynaklanıyor olabilir. Dolayısıyla bütün öğretmenler bu öğrencilerin de diğer öğrenciler gibi sınıf etkinliklerine aktif şekilde katılmalarını sağlamada bazı özellikleri göz önüne alarak hareket etmelidir. Ayrıca böyle bir uygulama öğrencilere önemli derecede katılım için yardım edeceği gibi öğretmenlerin o çocukların gelişimini izlemesi konusunda yardım sağlayacaktır.

Ancak iyi bir öğretim yöntemi veya tekniğinin uygulanması bütün öğrenciler için son derece önemlidir. Burada temel ilke; çocukların, konuşmaları, jest ve mimiklerinin de yardımıyla konuşulanı net ve açık bir şekilde anlamalarını sağlamak olmalıdır (Sarı, 2004:47). Bunun ötesinde iyi bir teknik diğer öğretim teknikleri yardımıyla öğrencilerin engel durumuna bağlı olarak değişebilecektir. Bedensel engelli çocuklar için öğretmenin bütün sınıf içi etkinliklerinde özel bir tekniğe gereksinimi olmayabilir. Bununla birlikte tekerlekli sandalyede olan öğrencilerin sınıftaki pozisyonu ve sınıf etkinliklerine katılımında öğretmenin tam olarak izlenebilmesi için özel düzenlemeler de yapılması gerekmektedir.

Barınma, beslenme ihtiyacını yeterince karşılayamaması; Temel gereksinimlerini karşılamaktan yoksun bırakılan insanlar, saldırgan ve uygunsuz davranışlar içine girmektedirler. Bu türden gereksinimlerin karşılanması da ekonomik anlamda yeterliliği gerektirir. Örneğin ekonomik yeterliliğin bir göstergesi olarak öğretmen maaşı, öğretmenin tutumunu etkilediğinden, öğretmen maaşı ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki pozitif ve anlamlı bulunmuştur (Chidolve, 1999:273). Bunun yanında öğretmenliğin ücretlerinin düşük olması mesleği seçmede engel teşkil etmektedir.

Öğrencilerin ailelerinin ekonomik durumu ile okul durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Evinde, sınıf ve dersleriyle ilgili işler yapacak özel bir odasının olmaması, derslerle ilgili araç gereçlere ayıracak parasının olmaması gibi durumlar öğrencinin sınıf içinde performansını doğrudan etkilemektedir. Aile hayatında yoksulluk ve sıkıntı yaşayan, para kazanmak için çalışmaktan dolayı okula

ayırarak vakitleri olmayan çocukların cesaretlerini yitirmeleri söz konusu olmaktadır (Adler, 1997:47).

Birbirlerine güvenmemesi; Öğrenciler, öğretmenine ve derslerine karşı ilgili ve benimsiyorlarsa, bunlara bağlılığı söz konusu ise, birbirlerine karşı güven oluşmuş demektir. Bunun yanında öğretmen öğrenci ilişkisi sağlıklı yürümesi ve aralarında düzenli bir işbirliği oluşması, öğretmenin öğrencilerine destek vermesi ve çalışmalarda öğrencilerine rehberlik etmesi gerekmektedir. Öğretmen öğrencilerin geliştirilecek ve değiştirilecek yanlarını görebiliyor ve geliştiriyorsa, yeni fikirleri ve yenilikleri karşılıklı paylaşıyorlarsa birbirlerine karşı güven sağlamış olacaklardır.

Güvenli bir gelecek garantisinin bulunmaması; Okul denilen sosyal sistemin, en stratejik parçalarında olan öğretmenlerin, öğretmenliği meslek olarak seçmelerinde sosyal, ekonomik ve psikolojik etkenler rol oynamaktadır. Okul yönetiminin öğretmenlerin moral ve iş doyumunu gözetmesi gerekir. Öğretmenlerin beklenti ve gereksinimlerinin bilinmesi ve karşılanabilmesi ise öğretmenler kurulunun yönetsel etkinliğinin arttırılmasına bağlıdır. Böylece okul yönetiminde karar sürecine etkin bir biçimde katılma olanağı bulan öğretmenlerin, mesleki tutumları gelişirken, başarı için güdülenmeleri kolaylaşır, ayrıca bu yolla kurumda olumlu bir kültür de geliştirilebilirler (Aydın, 1998:24).

Ortak yaşantı alanlarının az olması; Öğretmen ders dışında da yani teneffüslerde öğrencilerin arasında gezmesi, onlarla konuşması, olumlu gördüğü davranışı ödüllendirmesi, yanlış davranışlarda onlarla birebir konuşarak öğrencilerinin sorunlarını tespit etmesi gerekmektedir. Çünkü kısıtlı zaman aralığında birlikte olan öğretmen ve öğrenci okul dışında görüşmemektedirler.

Sevip, sevilmemesi, sayıp, sayılmaması; Öğretmenin, öğrencilere insanca davranması onları aşağılamaması, yerine göre bir iki şaka yaparak derse veya güne hoş başlaması, öğrencilere adıyla hitap etmesi, onların görüşlerine saygı duyması ve ciddiye alması, dinleyip anlamaya çalışması, güler yüzlü olması, öğrencilerini hata yapabileceklerini kabul etmesi, öğrencileri ile arasında olumlu bir iklim oluşturmasını sağlamaktadır. Aksi halde sevilmeyen ve saygı duyulmayan öğretmenin dersi dinlenilmez, sınıfta istenmeyen davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenler öğrencilerden saygı beklerken, öğrencilerde öğretmenleri tarafından anlaşılmak ve saygı duymak istemektedir. Öğretmenin kullandığı iletişim

biçimi öğrencileri rencide edecek, eleştirel ve cezalandırıcı bir yaklaşım ise bu durumda öğrenciler öğrenmeye karşı direneceklerdir.

Öğretmenden Kaynaklanan Engeller,

Öğrencilerini iyi tanımaması; öğrencilerin özelliklerini bilmeden, tanımadan yalnızca ders anlatmaya dayanan öğretimin, eğitsel değeri yoktur. Bu durumda sınıfta öğretmen, dersinin öğretmeni olmakta fakat öğrencilerinin öğretmeni olmamaktadır. Öğretmenin öğrencilerinin sorunlarını ve gereksinimlerini bilmeden, öğrenmesini sağlaması çok olanaklı değildir. Öğretmen sınıftaki öğrencileri hakkında ne kadar çok ve doğru bilgiye sahip olursa, öğrencileri hakkında vereceği kararlarında isabet derecesi o kadar yüksek olacaktır.

Öğretmen sınıftaki öğrencilerin bireysel ayrılıklarının farkına varmalı herkesten aynı konuda aynı başarı beklememelidir. Konuya yatkın olanları başarılı, diğerleri başarısız damgası ile damgalamamalı bir nevi etiketlendirme yapmamalıdır. Bu bireysel farklılıklar dolayısıyla öğrencileri çalışkan, tembel, yaramaz, uslu, akıllı vb. gibi sıfatlarla gruplayan öğretmenler halen mevcuttur. Nitekim eğitimin amacı bütün insanları aynı konuda aynı düzeye getirmek değildir. Her bireyin geliştirilmeye uygun yönlerini tespit edip, bu yönleri geliştirerek bireye yardımcı olmaktır. Böylece eğitim, bireye kendisi olma hakkını verebilir (Gündüz, 2001:28).

Öğrenciler için en ilginç ve değerli emek vererek yaptıkları ve yarattıklarıdır. Yaptıkları eşyalara, çizdikleri resimlere ve öğrendikleri bilgilere, oyunlara ilgiyle yönelirler. Çünkü onlar kendi eserleri ve kişiliklerinin yansımasıdır. Bu nedenle öğrencilerin kendi yeteneklerini tanıyıp kullanmalarına, kendi çabalarıyla öğrenmelerine ve üretmelerine yardımcı olmak gerekmektedir (Ercan, 2000:119). Böylece öğretmen öğrencilere yakın olduğunu ve onları tanıdığını gösterebilir (Kısaç, 2002:114;Akt. Alcı, 20003:7).

Öğretmen sadece sınıfta değil, sınıf dışında da öğrenci ile ilgilenmeli, dost olmalıdır. Bunun için, öğrencinin ailesiyle ve çevresiyle irtibat kurarak onları kontrol etme ve yönlendirmek zorundadır.

Öğrencilerin yeteneklerini, ilgi alanları, güçlü ve zayıf yönleri hakkında bilgiye sahip olmadan, bir öğretmen öğrencilerini doğru şekilde yönlendiremez, motive edemez ve anlayamaz.

Yeterli bilgi birikimine sahip olmaması; İyi bir öğretmen hem konu alanının uzmanı hem de bilgi ve becerileri öğrencilere aktaracak öğretmenlik bilgisine sahip olması gerekir.

Öğretmenin eğitime ve öğrenmeye ilişkin bilgi ve becerilerinde yetersizlik, görüşlerinde geçersizlik, uygulamalarında yanlışlar programın gereğince uygulanmasını, öğrenme sürecinin başarılı biçimde oluşturulmasını ve sürdürülmesini önemli ölçüde engelleyen bir nedendir. Bu amaçla öğretmen, kendi yeterliliğini, uygulamadaki başarı durumunu irdelemeli, incelemeli, varsa eksikliklerini tamamlamalı, sürekli kendisini geliştirmek için çabalamalıdır (Ercan, 2000:17).

Tezcan (1994:304–308)’a göre öğretmen; bilgi yayıcılık, disiplincilik, yargıçlık, sırdaşlık, ana babalık rolü, toplumsallaştırma, önderlik, nasihatçilik ve moral atmosferi yaratıcısıdır. Öğretmen bu görevi yerine getirebilmesi için gerekli donanımına bilgi, beceri ve tutuma sahip olmalıdır (Akt. Gündüz, 2001:28).

Öğretmenin etkili bir öğretme- öğrenme ortamı yaratabilmesi için sadece belli bir konuda bilgili olması kuşkusuz ki yeterli olmamaktadır. Her düzeydeki öğretmenin eğitim bilimleri alanında da yetişmesi yani öğretmenlik meslek bilgisi yönünden de donatılmış olması gerekmektedir (Ergin ve Birol, 2000:106).

İnanılır, güvenilir ve çekici bulunmaması; Öğretmen sınıf içinde bilgiyi taşıyıcı ve aktarıcı değil, bilgi kaynaklarına giden yolları gösterici, kolaylaştırıcı birer eğitim lideri olmalıdır (Başar, 1999:12). Sınıftaki iletişimin iyi olması öğretmenin öğrencileriyle iyi ilişkiler kurmasına bağlıdır. Burada önemli olan öğretmenin tutumudur. Ne çok sert, ne de gevşek bir tutum, istenen iletişimi sağlayamaz. Öğrenci şahsiyetini kabul eden, ona değer veren, adil davranan, anlayışlı, ciddi bir tutum gerekir (Büyükkaragöz ve Çivi, 1996:261; Akt. Gündüz, 2001:14).

Sert ve yumuşak olma, öğretmen için bir kişilik sorunu olmamalı, bu durum tamamen sınıftaki eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleşmesine yönelik olmalıdır. Diğer bir ifade ile duruma göre değişen bir sertlik ve yumuşaklık takınılmalıdır. Aksi halde öğretmen korkulan ve çekinilen bir şahsiyet olabilir (Gündüz, 2000:14).

Sınıfta öğretmen, öğrencilerine dostça yaklaşmalı, öğrencilerini anlamaya çalışmalıdır. Konu sunumunda başlangıç noktası, kendi bildikleri değil,

öğrencinin bildiği olmalıdır. Öğrencilere yapılan hitap ve atıflar da onların yaş ve psikolojileri dikkate alınmalıdır. Öğretim yöntem ve tekniklerin seçimi öğrenciye göre yapılmalıdır. Öğrencileri doğru şeyler yapmaya özendirmelidir. Düzeltilmesi gereken davranışlarla, geliştirilmesi gereken davranışların kazandırılmasında öğretmen kendini tek yetkili ve yeterli görmemelidir.

Öğrenci amaçlarına, yeteneklerine, isteklerine ve geçmiş bilgilere uygun olarak hazırlanan bir eğitim programı öğrencinin ilgisini çekecek, işbirliği içinde olmasını sağlayacaktır. (Küçükahmet, 1992:84–85).

Öğrencilerin gelişim durumlarına, ilgi ve gereksinimlerine uygunluğu düşük olan bir eğitim programı, pratik yararlılığı az olan içerik ve iyi bir kurgu ile sürekliliği içindeki istenmeyen davranışların kaynaklarından başlıcasıdır (Başar, 1999:113).

Öğretmenlerin sınıf içi davranışları, açık, güvenilir, sürekli ve sorumluluk üstlenici biçimde olmalıdır (Celep, 2000:29).

Öğrencilerini seven, onları aşağılamayan, korkutmayan öğretmenin öğrencilerinin etkin bir şekilde öğrenmeye çalıştıkları görülebilir. Böyle bir ortamı oluşturmak için öğretmen ve öğrenci arasında güven ve saygıyı, öğrencilere soru sorma hakkı vererek, tartışmalara katılmalarını teşvik ederek, hak ettiklerini vererek oluşturabilir (Akyol, 2000,183).

Öğretmen bir diktatör olmamalıdır. Eğer öğrenci yanlış davranışının nedenini söylediği zaman uygunsuz ve aşırı katı ceza görürse bir dahaki sefere gerçeği değil, kendisini cezadan kurtaracak uygun yalanı söyleyecektir (Güliyeva, 2001:29–30).

Öğretmenin, iletişimi kolaylaştırmak üzere, öğrenciyi yüreklendirmesi, söylediklerinin doğru yanlarını öne çıkarması, yanlışlarının doğru ile yer değiştirmesi için ona yardımcı olması beklenir. Bu bağlamda öğrencileri küçümsemek yerine dinleyip önemsendikleri gösterilmeli, davranışlarını yargılamak yerine nedenleri anlaşılmalı, pekiştireç olarak cezadan çok ödül kullanılmalıdır. Böylece, karşılıklı iletişim sırasında öğrenciye verilen önem ve değer, öğrenci katılımını artırmakla kalmayacak, öğretmenden giden mesajın öğrenci tarafından kolayca anlaşılmasını da sağlamış olacaktır (Uluğ, 1999:225–226).

Derse hazırlıksız girme; Öğretmen akademik etkileşim için her şeyden önce derse, ders planı yaparak girmelidir. Bu ders planının özelliklerine göre dersi işlemelidir. Gerek konu gerekse materyal bakımından donanımlı olmalıdır ki öğrenci dersten zevk alsın. Öğretim sürecini en etkili biçimde oluşturmalıdır. Aksi halde hazırlıksız bir dersten ne öğrenci verim alabilir ne derse adapte olabilir ne de öğretmen sınıfta istediği iletişimi sağlayabilir.

Dersi sürekli anlatım yöntemiyle işlemesi; Öğretmenlerin en çok kullandıkları yöntemlerden biri de düz anlatımdır. Sunuş yolu stratejisi temele alındığı zaman ona uygun yöntemde genellikle düz anlatım olur. Öğretmenin sürekli düz anlatımı kullanmasının bazı olumsuz yönleri vardır. Öğretmenler konu anlatımında hiç değişiklik yapmadan anlatma yoluna gitmesi ve öğretmenin aktif olması durumunda öğrenciler bir süre sonra sıkılabilir ve ilgileri başka yönle kayabilmektedir. Eğitim programının tüm konuları için aynı yöntemin uygun olmaması, öğrencilerin hazır bilgiyi ezberleme yoluna giderek, anlamaya çalışmadan sırf ezber niteliğine dönüşmesi, anlatımların oldukça soyut düzeyde kalma olasılığı vardır. Bunların somutlaştırılmadan geçirilmesi anlamayı zorlaştırabilmektedir (Sönmez, 2001:199–200).

Öğrenci seviyesine inememe; Öğretmen öğretimi planlarken, öğrenciye öğretim sonunda kazandırılacak yeterlikler belirlenip, her hedef davranışın kazandırılması için gerekli olan ön koşul öğrenmeler belirlendikten sonra sıra öğrenci niteliklerini belirleyip, öğrenci seviyesine uygun konuyu aktarmaktır. Çünkü hedef davranışları kazanacak kişi öğrencidir. Öğrencinin niteliği ve seviyesi onun öğrenmesini doğrudan etkiler. Öğretmen şunlara dikkat etmelidir.

Öğrencinin sahip olduğu bilişsel önkoşul öğrenmelerin belirlenmesi; Öğrencinin yeni öğreneceği konu ile ilgili önceden sahip olması gereken öğrenmelere ne derece sahip olduğu belirlenmelidir. Böylece, öğrencinin bilişsel giriş davranışlarındaki eksiklikler tamamlanarak yeni hedef davranışları kazandırma etkinliklerine geçmek mümkün olabilir. Ya da yeni kazandırılacak hedef davranışlar ve içeriğin öğrencilerin seviyesine uygun hale getirilmesine yardım edebilir.

Öğrencinin sahip olduğu psikomotor nitelikteki önkoşul öğrenmelerin belirlenmesi; Yeni hedef davranışların kazanılması, önceden öğrenilen bazı psikomotor davranışları gerektirebilir. Bu durumda, öğrencinin önkoşul nitelikleri

psikomotor davranışlara ne derece sahip olduğunun belirlenmesi, öğretimin düzenlenmesine rehberlik eder. Öğrencinin yeterli önkoşul psikomotor becerilere sahip olmadığı durumda da tamamlama eğitimiyle işe başlamak ya da yani hedef ve davranışları gözden geçirip kapsamı öğrenci seviyesine uygun hale getirmek gerekir.

Öğrencinin duyuşsal özelliklerinin belirlenmesi: Öğrencinin gerek bilişsel gerekse psikomotor öğrenmeleri, öğrenme birimine karşı olan tutumu, ilgisi, kendine güveninden etkilenir. Bu nedenle, öğrencinin öğrenme birimine karşı duyduğu öğrenme ihtiyacı, öğrenme isteği, öğrenip öğrenemeyeceğine ilişkin inancı belirlenerek öğretimi düzenlemede öğrencinin bu özellikleri dikkate alınmalıdır (Senemoğlu, 2003:423–424).

Değişik yöntem ve teknikleri kullanmaması; Öğretimde “model”, “yöntem” ve “teknik” kavramları ile genellikle bir dersin veya konunun işlenmesinde, öğretilmesinde veya öğrenilmesinde “izlenen yol” kastedilir. Nitekim öğrenme öğretme süresince başvuru olan çeşitli modeller, yöntem veya teknikler, öğrenmeyi sağlamada birer araçtır. Bu nedenle her ders veya konu için her zaman ve her durumda geçerli olabilecek tek bir öğretim yönteminden veya modelinden söz etmek mümkün değildir; çünkü belirli bir öğretim modelinin uygulanması, örneğin bir ders için belirlenen amaçlara, o dersin öğretmenine ve o dersteki öğrenci grubunun özelliğine bağlı olarak farklılık gösterir. Dolayısıyla, planlanan öğrenme öğretme etkinliklerinin öğrencilerde arzu edilen öğrenmeyi sağlayabilmeleri için, öğretimde farklı öğretim modelinin kullanılması kaçınılmazdır (Saban, 2004:247).

Öğretmenin yöntem seçimi yaparken, öğrencilerinin düzeyini, hangi araç gereçlere sahip olduğunu, nasıl bir ortamda bulunduğunu düşünmesi gerekmektedir.

Öğretmen yöntem seçimi yaparken duyu organlarını işe katmalıdır. Unutulmamalıdır ki, öğrendiklerimizin: %83’ünü görme, %11’ini işitme, %3,5’ini koklama, %1,5’ini dokunma, %1’ini tat duyuları yoluyla öğrenilmektedir. Zaman sabit tutmak üzere insanlar; okuduklarının %10’unu, işittiklerinin %20’sini, gördüklerinin %30’unu, hem görüp hem işittiklerinin %50’sini, söylediklerinin %70’ini, yapıp söylediklerinin %90’ını hatırlamaktadır (Köklü, 2000:141).

Öğretmenler öğrencilerin öğrenme sürecine katılmalarını sağlamak için çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir Bunlar (Fidan, 1986,125: Akt. Ekinci, 1999:7);

- Öğrenmeler, öğrenciler için anlamlı ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir.
- Öğrencinin kendine uygun hedef ve öğrenme konuları seçmesine yardım edilmelidir.
- Öğrenme durumları, öğrenciye hem zevk vermeli hem de başardığını duyurmalıdır. Öğretmen öğrencilerini istekle öğrenmeye yöneltmez ise, öğrenciler zevk verecek durumları kendileri yaratırlar.
- Öğretmen, öğrencide merak uyandırmalı ve merakını giderecek bir öğrenme ortamı yaratmalı, düşündüğünü rahatça söylemesine yardım etmelidir.
- Sınıfta aynı şeyleri tekrar tekrar yapmak, dersleri hep aynı şekilde işlemek dikkati azaltır.
- Öğrenci başardığını hissetmeli, başarı umudu taşınmalıdır. Öğrenci yeter sayıda başarıyla karşı karşıya bırakılmalıdır.
- Öğrencinin, öğrenme işine açık ya da kapalı olarak katılabilmesi derste elde edeceklerinin kendi amaçları yönünden anlamlı olmasına bağlıdır.
- Katılmanın sürekliliğini sağlamak için kaygı ve başarısızlığı doğuran sıkıntıların azaltılması gerekir.
- Öğrencinin öğrenme stilleri ve hızları birbirinden farklıdır. Bu nedenle bireysel öğretime yer verilmelidir.
- Öğrenciyi harekete geçirici motiflerin ihtiyaç sıralamasındaki yeri de önem taşır. Sosyal onay ve sevgi arayan öğrencinin de öğretmenlerine karşı tutumu çok fazla olumlu olmayabilir.

Öğrenciden Kaynaklanan Engeller,

Sınıfta olma amacının farkında olmaması; Öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli etkenlerden birisi de öğrencilerin güdülenmesidir. Öğrenme güdüsü, öğrencinin etkin öğrenme çabasına girmesini sağlar. Öğrenci, öğrenebileceği öğrenmelere karşı ilgi duyar, kendine göre önemli sayar ve başaracağına inanırsa etkin bir şekilde harekete geçer. Eğer öğretme öğrenme ortamında engelleyici bir durum yoksa öğrencinin, ilgisi, tutumu ve başaracağına olan inancı, öğrenme isteği doğrultusunda harekete geçer. Öğrencinin, öğrenmesi

gereken olarak algıladığı davranışlarla öğrenmesi gereken davranışlar aynı olmayabilir. Öğrenci, neyi öğrenmesi gerektiği hakkında bilgilendirilmelidir. Ayrıca birey algıladığı davranışlar hakkında eksik bilgiye sahip olabileceği gibi ilgisiz de olabilir. Hatta olumsuz bir tutuma sahip olabilir. Bu gibi nedenlerden dolayı öğrencinin kendine olan güveni az olabilir. Öğrenci hedeften haberdar edilmeli ve güdülenmelidir (Özçelik, 1992:178).

Konunun kendince çekici bulunmaması ve sık sık hayal kurup, ders dışında kalması; Eğitim ortamlarının, öğrenmeyi kolaylaştıracak ve mümkün kılacak biçimde zengin kaynaklarla donatılması ve oluşturulması gerekir. Öğretmen, öğrencilerin gözledikleri ve bekledikleri sınıf atmosferine ilişkin algılarını bilmek, sınıf ortamını, öğrencilerin beklentilerini karşılayacak biçimde düzenlemelidir. Öğrenci beklentilerinin karşılandığı sınıf ortamı, öğrenme sonuçlarını olumlu yönde etkiler. Öğrenci, dersi ilginç bulur ve öğrenmesi gerektiğine inanırsa onun derse karşı algılamaları ve etkinlikleri olumlu olmaktadır. Aksi takdirde beklentilerine ve ihtiyaçlarına cevap bulamayan öğrenci, derste sıkılacak, istenmeyen davranışlar sergileyecek ya da bedenlen sınıfta olduğu halde ruhen hayal dünyasında yaşayıp ders dışında kalacaktır.

Öğretmenin mesajlarına tepki verme sorumluluğundan kaçma; Başka bir kişi ya da kişilerle ilişki kurmaktan ya da iletişim kurma olasılığının belirlenmesinden kaynaklanan bireysel korku ya da kaygı düzeyi olan iletişim korkusudur. Genellikle okullarda ilk yıllarda yerleşen kaygı ve endişe kalıbı, öğrencinin sözel iletişimini, sosyal becerilerine ve kendisine olan güvenini çok büyük ölçüde ya da tümüyle derinden etkilemektedir. Bu korku özellikle ilkökul düzeyinde çok önemli bir sorundur. Friedman (1980)'a göre çocuk tartışmaya katılmak için istekli ve yetenekliyse, ancak konuşmaları engelleniyorsa ürkeklik ve suskunluk oluşabilir (Ergin ve Birol, 2000:107–108).

Sınıftan Kaynaklanan Engeller,

Oturma düzeni ve yerlerinin rahatsızlık vermesi; Öğrenmenin sağlıklı olarak belirlenen hedeflere göre yapıldığı yer okul ya da en küçük birimi dikkate alındığında sınıflardır (Tutkun, 2002:133). Sınıfları ya da okulları olumlu öğrenme ortamları haline getirmesi son derece önemlidir. Sınıflarda, öğrencilerin oturma biçimlerine dönük en iyi ve tek yol yoktur. Değişik oturma biçimleri vardır. Bu farklı

oturma şekilleri öğrenci davranışlarını farklı şekilde etkilemektedir. Başarılı bir yerleşim düzeni sınıf içi etkileşimi ve öğretimi olumlu yönde etkilemelidir. Öğrencilerin oturma düzeninde önemli olan unsurun, öğrencilerin birbiri ve öğretmeni ile yüz yüze gelecek şekilde bulunmaları ve etkin bir iletişimin kolay kurulmasıdır. Bu bakımdan öğretmen sınıf içi oturma düzenini yaparken öğrencileri de işe katmalı, onların isteklerini de değerlendirmelidir. Aynı zamanda sınıftaki yerleşim düzeni, sınıfın etkin kullanımı, etkileşimi kolaylaştırıcı, öğretmen ve öğrencilerin kolay hareket etmesini sağlayacak şekilde olmalıdır (Tutkun, 2002:140). Sıraların düzeni; öğrencilerin oturduğu yerden öğretmeni, öğrenme materyallerini, yazı tahtasını, diğer öğrencileri ve sınıfta gerçekleşen her türlü eğitsel etkinliği görmesini sağlamalıdır (Öztürk, 2002:144). Bu bakımdan sıraların ya da masaların öğretimi destekleyecek biçimde düzenlenmesi için öğretmenin birçok etkeni bir arada göz önünde bulundurması ve öğrenciler için en uygun yerleşim biçimini oluşturması gerekmektedir (Erden, 2001:139).

Sınıfın yerleşim düzeni belirlenirken kullanılacak başlıca sıra düzeltme biçimleri şöyledir; sıra ve sütun biçiminde düzeltme, sıraları gruplayarak düzeltme, daire ve U biçiminde düzeltmedir. Oturma düzeninin, öğretmen öğrenci, öğrenci öğrenci iletişimi üzerinde çok büyük etkisi vardır. Öğretmen ve öğrenci ilişkileri, sınıf içi iletişim, sınıfın yönetimi, öğretim strateji yöntem ve teknikleri, sınıf atmosferi, ders araç gereçlerinin kullanımı, öğretmen öğrenci davranışları, sınıf içi etkileşimi oluşturmakta ve genel olarak oturma düzenine bağlı olarak şekillenmektedir (Demirel, 1999:179).

Havasız, pis, rutubetli, ıssız, soğuk ya da aşırı sıcak olması; Okul öğrencinin ikinci evi, sınıfında evin bir odası olduğu düşünüldüğünde, sınıfın fiziksel ortamı öğrencilerin fizyolojik gereksinimlerine ve öğretim etkinliklerine uygun olarak hazırlanmalıdır. Bunlardan bazıları sınıfın havası, sıcaklığı, aydınlatılması gibi öğelerdir.

Sınıfın fiziksel görünümü de eğitsel etkinlikleri destekleyici olmalıdır; örneğin dersliğin tavanının basık olmaması ve sesin yankı yapmaması gerekir. Diğer bir etkende sınıfın temiz tutulması konusunda gereken hassasiyet gösterilmesi ve sınıfın teneffüslerde havalandırılmasına özen gösterilmesidir. Çünkü oksijen azlığı öğrencilerde dikkat azalmasına ve uyku haline geçmelerine neden olabilir.

Sınıfın aşırı aydınlatmanın veya yetersiz ışığın gözü yorduğu, ilgiyi dağıttığı ve zihnin gevşemesine neden olduğu da bilinmektedir. Öğrenilenlerin yaklaşık %83'ünün gözle edinildiği düşünüldüğünde, ışığın dersliğe öğrencilerin solundan girmesi son derece önemlidir. Aynı zamanda aşırı ısı yüklemesi ilgi ve dikkatin dağılmasına, zihnin gevşemesine ve diğer rahatsızlıklara neden olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, sınıftaki normal ısı 19,5- 23 derece arası, yayılan ısı 16,5-20 derece arası ve hava akımı 150- 500mm/sn arası olmalıdır (Köklü, 2000:245).

Araç ve gereçlerden kaynaklanan engeller,

Öğrenci düzeyine uygun olmaması, görüntü ve sesi iyi vermemesi, bozuk olması ya da yetersiz ve hiç olmaması; Öğrencilerin eğitim ortamında kullanmak zorunda olduğu araç gereçler vardır. Örneğin “yemek pişirebilme”, “radyoyu onarabilme”, “mandolin çalabilme”, “bir deneyi laboratuvarda yapabilme”, “değişik amaçlar için bilgisayarı kullanabilme” gibi hedefler, öğrenciye araç gereçsiz bu düzeyde kazandırılmaz. İşte hedef davranışlarla ilgili araç gereçlerin eğitim ortamına getirilmesi her öğrencinin bunları zamanı gelince kurallara uygun olarak kullanması gereklidir. Araç gereç öğrencinin ilgi ve dikkatini hedef davranışlara çekerek onun derse katılmasını sağlayabilir; yaparak yaşayarak öğrenmesine neden olabilir. Bu doğrultuda öğretmen şunlara dikkat ederse, araç gereçleri etkili bir biçimde işe koşabilir (Sönmez, 2001:155).

- Araç gereçler hedef davranışlara, öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmalıdır.
- Öğretmen, ders planında hangi araç gereçleri ne zaman kullanacağını belirtmeli ve yeri gelince işe koşmalıdır.
- Devinişsel alanla ilgili hedef davranışlar kazandırılırken, her bir öğrenciye gerekli araç gereç sağlanmalıdır. Örneğin; “bilgisayarda on parmak yazı yazabilme” hedefi öğrenciye kazandırılacaksa, her öğrenciye bir bilgisayar verilmelidir.
- Araç gereçler eğitim teknolojisinin ilkelerine göre kullanılmalıdır.
- Atölye, ışık, laboratuvar öğrencinin yaşamını tehlikeye düşürmeyecek önlemler alınmalıdır.
- İş, işlem ve deneyler yapıldıktan sonra, araç gereçler, atölye, ışık ve laboratuvar temizlenmeli, araç gereçler yerlerine konulmalıdır.

Öğretim materyallerinin hazırlanmasındaki ilkeler materyalin türüne göre değişmesine karşın her türlü materyalin geliştirilmesinde göz önünde tutulacak temel ilkeler aşağıda belirtilmiştir (Yapar-Şahin,Yıldırım, 1999:27-31; Akt.Demirel, 2001: 26). Bu ilkelere göre öğretim materyali; basit, sade ve anlaşılabilir olmalı, dersin hedef ve davranışlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalı, dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli özet bilgilerle donatılmalı, görsel özellikler materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalıdır. Yazılı metinler ve görsel işitsel öğeler, öğrencinin gelişim ve öğrenim özelliklerine uygun olmalı, ayrıca gerçek hayatla da tutarlılık göstermeli, öğrenciye alıştırmaya ve uygulama imkânı sağlamalı, gerçek hayatı yansıtmalıdır. Eğitim ve öğretimde kullanılan materyaller her öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalı, öğretmenler kadar öğrencilerinde kullanabileceği düzeyde basit olmalı, dayanıklı olmalı, gerektiğinde kolaylıkla geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

2.1.8. Konuyla İlgili Yapılan Araştırmalar

Aşağıda iletişim konusuyla ilgili yapılan araştırmalar kısaca özetlenmiştir.

Bolat (1990) tarafından “Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı- Öğrenci İletişimi” isimi, 1989–1990 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesinde ders okutan ya da danışmanlık yapan öğretim elemanları ve öğrencileri üzerinde bir araştırma yapmıştır. Öğretim elemanları ve öğrencilerin öğretim elemanı- öğrenci iletişiminde karşılaştıkları engeller konusundaki engeller incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlardan bazıları şöyledir; Öğrencilere göre; Öğretim elemanlarının öğrencilere soru sormaya, düşüncelerini açıklamaya, dersane dışında görüşmeye cesaretlendirmedikleri, öğrencilere saygı göstermedikleri ve eşit davranmadıkları, sınıf dışında yeterli zaman ayırmadıkları, derslerde konuları açık ve anlaşılır bir dille açıklamadıkları, öğrencilerin düşüncelerini öğretim elemanına özgürce söyleyemedikleri ve konuşmaktan çekindikleri şeklindedir. Öğretim elemanları ise bunları iletişim engeli olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin görüşleri cinsiyetlerine ve okudukları bölümlere göre farklı bulunmuştur.

Çam (1997)'ın “İletişim Becerileri Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerisi Algılarına Etkisi” başlıklı araştırmasında, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanan eğitim programının, öğretmen adaylarının ego durumları puanları ve problem çözme becerisi algıları üzerine etkileri incelenmiştir. Araştırma sonunda; iletişim engellerini geliştirmeye yönelik eğitim programlarının öğretmen adaylarının Eleştirel Ebeveyn, Koruyucu Ebeveyn, Yetişkin, Çocuk ego durumu puanları ve problem çözme becerisi algısı üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğu bulunmuştur. Programın çocuk ego durumu puanları üzerinde etkisinin olmadığı görülmüş, deney grubu ego gramının, kontrol grubu ego gramına göre daha uygun olduğu gözlenmiştir.

Arslandaş (1998) tarafından yapılan “Sınıf Yönetiminde, Öğretmen İletişim Becerilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” isimli çalışmada sınıf yöneticisi olan öğretmenlerin iletişim becerilerinin kendileri ve öğrencileri tarafından nasıl algılandığı ve bağımsız değişkenlere göre bu algıların anlamlı fark gösterip göstermediğini test edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda öğretmen iletişim becerilerine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında. 05 anlamlılık düzeyinde saydamlık ve eşitlik boyutlarındaki, davranışlarda anlamlı farklar bulunurken, empatik, eşitlik ve yeterlilik boyutlarındaki davranışlarda anlamlı farklar bulunmamıştır. Öğretmenlerin cinsiyet, en son mezun oldukları okul, yaş ve kıdem değişkenlerinin, gösterdikleri iletişim becerileri ile ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Öğrencilerin, öğretmen iletişim becerilerine ilişkin görüşleri, cinsiyet, derse olan ilgi ve annelerin eğitim durumlarına göre anlamlı fark gösterirken, babaların eğitim durumu ve kimin yanında kaldığı değişkenlerine göre anlamlı fark göstermediği görülmüştür.

Erdoğan (2001) tarafından “Sınıf Yönetiminde Öğrenci Kontrolü Açısından Olumlu Öğretmen Öğrenci İlişkileri” üzerine yapılan çalışmada orta öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenler ile öğrenim gören öğrencilerin olumlu öğretmen ilişkileri algıları ve bu algılar arasında anlamlı fark olup olmadığı amaçlanmıştır. Araştırmada okullarda öğretmenlere göre iyi, öğrencilere göre de orta düzeyde olumlu öğretmen öğrenci ilişkilerinin varlığı ortaya çıkmıştır. Cinsiyetine göre anlamlı farklar bulunurken, yaşlarına, kıdemlerine, hizmet süreleri, son mezun oldukları okul, cinsiyetlerinin olumlu öğretmen öğrenci ilişkileri arasında anlamlı

fark bulunmamaktadır. Anne babanın öğrenim düzeyleri, aylık gelir düzeyleri ve anne babanın mesleğine göre öğrencilerin olumlu öğretmen öğrenci ilişkileri algıları arasında önemli fark yoktur.

Başer (2003) tarafından “İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Belirli Beden Dili Davranışlarının 5. ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerine Etkisi” üzerine yapılan araştırmada, öğretmenlerin belirli beden dili davranışlarını kullanmaları, öğrencilerin bu eylemleri o anlamda algılayıp, nasıl etkiledikleri konusunda öğrencilerin görüşleri alınmış, böylece sınıf yönetimi alanında bir duruma ilişkin olarak “nasıl?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma sonunda öğretmenlerin, öğrencilerle iletişimlerinde anlaşma, uyum ilgi ve yakınlık gibi olumlu beden dili hareketlerinin öğrencileri olumlu etkilediği, hoşnutsuzluk, saldırganlık, soğukluk, küçümseme gibi anlamlar belirten olumsuz beden dili davranışlarının öğrencileri olumsuz etkilediği görülmektedir. Öğretmenlerin beden dilinin anlamı ve kullanımı konusunda belli bir tecrübeye gereksinimleri olduğu, kız öğrencilerin yüz ifadelerinden daha çok etkilendiği görülmüştür. Öğretmenlerin öğrencilerin sınıf seviyesi ve cinsiyetlerine göre farklı beden dili davranışları göstermeleri gerektiği, öğrencilerin öğretmenlerle iletişimde bulunma süreleri arttıkça, öğretmenlerin beden dili kullanma, algılama ve yorumlama becerilerinin geliştiği, yaşça küçük öğrencilerin öğretmenin beden dili davranışlarından daha çok etkilendiği söylenmektedir.

Bencuya (2003)’nın yaptığı “Öğretmenlerin İletişim Becerisi Eğitimi Almasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri” isimli araştırmasında okullarda öğretmenler için düzenlenen iletişim becerileri ve sınıf iklimi eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkilerini bulmak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada eğitim alan eğitim alan öğretmenlerin kendi duygularını ifade etmekte, öğrencilerini dinlemek ve onların duygularını anlamakta, sınıf içinde olan olaylar karşısında duygularını yönetmekte eğitim almayanlara oranla anlamlı farklılık gözlenmiştir. Cinsiyet faktörünün bir farklılık yaratmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin branşlarında anlamlı farklılıklar olduğu gözlenmiş. Eğitim öğretmenlerin becerilerini arttırdığı ve öğrenciyle olan diyalogun olumlu yönde değişerek öğrencinin öğrenme sonuçlarının arttığı gözlemlenmiştir. Eğitim almış öğretmenlerin kendilerini daha iyi ifade ettiği açıklanmıştır.

Günay (2003) tarafından “Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi” konulu yapılan araştırmada sınıfı yönetirken öğretmenlerin gösterdiği iletişim becerilerine ilişkin algıların değerlendirilmesi yapılmıştır. Araştırma sonunda sınıf öğretmenlerinin kendi iletişim becerilerine ilişkin algıları çok olumlu olduğu, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kıdeme göre farklılaşma saptanmıştır. 21 yıl ve üstü kıdeme sahip sınıf öğretmenleri ile 1–5 yıl, 6–10 yıl ve 11–15 yıl kıdeme sahip sınıf öğretmenleri arasında farklılık görülmüştür. 21 yıl ve üstü kıdeme sahip öğretmenler diğer öğretmenlere göre kendi iletişim becerilerine ilişkin algıları yüksektir. Sınıf öğretmenlerinin çalıştıkları okulların sosyo- ekonomik düzeylerine göre algılarının farklılaştığı saptanmıştır. Öğretmenlerin kendi iletişim becerilerine ilişkin algılarının çalıştıkları okulların sosyo- ekonomik düzeylerinin yükselmesiyle doğru orantılı olarak olumlulaştığı görülmüştür. Okuttukları sınıflara göre kendi iletişim becerilerine ilişkin algılarında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Karlı (2007) tarafından “İlköğretim Okullarında Yönetici Öğretmen İletişimi: Öğretme Algılarına Göre İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneğinde Bir Araştırma” konulu yapılmış araştırmada ilköğretim okullarında yönetici öğretmen iletişiminin ne düzeyde olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda ilköğretim okulları yöneticilerinin; öğretmenlerden gelen fikirlere bazen önem verdiği, bütün öğretmenlerle eşit ilişki kurmaya önem gösterdikleri, öğretmenlere karşı çoğu zaman motive edici davranışlar sergiledikleri belirlenmiştir. Öğretmenlerin görev ve cinsiyet değişkenleri bakımından deneklerin görüşlerinde farklılıklar olmadığı; yaş ve kıdem değişkenleri bakımından deneklerin görüşlerinde önemli farklar bulunmuştur. İlköğretim okulları yöneticilerinin; görevlendirecekleri bir konu için öğretmenlerin düşüncelerine bazen başvurdukları, hiçbir zaman öğretmenleri uyarmadan ceza verme eğiliminde olmadıkları, zümrelerin sorunlarını o zümrenin öğretmenleri ile bazen tartışmakta ve çözüm bulmaya çalışmakta oldukları, yöneticilerin hiçbir zaman öğretmenleri uyarmadan ceza verme eğiliminde olmadıkları belirlenmiştir.

Şahin (2007) tarafından “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kişiler Arası İletişim Becerileri ve Çatışma Yönetimi Stratejileri Arasındaki İlişki” konulu yapılan araştırmada ilköğretim okulu yöneticilerinin çatışma yönetimi sürecindeki etkili iletişim becerileri ve çatışma yönetimi stratejilerine ilişkin görüşlerini belirlemesi

tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonunda okul yöneticilerinin, kişiler arası iletişim becerilerine ilişkin hem öğretmen hem de yönetici görüşleri empatik dinleme, geri bildirimde bulunma, etkililik ve güven verme becerileri yüksek çıkmıştır. Ancak ilköğretim okulu yöneticilerinin kişiler arası iletişim becerilerine ilişkin yönetici görüşleri bu boyutlarda öğretmenlerin görüşlerine göre daha yüksek olduğu, yöneticilerin empatik dinleme, etkililik, geri bildirimde bulunma ve güven verme boyutlarındaki kişiler arası iletişim becerilerine ilişkin yönetici görüşleri cinsiyete, göreve, öğrenim durumuna ve çalışma süresine göre anlamlı farklılıklar göstermemiştir. İlköğretim okulu yöneticilerinin empatik dinleme, etkililik, geri bildirimde bulunma ve güven verme boyutlarındaki kişiler arası iletişim becerilerine ilişkin öğretmen görüşleri cinsiyet, çalışma süresi ve branş değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu durum yöneticilerin ilişkilerinde cinsiyet, kıdem ve branş ayrımı yapmadıklarını göstermiştir. Yöneticilerin çatışma yönetimi stratejilerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinde yöneticilerin çatışma yönetimi sürecinde en fazla problem çözme stratejisini sonra sırayla uzlaşma, hükmetme ve kaçınma stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin ise en fazla problem çözme sonra uzlaşma, hükmetme ve kaçınma stratejilerini kullandıkları belirlenmiştir. Bu stratejilere ilişkin yönetici görüşlerinin problem çözme, kaçınma, hükmetme ve uzlaşma stratejilerine ilişkin yönetici görüşleri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemiştir. Ancak hükmetme dışındaki tüm stratejileri kadın yöneticilerin erkek yöneticilere göre daha sık kullandıkları ortaya çıkmıştır. Kaçınma stratejisi boyutunda kadın ve erkek öğretmenlerin görüşlerinin anlamlı farklılık göstermiştir. Erkek öğretmenler kadın öğretmenlere göre çatışma yönetimi sürecinde yöneticilerin kaçınma stratejisini daha sık kullandıkları belirlenmiştir. İlköğretim okulu yöneticilerinin kişiler arası iletişim becerileri ile çatışma yönetimi stratejileri arasında yönetici görüşlerine göre anlamlı çıkmış ve tüm ilişkilerin pozitif yönlü olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evren ve örneklem, veri toplama ve verilerin çözümlenmesi konuları üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ilköğretimde görevli 3-4-5. sınıf öğretmenleri ve öğrencileri arasındaki iletişim aksaklıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaçla araştırmanın yöntemi olarak betimsel yöntem kullanılmıştır.

3.2. Evren

Araştırmanın evrenini 2007–2008 eğitim-öğretim yılında, Sivas ili Ulaş ilçesindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri ve 3-4-5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Sivas ili Ulaş ilçesine bağlı 23 ilköğretim okulunda 127 sınıf öğretmeni görev yapmakta ve 497 tane 3-4-5. sınıf öğrencisi bulunmaktadır.

3.3 Örneklem

Araştırmada Sivas ili Ulaş ilçesine bağlı 23 ilköğretim okulunda görev yapan 127 sınıf öğretmeninden ve 497 (3-4-5.sınıf) öğrencisinden örneklem alınmayarak evren üzerinde çalışılmıştır.

Uygulama öncesinde yapılan ön hazırlık çalışmasında ilköğretim 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerinin ankette yer alan maddeleri diğer ilköğretim I. Kademe öğrencilerine göre daha iyi anlamaları nedeniyle araştırmada 3, 4 ve 5. sınıf öğrencilerine yönelik uygulama yapılmıştır. 2007-2008 öğretim yılında Sivas İli Ulaş

İlçesine bağlı 23 İlköğretim okulunda görev yapan 127 sınıf öğretmeni ve 497 3-4-5. sınıf öğrencisinde evren üzerinde çalışılmıştır.

Araştırmaya katılan ilköğretim okulları ve sınıf öğretmeni ve öğrenci sayıları Tablo 1 de gösterilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Okul, Sınıf Öğretmeni ve Öğrenci Sayıları

Araştırmaya Katılan	Toplam
Okul	23
Sınıf Öğretmeni	127
Öğrenci	497

3.4. Veri Toplanma Aracı

Araştırma için öncelikle iletişim aksaklıkları ile ilgili literatür taraması yapılmıştır.

İlköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenlerinin ve ilköğretim 3-4-5. sınıf öğrencilerinin görüşlerini öğrenebilmek için Erdoğan (2001) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Edinilen bilgiler çerçevesinde, ilköğretim sınıf öğretmenlerinin ve 3-4-5. sınıf öğrencilerinin iletişim aksaklıklarını belirlemek için Erdoğan (2001) tarafından hazırlanan anket seçilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Denemeye hazır hale gelen anket ilk olarak 70 3-4-5. sınıf öğrencisine ve 35 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Elde edilen verilerin güvenilirliğini ölçmek için “Cronbach Alpha” uygulanmış ve anketin güvenirlik kat sayısı $\alpha = 0,899$ bulunmuştur. Bu durum bu anketin güvenilirliğine kanıt olarak kabul edilmiştir. Anket, örnekleme oluşturan 23 İlköğretim okulunda bulunan sınıf öğretmenlerine ve 3-4-5. sınıf öğrencilerine araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Ankete 472 3-4-5. sınıf öğrencisi ve 120 sınıf öğretmeni katılmıştır. Ankete katılan 472 öğrencinin 231 Kız, 241 ise erkek öğrencidir. Ankete katılan bayan öğretmenlerin sayısı 69, bayların sayısı ise 51'dir. Öğretmenlerin yaş bağımsız değişkenine göre kişisel bilgileri şu şekildedir. 20-30 yaş arası 69, 31-40 yaş arası 34, 41-50 yaş arası 7 kişiden oluşmaktadır.

Öğretmenlerin öğrenim düzeylerine ait kişisel bilgiler ise eğitim enstitüsü veya yüksek okul mezunu 5, dört yıllık yüksek okul veya fakülte mezunu 109, yüksek lisans mezunu 6'dır. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri dikkate alındığında ise 1-5 yıl arası 63, 6-10 yıl arası 34, 11-15 yıl arası 6, 16-20 yıl arası 17'dir. Öğretmenlerin çalışmakta oldukları okulda geçirdikleri hizmet süreleri ise 1 yıldan az 63, 1-5 yıl arası 18, 6-10 yıl arası 39'dur.

Araştırmanın alt problemlerine cevap olacak verileri toplamak amacıyla hazırlanan anket formunda 55 soruya yer verilmiştir. Anket tek boyuttan oluşmaktadır.

Öğretmenlere 127 anket gönderilmiş bunun % 94 'ü dönmüştür. Öğretmenlerden alınan toplam anket sayısı 120' dür. Öğrencilere ise 497 anket gönderilmiş bunun % 95 'ü geri dönmüştür. Öğrencilerden alınan toplam anket sayısı 472'dir.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

Anket aracılığıyla toplanan veriler araştırmacı tarafından bilgisayara yüklenmiştir. Yükleme işleminden sonra "SPSS for Windows" paket programından yararlanılarak maddelere verilen yanıtların frekans, yüzde dağılımları ile aritmetik ortalamaları hesaplanmıştır.

Araştırmanın alt problemlerine yönelik her bir boyut için ayrı ayrı olmak üzere, sınıf öğretmenleri ve öğrencilerinin boyutlarında yer alan ifadelere katılma düzeylerini gösteren dağılımlarını frekans (f), yüzde (%) , aritmetik ortalama ve standart sapmalar kullanılmıştır.

Verilerin çözümlemesi aşamasında; araştırmanın amacına yönelik birinci alt probleme ait "sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedenleri konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?" sorusunun yanıtlanmasında frekans ve

yüzde hesapları yapılmış, “sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedenleri konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusunun yanıtlanmasında bağımsız gruplar arası “t” testinden yararlanılmıştır. Araştırmanın ikinci alt problemine ait “Öğretmenlerin kişisel özellikleri (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan son eğitim kurumu, çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” ve araştırmanın üçüncü alt problemine “Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, anne-babanın öğrenim durumu, anne-babanın mesleği, ailenin aylık geliri) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” sorusunun yanıtlanmasında “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)’nden yararlanılmıştır. Uygulanan varyans analizi sonucunda elde edilen “F” test istatistiğinin anlamlı bulunması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek amacıyla Tukey HSD (Tukey’s Honestly Significant Difference Test) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Araştırmada yapılan istatistiksel çözümlerlerde anlamlılık düzeyi 0,05 olarak benimsenmiştir. Ankette kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ortalama puanların yorumlanması ve derecelendirmesi için belirlenen puan aralıkları Tablo 2’ de verilmiştir.

Tablo 2: Beşli Dereceleme Ölçeğinin Puan Sınırları

Ağırlık Puanı	Seçenekler	Puan Sınırları
1	Hiçbir Zaman	1.00 – 1.79
2	Çok Az	1.80 – 2.59
3	Ara Sıra	2.60 – 3.39
4	Çoğu Zaman	3.40 – 4.19
5	Her Zaman	4.20 – 4.99

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmaya ait kişisel bilgiler, bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Kişisel Bilgiler

Öğretmenlerin öğrenim düzeylerine ait kişisel bilgileri tablo 3’ de verilmiştir. Kişisel bilgiler şu şekildedir; üç yıllık eğitim enstitüsü veya yüksek okul mezunu 5, dört yıllık yüksek okul veya fakülte mezunu 109, yüksek lisans mezunu 6 öğretmen şeklindedir. Öğretmenlerin mesleki kıdemleri dikkate alındığında ise 1-5 yıl 63, 6-10 yıl 34, 11-15 yıl 6, 16-20 yıl çalışan öğretmen sayısı ise 17’dir. Öğretmenlerin yaş bağımsız değişkenine göre kişisel bilgileri şu şekildedir. 20-30 yaş arası 69, 31-40 yaş arası 34, 41-50 yaş arası öğretmenler ise 17 kişiden oluşmaktadır. Öğretmenlerin çalıştıkları okuldaki hizmet süreleri ise 1yıldan az 63, 1-5 yıl arası 18, 6-10 yıl arası öğretmen sayısı 39 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 3: Öğretmenlerin Eğitim Durumlarına, Mesleki Kıdemlerine, Yaş Değişkenlerine ve Çalıştıkları Okuldaki Hizmet Süresine İlişkin Dağılımları

Öğretmenlerin Öğrenim Düzeyi	f	%
Üç Yıllık Eğitim Enstitüsü veya Yüksek Okul	5	4
Dört Yıllık Yüksekokul veya Fakülte	109	91
Yüksek Lisans	6	5
Toplam	120	100
Öğretmenlerin Mesleki Kıdemleri		
1-5 yıl	63	52
6-10 yıl	34	29
11-15 yıl	6	5
16-20 yıl	17	14
Toplam	120	100
Öğretmenlerin Yaşları		
20-30	69	58
31-40	34	28
41-50	17	14
Toplam	120	100
Çalıştıkları Okuldaki Hizmet Süresi		
1 yıldan az	63	52
1-5 yıl	18	15
6-10 yıl	39	33
Toplam	120	100

Öğrencilerin yaş bağımsız değişkenine göre kişisel bilgiler tablo 4’ de verilmiştir. Kişisel bilgiler şu şekildedir; 8 yaşında 26, 9 yaşında 192, 10 yaşında 78, 11 yaşında 142, 12 yaşında 34 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin okuduğu sınıflara bakıldığında 3. sınıf 137, 4. sınıf 159, 5. Sınıfta okuyan öğrenci sayısı 176 kişiden oluşmaktadır. Soru sayısının fazla olması, okuduğunu anlayamama bakımından 1. ve 2. sınıflar ankete dahil edilmemiştir. Öğrencilerin ailelerinin aylık

geliri bakımından 50-100 YTL 25, 101-200 YTL 36, 201-300 YTL 24, 301-400 YTL 164, 401- 500 YTL 103 ve maaşı 501 ve yukarısı olan aile sayısı 103 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin Yaş Değişkenlerine, Okudukları Sınıflarına, Ailenin Aylık Gelirine İlişkin Dağılımları

Öğrencilerin Yaşları	f	%
8 yaşında	26	6
9 yaşında	192	41
10 yaşında	78	16
11 yaşında	142	30
12 yaşında	34	7
Toplam	472	100
Öğrencilerin Okuduğu Sınıf		
3. Sınıf	137	29
4. Sınıf	159	34
5. Sınıf	176	37
Toplam	472	100
Öğrencilerin Ailesinin Aylık Geliri		
50-100 YTL	25	5
101-200 YTL	36	8
201-300 YTL	24	5
301-400 YTL	164	35
401-500 YTL	120	25
501 ve yukarısı	103	22
Toplam	472	100

Tablo 5: Öğrencilerin Babasının – Annesinin Öğrenim Düzeyi ve Mesleklerine İlişkin Dağılımları

Öğrencinin Babasının Öğrenim Düzeyi	f	%
Yok	43	9
İlkokul	174	37
Ortaokul	121	26
Lise	101	21
Üniversite	33	7
Toplam	472	100
Öğrencinin Annesinin Öğrenim Düzeyi		
Yok	136	29
İlkokul	200	43
Ortaokul	68	14
Lise	68	14
Toplam	472	100
Öğrencinin Babasının Mesleği		
İşçi	326	70
Memur	17	3
Öğretmen	17	3
Polis	8	2
Esnaf-Tüccar	17	3
Subay-Astsubay	8	2
Diğer	79	17
Toplam	472	100
Öğrencinin Annesinin Mesleği		
Ev Hanımı	412	87
Memur	8	2
İşçi	52	11
Toplam	472	100

Tablo 5’de öğrencilerin babalarının öğrenim düzeyi şu şekildedir: Yok 43, ilkokul 174, ortaokul 121, lise 101, üniversiteden mezun 33 kişiden oluşmaktadır. Öğrencilerin annelerinin öğrenim düzeyi Yok 136, ilkokul 200, ortaokul 68, liseden mezun 68 kişiden oluşmaktadır. Öğrencinin babalarının mesleği şöyledir. İşçi 326, memur 17, öğretmen 17, polis 8, esnaf-tüccar 17, subay-astsubay 8, diğer meslek grubundan olanların sayısı 79’dur. Öğrencilerin annelerinin meslek dağılımı ise ev hanımı 412, memur 8, işçi 52 kişiden oluşmaktadır.

Tablo 6: Katılımcıların Cinsiyetlerine İlişkin Dağılımları

Görev	Cinsiyet		Bayan/Kız		Bay/Erkek		Toplam
			f	%	f	%	
Öğretmen			69	58	51	42	120
Öğrenci			231	49	241	51	472
Toplam			300	51	292	49	592

Ankete 472 üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisi, 120 sınıf öğretmeni katılmıştır. Ankete katılan 472 öğrencinin 231’i kız, 241’i erkek öğrencidir. Ankete katılan bayan öğretmenlerin sayısı 69, bayların sayısı ise 51’dir.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

4.2.1. Sınıf İçi İletişim Aksaklıklarının Nedenleri Konusunda Öğretmen Ve Öğrenci Görüşlerine İlişin Bulgular ve Yorumlar

“Sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedenleri konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri nelerdir?” Şeklinde belirlenmiş olan alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 7: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Etkinliklerine Yardımcı Olması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	260	55,1	154	32,6	58	12,3	–	–	–	–	472	1,57	0,70
Öğretmen	68	56,7	35	29,2	17	14,2	–	–	–	–	120	1,57	0,73
Toplam	328	55,4	189	31,9	75	12,6	–	–	–	–	592	1,57	0,70

Tablo 7’de görüldüğü gibi, “öğretmenler öğrencilerin sınıf içi etkinliklerine yardımcı olur” ifadesine öğrencilerin % 12,3’ü “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, % 32,6’sı “Çoğu Zaman”, %55,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si öğrencilerin sınıf içi etkinliklere yardımcı olmasını “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, %29,2’si “Çoğu Zaman”, %56,7’si “Her zaman” yardımcı olduklarını belirtmişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,57; SS=0,70), öğretmen (AO=1,57; SS=0,73) ve katılımcıların (AO=1,57; SS=0,70) görüşlerinin “Her Zaman” ve “Çoğu Zaman” seçeneklerinde yer aldığı görülmektedir. Öğretmenleri sınıf içi etkinliklere yardımcı olması, öğretmen ve öğrenci iletişim aksaklığını önlenmesini sağlayabilir.

Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerine yardım etmesi öğrencilerin anlamadıkları konuları öğretmenlerine rahatça sormalarına ve yardım istemelerine neden olabilir. Sonuç olarak katılımcılar öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde öğrencilere yardım etmesini öğretmen ve öğrenci arasındaki aksaklığa neden olmadığını düşünmektedirler. Bu düşüncede yardım alacağı bilen öğrencinin derse katılımının artacağı düşünülmektedir.

Tablo 8: Öğretmenler Sınıfta Öğrencilere Karşı Eşit ve Saygılı Davranması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	357	75,6	83	17,6	32	6,8	–	–	–	–	472	1,31	0,59
Öğretmen	86	71,7	34	28,3	–	–	–	–	–	–	120	1,28	0,45
Toplam	443	75	117	20	32	5	–	–	–	–	592	1,31	0,54

Tablo 8’de görüldüğü gibi, “öğretmenler sınıfta öğrencilere karşı eşit ve saygılı davranmaya çaba gösterir” ifadesine öğrencilerin % 6,8’i “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, % 17,6’sı “Çoğu Zaman”, % 75,6’sı “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %28,3’ü öğrencilere karşı eşit ve saygılı davranmasına “Çoğu Zaman”, % 71,7’si “ Her zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,31; SS=0,59), öğretmen (AO=1,28; SS=0,45) ve katılımcıların (AO=1,31; SS=0,54) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenin öğrenciye duyduğu saygı istenmeyen davranışları önleyebilir, öğretmen öğrenci iletişim aksaklığını ortadan kaldırmaya neden olabilir.

Tablo 9: Öğretmenler Sınıf İçi Etkinliklere Katılmada Öğrencilere Fırsat Eşitliği Sağlaması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	117	24,8	267	56,6	82	17,4	–	–	6	1,3	472	1,96	0,73
Öğretmen	103	85,8	17	14,2	–	–	–	–	–	–	120	1,14	0,35
Toplam	220	37	284	48	82	14	–	–	6	1	592	1,61	0,72

Tablo 9’da, “öğretmenler sınıf içi etkinliklere katılmada öğrencilere fırsat eşitliği sağlar” ifadesine öğrencilerin % 17,4’ü “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, % 56,6’sı “Çoğu Zaman”, % 24,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si öğrencilere fırsat eşitliği sağlamasını “Çoğu Zaman”, % 85,8’i “Her zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,96; SS=0,73), öğretmen (AO=1,14; SS=0,35) ve katılımcıların (AO=1,61; SS=0,72) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Sonuç olarak milli eğitimin özel amaçlarında öğrencilere fırsat eşitliği yaratılması gerektiğini belirtmektedir. Demokratik, eğitimin temel hedefidir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişim engelini ortadan kaldıracak, istenmeyen davranışların oluşmayacağı düşünülmektedir.

Tablo 10: Öğretmenlerin Düşüncelerini Sunma Şekli

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	253	53,6	72	15,3	104	22,0	43	9,1	–	–	472	1,87	1,05
Öğretmen	51	42,5	69	57,5	–	–	–	–	–	–	120	1,57	0,50
Toplam	304	51	141	24	104	18	43	7	–	–	592	1,75	0,88

Tablo 10’da, “öğretmenler düşüncelerini, öğrencilerin algılama düzeyi ve hızına denk düşecek akıcılıkta sunar” ifadesine öğrencilerin % 9,1’i “Çok Az”, %22,0’ı “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, % 15,3’ü “Çoğu Zaman”, % 53,6’sı “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %57,5’i “Çoğu Zaman”, % 42,5’i “ Her zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,87; SS=1,05), öğretmen (AO=1,57; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,75; SS=0,88) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenler düşüncelerini öğrencilerin algılama düzeyine ve hızına denk düşecek akıcılıkta sunulduğu, öğretmen öğrenci arasında iletişim engeli oluşturmadığı düşünülmektedir.

Tablo 11: Öğretmenlerin Öğrencilerin İnanç Değerlerini Göz Önünde Bulundurması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	F	%	f	%	f	%			
Öğrenci	71	15,0	255	54,0	90	19,1	44	9,3	12	2,5	472	2,30	0,92
Öğretmen	86	71,7	–	–	34	28,3	–	–	–	–	120	0,57	0,91
Toplam	157	27	255	43	124	21	44	7	12	2	592	1,99	0,98

Tablo 11’de, “öğretmenler sınıf içi iletişimde öğrencilerin inanç ve değerlerini göz önünde bulundururlar” ifadesine öğrencilerin % 2,5’i “ Hiçbir Zaman”, % 9,3’ü “Çok Az”, %19,1’i “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, % 54,0’ı “Çoğu Zaman”, % 15,0’ı “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %28,3’ü “Ara Sıra”, % 71,7’si “ Her zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,30; SS=0,92), öğretmen (AO=0,57; SS=0,91) ve katılımcıların (AO=1,99; SS=0,98) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içi iletişimde öğrencilerin inanç ve değerlerini göz önüne alması onların öğrencilerle ilgili problemleri çözmelerinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 12: Öğretmenlerin Öğrenciler Olumsuz Davranış Gösterdiğinde Sinirlenmemesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiçbir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	208	44,1	96	20,3	118	25,0	12	2,5	38	8,1	472	2,10	1,23
Öğretmen	17	14,2	51	42,5	34	28,3	18	15,0	–	–	120	2,44	0,91
Toplam	225	38	147	25	152	26	30	5	38	6	592	2,25	1,12

Tablo 12’de, “öğretmenler konuşurken öğrenciler olumsuz davranış gösterdiğinde sinirlenmemeye özen gösterir” ifadesine öğrencilerin % 8,1’i “ Hiçbir Zaman”, % 2,5’i “Çok Az”, % 25,0’i “Ara Sıra” katıldıklarını belirtirken, % 20,3’ü “Çoğu Zaman”, % 44,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin % 15,0’i “Çok Az”, %28,3’ü “Ara Sıra”, % 42,5’i “ Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,10; SS=1,23), öğretmen (AO=2,44; SS=0,91) ve katılımcıların (AO=2,25; SS=1,12) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilere sinirlenip, bağırması öğrencilerin sınıfta korkak, kendine güvensiz ve sınıf içinde istenmeyen davranışlara neden olabileceği düşünülmektedir. Bu durumda öğretmeniyle arasındaki iletişim aksaklıklarının artacağı düşünülmektedir.

**Tablo 13: Öğretmenlerin Öğrencilerin Beden Diliyle Verdikleri Mesajları
Dikkate Alması**

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	142	30,1	103	21,8	201	42,6	20	4,2	6	1,3	472	2,25	0,98
Öğretmen	34	28,3	69	57,5	–	–	–	–	17	14,2	120	2,14	1,25
Toplam	176	30	172	29	201	34	20	3	23	4	592	2,19	1,10

Tablo 13’de, “öğretmenler sınıf içi iletişimde öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alır” ifadesine öğrencilerin % 1,3’ü “Hiçbir Zaman”, % 4,2’si “Çok Az”, % 42,6’sı “Ara Sıra”, % 21,8’ü “Çoğu Zaman”, % 30,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin % 14,2’si “Hiçbir Zaman”, % 57,5’i “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,25; SS=0,98), öğretmen (AO=2,14; SS=1,25) ve katılımcıların (AO=2,19; SS=1,10) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Öğretmen öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate aldığı, öğrencilerin düşüncelerine değer verdiği düşünülebilir. Bu düşüncelere sahip öğrenciler sorulan sorulara cevap vermekte daha istekli olabilir ve öğrencilerin derse katılımının artacağı, öğretmen ve öğrenci iletişim aksaklığına neden olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 14: Öğretmenlerin Öğrencilere Sınıftaki Etkinliklerle İlgili Tartışma Fırsatı Yaratması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	122	25,8	202	42,8	65	13,8	33	7,0	50	10,6	472	2,34	1,23
Öğretmen	–	–	86	71,7	34	28,3	–	–	–	–	120	2,28	0,45
Toplam	122	21	288	49	99	17	33	5	50	8	592	2,29	0,96

Tablo 14’de, “öğretmenler öğrencilere sınıftaki etkinliklerle ilgili tartışma fırsatı yaratır” ifadesine öğrencilerin %13,8’i “Ara Sıra”, % 42,8’i “Çoğu Zaman”, % 25,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %28,3’ü “Ara Sıra”, % 71,7’si “ Çoğu Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,34; SS=1,23), öğretmen (AO=2,28; SS=0,45) ve katılımcıların (AO=2,29; SS=0,96) görüşlerinin “çoğu zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenin dersi ilgi çekici hale getirmemesi öğrencinin derse katılımını azaltabilir. Tartışma yöntemi öğrencilerin araştırma yapıp elindeki sonuçları sınıfta sunması, karşısındakinin düşüncesini dinlemesi, empatik düşünebilmesi ve karşısındaki kişinin düşüncesine saygı göstermesiyle sınıftaki iletişim aksaklıklarının en aza ineceği düşünülmektedir.

Tablo 15: Öğretmenlerin Başarısı Yüksek Öğrencilere “Gülümseme” Gibi Tepkilerde Bulunması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	250	53,0	164	34,7	46	9,7	6	1,3	6	1,3	472	1,63	0,81
Öğretmen	69	57,5	34	28,3	17	14,2	–	–	–	–	120	1,57	0,73
Toplam	328	55	198	33	63	10	6	1	6	1	592	1,59	0,77

Tablo 15’de, “öğretmenler başarısı yüksek öğrencilere ‘gülümseme’ gibi tepkilerde bulunur” ifadesine öğrencilerin %1,3’ü “Hiçbir Zaman”, %1,3’ü “Çok Az”, %9,7’si “Ara Sıra”, % 34,7’si “Çoğu Zaman”, % 53,0’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, % 23,3’ü “ Çoğu Zaman”, %57,5’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,63; SS=0,81), öğretmen (AO=1,57; SS=0,73) ve katılımcıların (AO=1,59; SS=0,77) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin sınıf içinde beden diliyle verdiği tepkiler, öğrencinin öğretmenine olan sevgisini arttırmakta, öğretmenini mutlu edebilmek için derslerine daha iyi çalışacağı düşünülmektedir.

Tablo 16: Öğretmenlerin Sınıf İçi Tüm Etkinliklerde Öğrenci Önerilerini Dikkate Alması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	123	26,1	195	41,3	72	15,3	70	14,8	12	2,5	472	2,26	1,08
Öğretmen	17	14,2	34	28,3	69	57,5	–	–	–	–	120	2,43	0,73
Toplam	140	23	229	39	141	24	70	12	12	2	592	2,33	0,94

Tablo 16’da, “öğretmenler sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alır” ifadesine öğrencilerin %2,5’i “Hiçbir Zaman”, %14,8’i “Çok Az”, %15,3’ü “Ara Sıra”, % 41,3’ü “Çoğu Zaman”, % 26,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %57,5’i “Ara Sıra”, % 28,3’ü “ Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,26; SS=1,08), öğretmen (AO=2,43; SS=0,73) ve katılımcıların (AO=2,33; SS=0,94) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Öğretmenlerin sınıf içi etkinlikleri öğrencilerin görüşleri olarak yapması öğretmen öğrenci iletişimde aksaklık ortaya çıkarmadığı ve sınıf içi istenmeyen davranışların önlenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

**Tablo 17: Öğretmenlerin Öğrenci Düşüncelerini Almak Üzere Toplantılar
Düzenlemesi**

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	130	27,5	233	49,4	47	10,0	6	1,3	56	11,9	472	2,21	1,21
Öğretmen	17	14,2	–	–	69	57,5	17	14,2	17	14,2	120	3,14	1,13
Toplam	147	25	233	39	116	20	23	4	73	12	592	2,60	1,26

Tablo 17’de, “öğretmenler öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıf içinde önceden gündemi saptanmayan toplantılar düzenler” ifadesine öğrencilerin %11,9’u “Hiçbir Zaman”, %1,3’ü “Çok Az”, %10,0’u “Ara Sıra”, % 49,4’ü “Çoğu Zaman”, % 27,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %57,5’i “Ara Sıra”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,21; SS=1,21), öğretmen (AO=3,14; SS=1,13) ve katılımcıların (AO=2,60; SS=1,26) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf etkinliklerinde görüşleri alınan öğrenciler sınıf içi etkinliklerde katılmada, öğretmen ve öğrencilerle aralarındaki engellerin kalkacağı düşünülmektedir.

Tablo 18: Öğretmenlerin Konuşurken Sözcüklerin Söyleyiş Biçimini Doğru Aktarması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	284	60,2	98	20,8	45	9,5	26	5,5	19	4,0	472	1,72	1,10
Öğretmen	86	71,7	17	14,2	17	14,2	–	–	–	–	120	1,42	0,72
Toplam	370	63	115	19	62	11	26	4	19	3	592	1,59	0,97

Tablo 18’de, “öğretmenler konuşurken sözcüklerin söyleyiş biçimini doğru aktarmaya dikkat eder” ifadesine öğrencilerin %4,0’ü “Hiçbir Zaman”, %5,5’i “Çok Az”, %9,5’i “Ara Sıra”, % 20,8’i “Çoğu Zaman”, % 60,2’si “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %14,2’si “Çoğu Zaman”, %71,7’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,72; SS=1,10), öğretmen (AO=1,42; SS=0,72) ve katılımcıların (AO=1,59; SS=0,97) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenin konuşurken sözcüklerin söyleyiş biçimini doğru aktarmaya dikkat etmesi, öğrencinin dikkatini çekmekte ve örnek alabileceği davranış olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerde öğretmenlerini örnek alarak doğru ve düzgün konuşmaya dikkat edecekleri bunun sonucunda da öğretmeniyle sınıf içi iletişimde aksaklıkları engellenmiş olacağı düşünülmektedir.

Tablo 19: Öğretmenlerin Öğrencilerine Konuşmalarının Anlaşıldığına İlişkin Dönütler Vermesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	219	46,4	68	14,4	52	11,0	39	8,3	94	19,9	472	2,41	1,59
Öğretmen	34	28,3	69	57,5	17	14,2	–	–	–	–	120	1,86	0,64
Toplam	253	43	137	23	69	12	39	6	94	16	592	2,19	1,32

Tablo 19’da, “öğretmenler öğrencilerine ‘hımm’, ‘evet’ gibi sözel yanıtlarla konuşmalarının anlaşıldığına ilişkin dönüt verir” ifadesine öğrencilerin %19,9’u “Hiçbir Zaman”, %8,3’ü “Çok Az”, %11,0’i “Ara Sıra”, % 14,4’ü “Çoğu Zaman”, % 46,4’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %57,5’i “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,41; SS=,59), öğretmen (AO=1,86; SS=0,64) ve katılımcıların (AO=2,19; SS=1,32) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin kullandığı sözcüklerin anlamlarını öğretmenlerinin anladığına dair geri dönüt vermesi, derste konuyla ilgili fikir yürütmesini ve eleştirel bakabilmesini sağlayacağı böylece öğretmeni ile ilgili iletişim engelinin ortadan kalkmasına neden olacağı düşünülmektedir.

Tablo 20: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencilerine Güler Yüzlü ve İçten Davranması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	158	33,5	216	45,8	39	8,3	59	12,5	–	–	472	2,00	0,96
Öğretmen	68	56,7	52	43,3	–	–	–	–	–	–	120	1,43	0,50
Toplam	226	39	268	45	39	6	59	10	–	–	592	1,75	0,82

Tablo 20’de, “öğretmenler sınıfta öğrencilere güler yüzlü ve içten davranır” ifadesine öğrencilerin %12,5’i “Çok Az”, %8,3’i “Ara Sıra”, % 45,8’i “Çoğu Zaman”, % 33,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Çoğu Zaman”, %56,7’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,00; SS=0,96), öğretmen (AO=1,43; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,75; SS=0,82) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde yer aldığı görülmektedir.

Güler yüzlü bir öğretmen, sınıf içinde öğrencilerin olumsuz düşüncelerini yenebilir, öğrencilerle iletişimi yüksek olacağı ve aksaklıkları ortadan kaldıracağı düşünülebilir.

Tablo 21: Öğretmenlerin Sınıfta Ortaya Çıkan Sorunları Ertelemeden Çözmeye Çalışması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	177	37,5	164	34,7	46	9,7	59	12,5	26	5,5	472	2,14	1,21
Öğretmen	34	28,3	69	57,5	17	14,2	–	–	–	–	120	1,86	0,64
Toplam	211	36	233	39	63	11	59	10	26	4	592	2,03	1,03

Tablo 21’de, “öğretmenler sınıfta ortaya çıkan sorunları ertelemekten çözmeye çalışır” ifadesine öğrencilerin %5,5’i “Hiçbir Zaman”, %12,5’i “Çok Az”, %9,7’si “Ara Sıra”, %34,7’si “Çoğu Zaman”, %37,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %57,5’ü “Çoğu Zaman”, %28,3’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,14; SS=1,21), öğretmen (AO=1,86; SS=0,64) ve katılımcıların (AO=2,03; SS=1,03) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içinde ortaya çıkan sorunları ertelerse bu öğretmenin dersine olumsuz etki yaratacağı, öğrencilerin bu sorunla ilgili aralarında konuşacakları, birbirleriyle tartışacakları düşünülmektedir. Bu durumda sınıfta olumsuz bir atmosfer olduğu gibi öğretmende rahat bir şekilde ders işleyemeyeceği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 22: Öğretmenlerin Öğrencilerin Söylediklerini Kendi Anladıkları Şekilde Tekrar Etmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	141	29,9	177	37,5	70	14,8	32	6,8	52	11,0	472	2,32	1,27
Öğretmen	17	14,2	68	56,7	35	29,2	–	–	–	–	120	2,15	0,64
Toplam	158	27	245	41	105	18	32	5	52	9	592	2,25	1,06

Tablo 22’de, “öğretmenler öğrencilerin söylediklerini kendi anladıkları şekilde tekrar eder” ifadesine öğrencilerin %11,0’i “Hiçbir Zaman”, %6,8’i “Çok Az”, %14,8’i “Ara Sıra”, % 37,5’i “Çoğu Zaman”, % 29,9’u “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %29,2’si “Ara Sıra”, %56,7’si “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,32; SS=1,27), öğretmen (AO=2,15; SS=0,64) ve katılımcıların (AO=2,25; SS=1,06) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler öğrencilerin söylediklerini kendi anladıkları şekilde tekrar etmesi ve öğrenciye onaylatması sınıf içi dil iletişimindeki engeli ortadan kaldıracağı düşünülmektedir.

Tablo 23: Öğretmenlerin Sınıf İçi İstek ve Beklentilerini Açık Bir Dille İfade Etmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	310	65,7	93	19,7	38	8,1	–	–	31	6,6	472	1,62	1,09
Öğretmen	86	71,7	17	14,2	17	14,2	–	–	–	–	120	1,43	0,73
Toplam	396	67	110	18	55	9	–	–	31	5	592	1,53	0,97

Tablo 23’de, “öğretmenler sınıf içi istek ve beklentilerini açık bir dille ifade eder” ifadesine öğrencilerin %6,6’sı “Hiçbir Zaman”, %8,1’i “Ara Sıra”, %19,7’si “Çoğu Zaman”, %65,7’si “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %14,2’si “Çoğu Zaman”, %71,7’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,62; SS=1,09), öğretmen (AO=1,43; SS=0,73) ve katılımcıların (AO=1,53; SS=0,97) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içi istek ve beklentilerini açık bir dille ifade etmeleri ve kararlı olmaları sonucunda öğrencilerin bu istek ve beklentileri dikkate almaları, kurallara uymaları bekleneceği böylece de iletişim aksaklıklarının ortadan kalkabileceği düşünülmektedir.

Tablo 24: Öğretmenlerin Öğrencilerle Karşılıklı Konuşmada Onların Kendilerini Rahat Hissetmelerini Sağlamaya Çalışması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	266	56,4	71	15,0	99	21,0	18	3,8	18	3,8	472	1,84	1,12
Öğretmen	34	28,3	69	57,5	17	14,2	–	–	–	–	120	1,86	0,64
Toplam	300	51	140	24	116	19	18	3	18	3	592	1,83	0,94

Tablo 24’de, “öğretmenler öğrencilerle karşılıklı konuşmada onların kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaya çalışır” ifadesine öğrencilerin %3,8’i “Hiçbir Zaman”, % 3,8’i “Çok Az”, %21,0’i “Ara Sıra”, % 15,0’i “Çoğu Zaman”, % 56,4’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %57,5’i “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,84; SS=1,12), öğretmen (AO=1,86; SS=0,64) ve katılımcıların (AO=1,83; SS=0,94) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencileriyle iletişim kurabilmesi; onların duygu ve düşüncelerini karşılıklı konuşarak güven vermeleri ve sınıfta o atmosferi oluşturması gerektiği ve öğrenciyle iletişim engellerinin güven duygusu ile ortadan kaldırılacağı düşünülmektedir.

Tablo 25: Öğretmenlerin Öğrencilere Sınıf İçinde Özgürce Konuşma Hissi Vermesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	306	64,8	52	11,0	45	9,5	32	6,8	37	7,8	472	1,82	1,30
Öğretmen	68	56,7	52	43,3	–	–	–	–	–	–	120	1,43	0,50
Toplam	376	63	104	18	45	8	32	5	37	6	592	1,64	1,04

Tablo 25’de, “öğretmenler öğrencilere sınıf içinde özgürce konuşma hissi verir” ifadesine öğrencilerin %7,8’si “Hiçbir Zaman”, % 6,8’i “Çok Az”, %9,5’i “Ara Sıra”, % 11,0’i “Çoğu Zaman”, % 64,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Çoğu Zaman”, %56,7’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,82; SS=1,30), öğretmen (AO=1,43; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,64; SS=1,04) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içinde düşüncelerinden dolayı suçlanmayan, kendini rahatlıkla ifade eden, düşüncelerine değer verildiğini ve dinlendiğini hisseden öğrencinin sınıf içinde öğretmenle iletişim aksaklığına neden olmayacağı düşünülmektedir.

Tablo 26: Öğretmenlerin Olumsuz Davranış Gösteren Öğrencileriyle Yüz Yüze Konuşması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	239	50,6	123	26,1	103	21,8	–	–	7	1,5	472	1,76	0,89
Öğretmen	52	43,3	68	56,7	–	–	–	–	–	–	120	1,57	0,50
Toplam	291	49	191	33	103	17	–	–	7	1	592	1,64	1,04

Tablo 26’da, “öğretmenler olumsuz davranış gösteren öğrencilerin dedikodusunu yapmaktansa onlarla yüz yüze konuşmayı tercih eder” ifadesine öğrencilerin %1,5’i “Hiçbir Zaman”, %21,8’i “Ara Sıra”, % 26,1’i “Çoğu Zaman”, % 50,6’sı “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin % 56,7’si “Çoğu Zaman”, % 43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,76; SS=0,89), öğretmen (AO=1,57; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,64; SS=1,04) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içinde olumsuz davranış gösteren öğrenciyle özel olarak konuşmak onun bu davranışının nedenini bulmaya ve çözümler üretmek için imkan verebilir. Böylece aradaki iletişimi güçlendirip, iletişim engelinin giderilmesi sağlanabilir.

Tablo 27: Öğretmenlerin Sınıfta Tartışma ve Eleştirilerde Kırıcı Olmaması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	141	29,9	190	40,3	89	18,9	7	1,5	45	9,5	472	2,21	1,17
Öğretmen	35	29,2	85	70,8	–	–	–	–	–	–	120	1,71	0,46
Toplam	176	30	275	46	89	15	7	1	45	8	592	1,99	0,96

Tablo 27’de, “öğretmenler sınıfta tartışma ve eleştirilerde kırıcı olmamaya çaba gösterir ” ifadesine öğrencilerin %9,5’i “Hiçbir Zaman”, % 1,5’i “Çok Az”, %18,9’u “Ara Sıra”, % 40,3’ü “Çoğu Zaman”, % 29,9’u “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %70,8’i “Çoğu Zaman”, %29,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,21; SS=1,17), öğretmen (AO=1,71; SS=0,46) ve katılımcıların (AO=1,99; SS=0,96) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içindeki öğretmen ve öğrenci iletişimde öğretmenlerin eleştirilerde kırıcı olması iletişim engeli olarak görülmektedir.

Tablo 28: Öğretmenlerin Öğrenciler Tarafından Düzenlenen Sınıf Etkinliklerine Katılması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	195	41,3	186	39,4	72	15,3	6	1,3	13	2,8	472	1,85	0,92
Öğretmen	17	14,2	69	57,5	17	14,2	17	14,2	–	–	120	2,28	0,88
Toplam	212	36	255	43	89	15	23	39	13	2	592	2,04	0,93

Tablo 28’de, “öğretmenler sınıf içi ilişkileri daha iyi hale getirmek amacı ile öğrenciler tarafından düzenlenen sınıf etkinliklerine katılır” ifadesine öğrencilerin %2,8’i “Hiçbir Zaman”, % 1,3’ü “Çok Az”, %15,3’ü “Ara Sıra”, % 39,4’ü “Çoğu Zaman”, % 41,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Çok Az”, %14,2’si “Ara Sıra”, %57,5’i “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,85; SS=0,92), öğretmen (AO=2,28; SS=0,88) ve katılımcıların (AO=2,04; SS=0,93) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içindeki öğrenci etkinliklere öğretmenlerin katılması öğrencilerin mutlu olacağı, sınıf etkinliklerinde yer almak için çalışacakları, öğretmenleriyle arasındaki bağı arttıracakı düşünülmektedir.

Tablo 29: Öğretmenlerin Genel Nezaket Kurallarına Uygun Davranması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	202	42,8	104	22,0	103	21,8	25	5,3	38	8,1	472	2,14	1,25
Öğretmen	52	43,3	68	56,7	–	–	–	–	–	–	120	1,57	0,50
Toplam	254	43	172	30	103	17	25	4	38	6	592	1,88	1,04

Tablo 29’da, “öğretmenler öğrencilerle diyalog kurarken genel nezaket kurallarına uygun davranır” ifadesine öğrencilerin %8,1’i “Hiçbir Zaman”, % 5,3’ü “Çok Az”, %21,8’i “Ara Sıra”, % 22,0’si “Çoğu Zaman”, % 42,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %56,7’si “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,14; SS=1,25), öğretmen (AO=1,57; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,88; SS=1,04) görüşlerinin “Her zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içinde model olduğu düşünülürse öğretmenlerin sınıf içinde genel nezaket kurallarına uygun davranması gerektiği, böylece öğrencilerin sınıf arkadaşlarına ve öğretmenine karşı nezaket kurallarını dikkate alacakları düşünülmektedir.

Tablo 30: Öğretmenlerin Öğrencileri Dinlerken Diğer Yandan Başka Şeyler Yapması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	142	30,1	85	18,0	65	13,8	31	6,6	149	31,6	472	2,91	1,65
Öğretmen	–	–	17	14,2	34	28,3	17	14,2	52	43,3	120	3,86	1,13
Toplam	142	24	102	17	99	17	48	8	201	34	592	3,35	1,54

Tablo 30’da, “öğretmenler bir yandan öğrencileri dinlerken diğer yandan başka şeyler yapar” ifadesine öğrencilerin %31,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 6,6’sı “Çok Az”, %13,8’i “Ara Sıra”, % 18,0’i “Çoğu Zaman”, % 30,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %28,3’ü “Ara Sıra”, %14,2’si “Çoğu Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,91; SS=1,65), öğretmen (AO=3,86; SS=1,13) ve katılımcıların (AO=3,35; SS=1,54) görüşlerinin “Hiçbir Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Katılımcıların dörtte ikisine yakını öğretmenler öğrencileri dinlerken başka şeylerle uğraşmadıklarını belirtirken, geri kalan kısmı başka şeylerle uğraştıklarını belirtmişlerdir. Sınıf içerisinde öğretmen öğrenci iletişiminin tam sağlanabilmesi için öğretmenlerin dikkatlerini öğrencilerine vermeleri gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 31: Öğretmenlerin Öğrencilerin Başarılarını Kendi Başarıları Olarak Değerlendirmesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	104	22,0	267	56,6	32	6,8	19	4,0	50	10,6	472	2,25	1,16
Öğretmen	52	43,3	51	42,5	–	–	17	14,2	–	–	120	1,85	0,99
Toplam	156	26	318	55	32	5	36	6	50	8	592	2,06	1,09

Tablo 31’de, “öğretmenler öğrencilerin başarılarını kendi başarıları olarak değerlendirir” ifadesine öğrencilerin %10,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 4,0’ü “Çok Az”, % 56,6’sı “Çoğu Zaman”, % 22,0’si “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Çok Az”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,25; SS=1,16), öğretmen (AO=1,85; SS=0,99) ve katılımcıların (AO=2,06; SS=1,09) görüşlerinin “Çoğu zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içinde öğrenciler, öğretmenlerinin uygun yöntem ve teknikleriyle konuları öğrenebileceği söylenebilir. Bu da donanımlı öğretmenin sınıfının başarısında çok büyük katkısı olduğu, öğrencilerinde öğretmenin çalışmalarına çalışarak destek vermelerinin sınıf başarısını arttıracakı düşünülmektedir.

Tablo 32: Öğretmenlerin Ses Tonunu, O Andaki Duygu ve Düşüncelerini Yansıtacak Biçimde Kullanması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	123	26,1	261	55,3	57	12,1	18	3,8	13	2,8	472	2,02	0,88
Öğretmen	–	–	100	100	–	–	–	–	–	–	120	2,00	0,00
Toplam	123	22	361	62	57	11	18	3	13	2	592	2,01	0,65

Tablo 32’de, “öğretmenler ses tonunu, o andaki duygu ve düşüncelerini yansıtacak biçimde kullanır” ifadesine öğrencilerin %2,8’i “Hiçbir Zaman”, % 3,8’i “Çok Az”, %12,1’i “Ara Sıra”, % 55,3’ü “Çoğu Zaman”, % 26,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %100’ü “Çoğu Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,02; SS=0,88), öğretmen (AO=2,00; SS=0,00) ve katılımcıların (AO=2,01; SS=0,65) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içinde hep aynı ses tonuyla konuşması, öğrencilerin derse olan ilgilerini azalttığı, öğrencinin derste istenmeyen davranışlar oluşturacağı düşünülmektedir. Öğretmenin sınıftaki ses tonu öğrencilerin dikkatini toplayacağı, öğrencilerine istek ve beklentilerini konuşan öğretmenin duygularını öğrencilerin anlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Tablo 33: Öğretmenlerin Öğrencilerle Konuşurken Dikkatlerini Konuya Vermemesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	92	19,5	77	16,3	78	16,5	52	11,0	173	36,7	472	3,29	1,56
Öğretmen	17	14,2	17	14,2	17	14,2	34	28,3	35	29,2	120	3,44	1,41
Toplam	109	18	94	16	95	16	86	15	208	35	592	3,38	1,50

Tablo 33’de, “öğretmenler öğrencilerle konuşurken dikkatlerini konuya veremiyor ” ifadesine öğrencilerin %36,7’si “Hiçbir Zaman”, % 11,0’i “Çok Az”, %16,5’i “Ara Sıra”, % 16,3’ü “Çoğu Zaman”, % 19,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %29,2’si “Hiçbir Zaman”, %28,3’ü “Çok Az”, %14,2’si “Ara Sıra”, %14,2’si “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,29; SS=1,56), öğretmen (AO=3,44; SS=1,41) ve katılımcıların (AO=3,38; SS=1,50) görüşlerinin “Hiçbir Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencileriyle karşılıklı konuşurken dikkatlerini konuya vermemesi öğrencilerin öğretmenine güvensizleşeceği, üzerinde olumsuz ve kırııcı etkiler yaratacağı düşünülmüştür. Öğretmenlerin beden hareketlerinin öğrencilerle aralarındaki iletişim engelini kaldıracağı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 34: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Beklenti Ve İsteklerini Dile Getirmelerine Fırsat Tanınması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	116	24,6	208	44,1	97	20,6	20	4,2	31	6,6	472	2,24	1,08
Öğretmen	17	14,2	103	85,8	–	–	–	–	–	–	120	1,86	0,35
Toplam	133	23	311	53	97	16	20	3	31	5	592	2,07	0,85

Tablo 34’de, “öğretmenler öğrencilerin sınıf içi beklenti ve isteklerini dile getirmelerine fırsat tanır” ifadesine öğrencilerin %6,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 4,2’si “Çok Az”, %20,6’sı “Ara Sıra”, % 44,1’i “Çoğu Zaman”, % 24,6’sı “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %85,8’si “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,24; SS=1,08), öğretmen (AO=1,86; SS=0,35) ve katılımcıların (AO=2,07; SS=0,85) görüşlerinin “Çoğu zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin sınıf içinde beklentileri, isteklerini dile getirmeleri öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimi kuvvetlendireceği, beklentileri değerlendiren ve göz önüne alan öğretmenin dersini öğrencilerin daha iyi dinleyeceği düşünülmektedir. Ortaya çıkan engelleri önleyeceği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 35: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencileri Dinlerken Sadece Kendileriyle İlgili Olan Kısımları Dikkate Alması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	124	26,3	105	22,2	57	12,1	13	2,8	173	36,7	472	3,01	1,67
Öğretmen	17	14,2	–	–	–	–	34	28,3	69	57,5	120	4,15	1,36
Toplam	141	24	105	18	57	9	47	8	242	41	592	3,53	1,64

Tablo 35’de, “öğretmenler sınıfta öğrencileri dinlerken sadece kendileriyle ilgili olan kısımları dikkate alması” ifadesine öğrencilerin %36,7’si “Hiçbir Zaman”, % 2,8’i “Çok Az”, %12,1’i “Ara Sıra”, % 22,2’si “Çoğu Zaman”, % 26,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %57,5’i “Hiçbir Zaman”, %28,3’ü “Çok Az”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,01; SS=1,67), öğretmen (AO=4,15; SS=1,36) ve katılımcıların (AO=3,53; SS=1,64) görüşlerinin “Hiç Bir Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içi iletişim aksaklıklarının ortadan kalkması için öğretmenler sınıfta iletişim kurarken, tüm ilgisini bedenen ve zihnen öğrenciye yöneltip dinlemesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 36: Öğretmenlerin Öğrencilerle Sınıf İçi İletişimde Göz Teması Kurması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	136	28,8	202	42,8	59	12,5	32	6,8	43	9,1	472	2,25	1,20
Öğretmen	34	28,3	86	71,7	–	–	–	–	–	–	120	1,72	0,45
Toplam	170	29	288	49	59	10	32	5	43	7	592	2,03	0,99

Tablo 36’da, “öğretmenler öğrencilerle sınıf içi iletişimde göz teması kurar” ifadesine öğrencilerin %9,1’i “Hiçbir Zaman”, % 6,8’i “Çok Az”, %12,5’i “Ara Sıra”, % 42,8’i “Çoğu Zaman”, % 28,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %71,7’si “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,25; SS=1,20), öğretmen (AO=1,72; SS=0,45) ve katılımcıların (AO=2,03; SS=0,99) görüşlerinin “Çoğu zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıfta istenmeyen davranışlarda öğretmenler öğrencilerle göz teması kurarak uyarması, diğer öğrencilerin ilgileri dağıtmadan ve dersin işleyişini bölmeden kullanabilirler. Böylelikle öğretmen öğrenci arasındaki aksaklıkları ortadan kaldıracakı düşünülmektedir.

Tablo 37: Sınıfta Öğretmenlerinin Giyim-Kuşam Ve Dış Görünümlerinin Öğrencilerle Olan İletişimde Önemli Olduğunu Düşünmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	266	56,4	54	11,4	97	20,6	19	4,0	36	7,6	472	1,95	1,27
Öğretmen	34	28,3	35	29,2	34	28,3	–	–	17	14,2	120	2,43	1,29
Toplam	300	51	89	15	131	22	19	3	53	9	592	2,14	1,30

Tablo 37’de, “Sınıfta öğretmenlerin giyim-kuşam ve dış görünüşlerinin öğrencilerle olan iletişimde önemli olduğunu düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin %7,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 4,0’ü “Çok Az”, %20,6’sı “Ara Sıra”, % 11,4’ü “Çoğu Zaman”, % 56,4’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Hiçbir Zaman”, %28,3’ü “Ara Sıra”, %29,2’si “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,95; SS=1,27), öğretmen (AO=2,43; SS=1,29) ve katılımcıların (AO=2,14; SS=1,30) görüşlerinin “Her zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Yapılan araştırmada katılımcılar, öğretmenin dış görünüşü ve kıyafetinin öğrenciler için örnek oluşturduğuna ilişkin görüş bildirmişlerdir. Sınıf içinde ve dışında öğretmen davranışlarının çocuklar üzerindeki etkisi düşünülürse, öğretmenlerin kıyafetlerine önem göstermesi ve temiz olması öğrencilerin dikkatini çekmekte ve örnek aldığı düşünülmektedir.

Tablo 38: Sınıf İçi İletişimde Mesajların İçeriğine Duygu ve Değerlerini de Katması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	103	21,8	60	12,7	245	51,9	58	12,3	6	1,3	472	2,58	1,00
Öğretmen	17	14,2	51	42,5	52	43,3	–	–	–	–	120	2,29	0,70
Toplam	120	20	111	19	297	50	58	10	6	1	592	2,46	0,89

Tablo 38’de, “öğretmenler sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerini de katarak iletebiliyor” ifadesine öğrencilerin %1,3’ü “Hiçbir Zaman”, % 12,3’ü “Çok Az”, %51,9’u “Ara Sıra”, % 12,7’si “Çoğu Zaman”, % 21,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Ara Sıra”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,58; SS=1,00), öğretmen (AO=2,29; SS=0,70) ve katılımcıların (AO=2,46; SS=0,89) görüşlerinin “Ara Sıra” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf yönetiminde öğrenme için olumlu bir iklimin yaratılması, öğretmenin kişisel iletişim becerisine bağlı olması öğrencileriyle karşılıklı problemleri çözmede yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 39: Öğretmenlerin Öğrencilerin Özel Günlerini Paylaşması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	155	32,8	59	12,5	227	48,1	18	3,8	13	2,8	472	2,31	1,06
Öğretmen	–	–	35	29,2	51	42,5	17	14,2	17	14,2	120	3,13	1,00
Toplam	155	26	94	16	278	47	35	6	30	5	592	2,67	1,10

Tablo 39’da, “öğretmenler öğrencilerin özel günlerini paylaşmaya özen gösterir” ifadesine öğrencilerin %2,8’si “Hiçbir Zaman”, % 3,8’i “Çok Az”, %48,1’i “Ara Sıra”, % 12,5’i “Çoğu Zaman”, % 32,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %48,1’i “Ara Sıra”, %12,5’i “Çoğu Zaman”, %32,8’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,31; SS=1,06), öğretmen (AO=3,13; SS=1,00) ve katılımcıların (AO=2,67; SS=1,10) görüşlerinin “Ara Sıra” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin öğrencilerinin özel günlerini dikkate alıp onlarla paylaşması, öğrencileriyle aralarındaki ilişkiyi olumlu yönde etkileyip öğrencilerin kendisine yaklaşmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo 40: Öğretmenlerin “Eee, Aaa, ıı” Gibi Sesleri Kullanmaması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	323	68,4	52	11,0	46	9,7	26	5,5	25	5,3	472	1,68	1,18
Öğretmen	18	15,0	68	56,7	34	28,3	–	–	–	–	120	2,13	0,65
Toplam	341	58	120	21	80	13	26	4	25	4	592	1,86	1,01

Tablo 40’da, “öğretmenler ‘eee, aaa, ıı’ gibi seslerin sözcükler arasına girmemesine dikkat eder” ifadesine öğrencilerin %5,3’ü “Hiçbir Zaman”, % 5,5’i “Çok Az”, %9,7’si “Ara Sıra”, % 11,0’i “Çoğu Zaman”, % 68,4’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %28,3’ü “Ara Sıra”, %56,7’si “Çoğu Zaman”, %15,0’ı “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,68; SS=1,18), öğretmen (AO=2,13; SS=0,65) ve katılımcıların (AO=1,86; SS=1,01) görüşleri “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içi ve dışı konuşmalarında, konuşacağı konu ile ilgili düzgün ve akıcı konuşma yapmalı, yoksa anlatacağı konular karşısındaki kişinin ilgisini çekmez duraksaması öğrencilerin ilgisini dağıtacağı düşünülmektedir. Böylece öğretmen öğrenci iletişimde aksaklıklar oluşabilir.

Tablo 41: Öğretmenlerin Öğrencilerin Olumlu Davranış Gösterdiklerinde Onlardan Övgüyle Bahsetmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	299	63,3	71	15,0	64	13,6	26	5,5	12	2,5	472	1,69	1,06
Öğretmen	52	43,3	51	42,5	17	14,2	–	–	–	–	120	1,71	0,70
Toplam	351	59	122	21	81	14	26	4	12	2	592	1,68	0,91

Tablo 41’de, “öğretmenler sınıfta öğrencilerin olumlu davranış gösterdiklerinde onlardan övgüyle bahseder” ifadesine öğrencilerin %2,5’i “Hiçbir Zaman”, % 5,5’i “Çok Az”, %13,6’sı “Ara Sıra”, % 15,0’i “Çoğu Zaman”, % 63,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,69; SS=1,06), öğretmen (AO=1,71; SS=0,70) ve katılımcıların (AO=1,68; SS=0,91) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Övgü, öğretmenin öğrencinin gösterdiği performans hakkında bilgi vermesi olarak düşünürsek, öğrencilere olumlu yanlarını övgüyle bahsetmesi öğrencileri olumlu pekiştireçlerle ödüllendirmesi derse olan motivasyonunu pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Ancak övgü ve yerginin de aşırı olması sınıf iklimini negatif yönde etkileyebilir.

Tablo 42: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Etkinliklerdeki Eksiklerini Gidermeleri İçin Ders Dışında Yardımcı Olması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	308	65,3	99	21,0	59	12,5	–	–	6	1,3	472	1,51	0,81
Öğretmen	34	28,3	51	42,5	35	29,2	–	–	–	–	120	2,00	0,76
Toplam	342	58	110	25	94	16	–	–	6	1	592	1,71	0,82

Tablo 42’de, “öğretmenler öğrencilerin sınıf içi etkinliklerdeki eksikliklerini gidermeleri için ders dışında da bizlere yardımcı olur” ifadesine öğrencilerin %1,3’ü “Hiçbir Zaman”, %12,5’i “Ara Sıra”, % 21,0’i “Çoğu Zaman”, % 65,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %29,2’si “Ara Sıra”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,51; SS=0,81), öğretmen (AO=2,00; SS=0,76) ve katılımcıların (AO=1,71; SS=0,82) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler öğrencilerin sınıf içi eksikliklerini gidermeleri okul dışında da yardım etmesi, öğrencilerin okul dışında da öğretmeniyle aralarındaki iletişimin pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Tablo 43: Öğretmenlerin Sınıfta Tek Düzelikten Uzak, Canlı ve Hareketli Biçimde Konuşması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	142	30,1	202	42,8	78	16,5	18	3,8	32	6,8	472	2,14	1,10
Öğretmen	51	42,5	52	43,3	17	14,2	–	–	–	–	120	1,72	0,70
Toplam	193	33	254	43	95	16	18	3	32	5	592	1,97	0,99

Tablo 43’de, “öğretmenler sınıfta tek düzelikten uzak, canlı ve hareketli biçimde konuşur” ifadesine öğrencilerin %6,8’si “Hiçbir Zaman”, % 3,8’i “Çok Az”, %16,5’i “Ara Sıra”, % 42,8’i “Çoğu Zaman”, % 30,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’i “Ara Sıra”, %43,3’ü “Çoğu Zaman”, %42,5’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,14; SS=1,10), öğretmen (AO=1,72; SS=0,70) ve katılımcıların (AO=1,97; SS=0,99) görüşlerinin “Çoğu zaman” seçeneğinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenin sınıfta enerjik ve canlı olması öğrencileri mutlu edebilir. Derse olan ilgileri artması, ders esnasında ilgileri dağılmaması ve derse katılımı arttıracakı düşünülmektedir.

Tablo 44: Öğretmenlerin Sınıftaki Her Öğrencinin Verileni Öğrenebilecek Kapasiteye Sahip Olduğuna İnanması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	112	23,7	97	20,6	57	12,1	25	5,3	181	38,3	472	3,14	1,65
Öğretmen	69	57,5	17	14,2	17	14,2	17	14,2	–	–	120	1,85	1,13
Toplam	181	31	114	19	74	13	42	7	181	30	592	2,64	1,60

Tablo 44’de, “öğretmenler sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanır” ifadesine öğrencilerin %38,3’si “Hiçbir Zaman”, % 5,3’ü “Çok Az”, %12,1’i “Ara Sıra”, % 20,6’sı “Çoğu Zaman”, % 23,7’si “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Çok Az”, %14,2’si “Ara Sıra”, %14,2’si “Çoğu Zaman”, %57,5’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,14; SS=1,65), öğretmen (AO=1,85; SS=1,13) ve katılımcıların (AO=2,64; SS=1,60) görüşlerinin “Her Zaman” ve “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler sınıftaki öğrencilerin kapasitelerinin aynı olduğunu düşünmesi, öğrencinin arasında bireysel farklılığının olduğunu göz ardı edildiği düşünülmektedir. Unutulmamalıdır ki öğrenci algılamaları öğrenciden öğrenciye değişmektedir. Bazı öğrenciler bir seferde konuyu anlarken, bazı öğrenciler iki ya da üç seferde anlayabilmektedirler.

Tablo 45: Sınıf İçi İletişimde Öğrencilerin Etnik Kökenlerinin Öğretmenlerinin Öğrencilere Karşı Tutumlarında Rol Oynadığını Düşünmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	96	10,3	126	26,7	75	15,9	40	8,5	135	28,6	472	2,98	1,52
Öğretmen	17	14,2	–	–	34	28,3	17	14,2	52	43,3	120	3,73	1,39
Toplam	113	19	126	21	109	18	57	10	187	32	592	3,31	1,51

Tablo 45’de, “sınıf içi iletişimde öğrencilerin etnik kökenlerinin öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarında rol oynadığını düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin %28,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 8,5’i “Çok Az”, %15,9’u “Ara Sıra”, % 26,7’si “Çoğu Zaman”, % 10,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %28,3’ü “Ara Sıra”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,98; SS=1,52), öğretmen (AO=3,73; SS=1,39) ve katılımcıların (AO=3,31; SS=1,51) görüşlerinin “Hiçbir Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Eğitimde eşitlik ilkesi göz önüne alınırsa öğretmenler öğrencilerle iletişimde onların etnik kökenlerinin önemli olmadığı, her kökenden öğrenciye eşit davranması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 46: Öğretmenlerin Ders Esnasında Öğrencilere Davranışlarıyla İlgili Eleştiri ve Uyarılarda Bulunması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	122	25,8	174	36,9	86	18,2	51	10,8	39	8,3	472	2,39	1,21
Öğretmen	34	28,3	52	43,3	17	14,2	17	14,2	–	–	120	2,14	0,99
Toplam	156	27	226	38	103	17	68	11	39	7	592	2,29	1,13

Tablo 46’da, “öğretmenler ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunması” ifadesine öğrencilerin %2,8’si “Hiçbir Zaman”, % 3,8’i “Çok Az”, %48,1’i “Ara Sıra”, % 12,5’i “Çoğu Zaman”, % 32,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %48,1’i “Ara Sıra”, %12,5’i “Çoğu Zaman”, %32,8’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,31; SS=1,06), öğretmen (AO=3,13; SS=1,00) ve katılımcıların (AO=2,67; SS=1,10) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler sınıf içi istenmeyen davranışlar ile karşılaştıklarında; sınıf atmosferini bozan öğrenciye uyarıda bulunması öğrencinin hatasını anlaması bakımından önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca sınıfta yapılan uyarılarda dersi çok bölmek öğrencilerin dikkatini dağıtacağı düşünülmelidir. Aydın (2001) yaptığı araştırmada disiplin sağlamada başarılı öğretmenlerin, kısa uyarılarda bulunduklarını vurgulamıştır.

Tablo 47: Öğretmenlerin Öğrencilerin Bildiği Ve Kullandığı Sözcükleri Kullanmaya Özen Göstermesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	121	25,6	80	16,9	44	9,3	130	27,5	97	20,6	472	3,00	1,52
Öğretmen	34	28,3	35	29,2	34	28,3	17	14,2	–	–	120	2,28	1,03
Toplam	155	26	115	20	78	13	147	25	97	16	592	2,73	1,38

Tablo 47’de, “öğretmenler öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösterir” ifadesine öğrencilerin %20,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 27,5’i “Çok Az”, %9,3’ü “Ara Sıra”, % 16,9’u “Çoğu Zaman”, % 25,6’sı “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Çok Az”, %28,3’ü “Ara Sıra”, %29,2’si “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,00; SS=1,52), öğretmen (AO=2,28; SS=1,03) ve katılımcıların (AO=2,73; SS=1,38) görüşlerinin “Her Zaman” ve “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıf içi iletişimde öğretmenler öğrencilerin dil gelişimlerine uygun sözcükler kullanması öğretmen öğrenci iletişimini olumlu etki yaratacağı gibi öğrencilerin anlama seviyelerine uygun olmayan konuşmalar öğrencilerin dersten sıkılmasına, derste hayal alemine dalmasına ve iletişim aksaklıklarına neden olacağı düşünülmektedir.

Tablo 48: Öğretmenlerin Öğrencilerin Sınıf İçi Davranışlarına İlişkin Görüşlerini Alması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	143	30,3	64	13,6	84	17,8	110	23,3	71	15,0	472	2,79	1,46
Öğretmen	17	14,2	–	–	51	42,5	17	14,2	35	29,2	120	3,44	1,30
Toplam	160	27	64	11	135	23	127	21	106	18	592	3,08	1,43

Tablo 48’de, “öğretmenler öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulama yoluyla bilgi alır” ifadesine öğrencilerin %15,0’i “Hiçbir Zaman”, % 23,3’ü “Çok Az”, %17,8’i “Ara Sıra”, % 13,6’sı “Çoğu Zaman”, % 30,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %29,2’si “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %42,5’i “Ara Sıra, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,79; SS=1,46), öğretmen (AO=3,44; SS=1,30) ve katılımcıların (AO=3,08; SS=1,43) görüşlerinin “Her Zaman” ve “Ara Sıra” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir. Katılımcıların dörtte ikisine yakını negatif yönde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içi davranışlara ilişkin öğrenci görüşlerini alması, öğrencinin davranış nedenlerini anlamada, öğretmenin davranışlarının öğrenci üzerindeki etkileri anlaması için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Tablo 49: Sınıftaki Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Durumlarının Öğretmenlerinin Öğrencilere Karşı Tutumlarında Etken Olması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	103	21,8	117	24,8	58	12,3	45	9,5	149	31,6	472	3,04	1,58
Öğretmen	34	28,3	–	–	–	–	17	14,2	69	57,5	120	3,73	1,75
Toplam	137	23	117	20	58	10	62	10	218	37	592	3,36	1,69

Tablo 47’de, “sınıftaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının öğretmenlerinin öğrencilere karşı tutumlarında önemli etken olduğunu düşünüyorum” ifadesine öğrencilerin %31,6’sı “Hiçbir Zaman”, % 9,5’i “Çok Az”, %12,3’ü “Ara Sıra”, % 24,8’i “Çoğu Zaman”, % 21,8’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %57,5’i “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,04; SS=1,58), öğretmen (AO=3,73; SS=1,75) ve katılımcıların (AO=3,36; SS=1,69) görüşlerinin “Hiçbir Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencinin ailesindeki iletişiminin iyi olması, okulda öğretmeniyle iletişimininkinde de iyi olacağı düşünülmektedir.

Tablo 50: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencilerin İlgisini Dağıtmaktan Kaçınması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	291	61,7	52	11,0	71	15,0	32	6,8	26	5,5	472	1,83	1,23
Öğretmen	52	43,3	51	42,5	17	14,2	–	–	–	–	120	1,71	0,70
Toplam	343	58	103	18	88	15	32	5	26	4	592	1,76	1,03

Tablo 46’da, “öğretmenler sınıfta öğrencilerin ilgisini dağıtacak, dersle ilgili olmayan konuları konuşmaktan kaçınır” ifadesine öğrencilerin %5,5’i “Hiçbir Zaman”, % 6,8’i “Çok Az”, %15,0’i “Ara Sıra”, % 11,0’i “Çoğu Zaman”, % 61,7’si “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,83; SS=1,23), öğretmen (AO=1,71; SS=0,70) ve katılımcıların (AO=1,76; SS=1,03) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğrencilerin dikkatlerinin çok çabuk başka yöne kaydığı düşünülürse, öğretmen sınıf içinde ilgi toplamak için öğrencinin yaptığı davranışlara karşı birçok yöntem kullanmak durumunda kalacağı (örneğin; farklı yöntem teknik, öğrencilerle göz teması, sözel uyarı, dersle ilgili soru sorma vb) için öğrencilerin ilgilerini dağıtacak konular konuşmaktan uzak durduğu düşünülmektedir.

Tablo 51: Öğretmenlerin Jest Ve Mimiklerini İletişimin İçeriğine Uygun Olarak Ayarlaması

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	280	59,3	50	10,6	97	20,6	–	–	45	9,5	472	1,90	1,28
Öğretmen	35	29,2	85	70,8	–	–	–	–	–	–	120	1,71	0,46
Toplam	315	53	135	23	97	16	–	–	45	8	592	1,85	1,15

Tablo 51’de, “öğretmenler jest ve mimiklerini iletişimin içeriğine uygun olarak ayarlar” ifadesine öğrencilerin %9,5’i “Hiçbir Zaman”, %20,6’sı “Ara Sıra”, % 10,6’sı “Çoğu Zaman”, % 59,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %70,8’i “Çoğu Zaman”, %29,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,90; SS=1,28), öğretmen (AO=1,71; SS=0,46) ve katılımcıların (AO=1,85; SS=1,15) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler istenmeyen davranışla karşılaştıklarında ya da olumlu davranışlar karşısında sınıf atmosferini etkileyen tepkiler bulunmak yerine, beden dili ile uyarılarda bulunmalarının etkili olacağı düşünülmektedir.

Tablo 52: Başarısızlık Gösteren Öğrencileri Öğretmenlerin Kendi Haline Bırakması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	130	27,5	64	13,6	78	16,5	39	8,3	161	34,1	472	3,08	1,64
Öğretmen	–	–	17	14,2	–	–	51	42,5	52	43,3	120	4,15	0,99
Toplam	130	22	81	14	78	13	90	15	213	36	592	3,37	1,57

Tablo 52’de, “başarısızlık gösteren öğrencileri öğretmenler kendi haline bırakır” ifadesine öğrencilerin %34,1’i “Hiçbir Zaman”, % 8,3’ü “Çok Az”, %16,5’i “Ara Sıra”, % 13,6’sı “Çoğu Zaman”, % 27,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Hiçbir Zaman”, %42,5’i “Çok Az”, %14,2’si “Çoğu Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,08; SS=1,64), öğretmen (AO=4,15; SS=0,99) ve katılımcıların (AO=3,37; SS=1,57) görüşlerinin “Hiçbir Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen sınıf içinde başarısız öğrencileri kendi haline bırakırsa, öğrenci sınıfta istenmeyen davranışlara yönelebilir. Unutulmamalıdır ki öğrenciler genellikle kendi ihtiyaç ve beklentilerine uygun olmayan, eğitsel amaçlarına ulaşmalarında önemli olduklarına inanmadıkları, öğrenme güçlükleri çektikleri derslerde başarısız olabilmektedirler. Bu durumlarda sınıf öğretmeni öğrencilere uygun yöntem ve teknikle, öğrencinin ilgisini çekecek şekilde işlemleri gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 53: Öğretmenlerin Öğrencilerle Konuşurken Öğretmen-Öğrenci Arasındaki Fiziksel Mesafeye Dikkat Etmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	127	26,9	58	12,3	79	16,7	143	30,3	65	13,8	472	2,92	1,43
Öğretmen	17	14,2	51	42,5	34	28,3	18	15,0	–	–	120	2,44	0,91
Toplam	144	24	109	18	113	19	161	28	65	11	592	2,84	1,34

Tablo 53’de, “öğretmenler öğrencilerle konuşurken öğretmen-öğrenci arasındaki fiziksel mesafeye dikkat eder ” ifadesine öğrencilerin %13,8’i “Hiçbir Zaman”, % 30,3’ü “Çok Az”, %16,7’si “Ara Sıra”, % 12,3’ü “Çoğu Zaman”, % 26,9’u “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %15,0’i “Çok Az”, %28,3’ü “Ara Sıra”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,92; SS=1,43), öğretmen (AO=2,44; SS=0,91) ve katılımcıların (AO=2,84; SS=1,34) görüşlerinin “Çok Az” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

İletişime girilebilmesi için fiziksel mesafe çok önemlidir. Öğrenciler öğretmenleriyle aralarındaki fiziksel mesafeye öğretmenlerinin “çok az” dikkat ettiğini belirtmişler. Öğretmenler ise öğrencilerle aralarındaki fiziksel mesafeye “çoğu zaman” dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Fiziksel mesafe bir iletişim engeli olarak görülmektedir. Öğretmenlerin öğrencileriyle iyi iletişim kurmaları, öğrencileriyle fiziksel olarak yakın olmaları gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenine yakın olan öğrencinin ona karşı güven ve sevgisi artacağı düşünülmektedir.

**Tablo 54: Öğretmenlerin Başarısız Öğrencilerin Ön Sırada Oturması
Gerektiğine İnanması**

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	104	22,0	46	9,7	46	9,7	181	38,3	95	20,1	472	3,25	1,45
Öğretmen	17	14,2	34	28,3	52	43,3	17	14,2	–	–	120	2,56	0,90
Toplam	121	20	80	14	98	17	198	33	95	16	592	3,09	1,36

Tablo 55’de, “öğretmenler başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanır” ifadesine öğrencilerin %20,1’i “Hiçbir Zaman”, % 38,3’ü “Çok Az”, %9,7’si “Ara Sıra”, % 9,7’si “Çoğu Zaman”, % 22,0’si “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Çok Az”, %43,3’ü “Ara Sıra”, %28,3’ü “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=3,25; SS=1,45), öğretmen (AO=2,56; SS=0,90) ve katılımcıların (AO=3,09; SS=1,36) görüşlerinin “Çok Az” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Sınıfta başarısız olan öğrencilerin genelde dikkat eksikliği olduğu ve dikkatlerini arka sıralarda daha dağıldığı düşünülürse, öğretmenlerin bu öğrencileri ön sıraya alarak dersi daha iyi dinlemesini sağlaması, öğrenciyi cesaretlendirerek güdülemesi gerektiği düşünülmektedir. Öğretmenlerin bu öğrencilerin aileleriyle sürekli iletişim halinde olursa aralarındaki iletişim engeli de ortadan kalkacağı düşünülebilir.

Tablo 55: Öğretmenlerin Başarısı Düşük Öğrencilere de Başarısı Yüksek Olanlar Kadar Soruları Yanıtlama Süresi Vermesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	108	22,9	117	24,8	79	16,7	39	8,3	129	27,3	472	2,92	1,53
Öğretmen	69	57,5	34	28,3	–	–	–	–	17	14,2	120	1,85	1,36
Toplam	177	30	151	25	79	13	39	7	146	25	592	2,69	1,57

Tablo 55’de, “öğretmenler başarısı düşük öğrencilere de başarısı yüksek olanlar kadar soruları yanıtlama süresi verir” ifadesine öğrencilerin %27,3’ü “Hiçbir Zaman”, % 8,3’ü “Çok Az”, %16,7’si “Ara Sıra”, % 24,8’i “Çoğu Zaman”, % 22,9’u “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Hiçbir Zaman”, %28,3’ü “Çoğu Zaman”, %57,5’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,92; SS=1,53), öğretmen (AO=1,85; SS=1,36) ve katılımcıların (AO=2,69; SS=1,57) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenin her öğrenciye söz hakkı vermemesi sınıfta olumsuz bir hava oluşmamasına, öğrencilerle iyi iletişim kuramamasına ve bütün öğrencilerin derse etkin olarak katılmamasına neden olabilir. Öğretmenin derste öğrencilere eşit şekilde söz hakkı vermesiyle öğrencilerin derse olan sempatisini arttıracak ve derse katılımın artacağı beklenebilir.

Tablo 56: Öğretmenlerin Sınıf İçi İletişimi Olumlu Yönde Etkileyecek Durumlarda Kendi Konuşmasını Keserek Öğrencilere Söz Hakkı Vermesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	130	27,5	219	46,4	72	15,3	13	2,8	38	8,1	472	2,17	1,11
Öğretmen	52	43,3	51	42,5	17	14,2	–	–	–	–	120	1,71	0,70
Toplam	182	31	270	46	89	15	13	2	38	6	592	2,05	1,03

Tablo 56’da, “öğretmenler sınıf içi iletişimi olumlu yönde etkileyecek durumlarda kendi konuşmasını keserek öğrencilere söz hakkı verir ” ifadesine öğrencilerin %8,1’i “Hiçbir Zaman”, % 2,8’i “Çok Az”, %15,3’ü “Ara Sıra”, % 46,4’ü “Çoğu Zaman”, % 27,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Ara Sıra”, %42,5’i “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,17; SS=1,11), öğretmen (AO=1,71; SS=0,70) ve katılımcıların (AO=2,05; SS=1,03) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen sınıfta gerekli durumlarda kendi konuşmasını keserek öğrencilere söz hakkı vermeli, söz alan öğrencinin kendine olan özgüveninin gelişeceği, sınıf iletişiminde rolünün olduğu düşünmesi sınıf içinde olumlu bir havanın oluşmasına neden olacağı söylenebilir. Düşüncelerine değer verildiğini fark eden öğrenci sınıfta olmakta mutlu olacağı, sınıfın çoğunlukla aldığı kararlara saygı duyacağı düşünülmektedir.

Tablo 57: Öğretmenlerin Sınıftaki Her Öğrenciyi İsmen Tanıması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	265	56,1	96	20,3	46	9,7	20	4,2	45	9,5	472	1,91	1,30
Öğretmen	69	57,5	17	14,2	17	14,2	17	14,2	–	–	120	1,85	1,13
Toplam	334	56	113	19	63	11	37	6	45	8	592	1,88	1,25

Tablo 57’de, “öğretmenler sınıftaki her öğrenciyi ismen tanır” ifadesine öğrencilerin %9,5’i “Hiçbir Zaman”, % 4,2’si “Çok Az”, % 9,7’si “Ara Sıra”, % 20,3’ü “Çoğu Zaman”, % 56,1’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %14,2’si “Çok Az”, %14,2’si “Ara Sıra”, %14,2’si “Çoğu Zaman”, %57,5’i “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,91; SS=1,30), öğretmen (AO=1,85; SS=1,13) ve katılımcıların (AO=1,88; SS=1,25) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıfta öğrencilere isimleriyle hitap etmesi, öğrencilerin öğretmenler tarafından tanındığına ve öğretmeniyle arasındaki kişisel mesafenin azaldığının göstergesi olarak görülmüştür. Bu da sınıftaki öğretmen öğrenci iletişim engelini ortadan kalkmasına neden olacağı düşünülmektedir.

Tablo 58: Öğretmenlerin Sınıfın Tamamı Yerine Olumsuz Davranış Gösteren Öğrencilerle İlgilenmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	130	27,5	220	46,6	19	4,0	52	11,0	51	10,8	472	2,31	1,28
Öğretmen	34	28,3	17	14,2	–	–	17	14,2	52	43,3	120	3,30	1,76
Toplam	164	28	237	40	19	3	69	12	103	17	592	2,56	1,47

Tablo 58’de, “öğretmenler sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenir” ifadesine öğrencilerin %10,8’si “Hiçbir Zaman”, % 11,0’i “Çok Az”, % 4,0’i “Ara Sıra”, % 46,6’sı “Çoğu Zaman”, % 27,5’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %43,3’ü “Hiçbir Zaman”, %14,2’si “Çok Az”, %14,2’si “Çoğu Zaman”, %28,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=2,31; SS=1,28), öğretmen (AO=3,30; SS=1,76) ve katılımcıların (AO=2,56; SS=1,47) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin sınıf içinde olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenmesi, öğrencinin davranışlarındaki problemi çözmeye çalışması, öğrenciyi derse katılımını sağlamak, sınıf atmosferinin öğrencinin derse katılımıyla düzeleceğini düşünmesinden kaynaklanıyor olabilir. Öğretmenlerin sürekli olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenmesi diğer öğrencileri de dikkat çekmek için bu davranışları yapmaya yönlendirebilir.

Tablo 59: Öğretmenlerin Olumsuz Davranış Gösteren Öğrencinin Kendisinden Değil Davranışından Hoşlanmadığını Öğrenciye Hissettirmesi

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	176	37,3	194	41,1	64	13,6	12	2,5	26	5,5	472	1,98	1,05
Öğretmen	52	43,3	68	56,7	–	–	–	–	–	–	120	1,57	0,50
Toplam	228	39	262	44	64	11	12	2	26	4	592	1,86	0,95

Tablo 59’da, “öğretmenler olumsuz davranış gösteren öğrencinin kendisinden değil davranışından hoşlanmadığını öğrenciye hissettirir” ifadesine öğrencilerin %5,5’i “Hiçbir Zaman”, % 2,5’i “Çok Az”, %13,6’sı “Ara Sıra”, % 41,1’i “Çoğu Zaman”, % 37,3’ü “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %56,7’si “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,98; SS=1,05), öğretmen (AO=1,57; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,86; SS=0,95) görüşlerinin “Çoğu Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmen sınıf içinde olumsuz davranış gösteren öğrencilerle karşılıklı konuşarak davranışlarının sınıfın huzurunu bozduğu konusunda konuşması gerektiği, bu davranışları çözmek için okul rehberlik servisinden yardım alması gerekirse ailesiyle görüşmesi fakat bu sırada öğrencinin kendisinden değil davranışlarından hoşlanmadığını özellikle belirtmesi gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 60: Öğretmenlerin Sınıfta Öğrencilerin Uyması Gereken Kuralların Kısa ve Anlaşılır Olmasına Dikkat Etmesi

Seçenekler	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
Görev	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	272	57,6	70	14,8	59	12,5	39	8,3	32	6,8	472	1,92	1,28
Öğretmen	52	43,3	68	56,7	–	–	–	–	–	–	120	1,57	0,50
Toplam	324	55	138	23	59	10	39	7	32	5	592	1,82	1,14

Tablo 60’da, “öğretmenler sınıfta öğrencilerin uyması gereken kuralların kısa ve anlaşılır olmasına dikkat eder ” ifadesine öğrencilerin %6,8’i “Hiçbir Zaman”, % 8,3’ü “Çok Az”, %12,5’i “Ara Sıra”, % 14,8’i “Çoğu Zaman”, % 57,6’i “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin %56,7’si “Çoğu Zaman”, %43,3’ü “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,92; SS=1,28), öğretmen (AO=1,57; SS=0,50) ve katılımcıların (AO=1,82; SS=1,14) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde görüş bildirmişleridir.

Sınıf kurallarının hazırlanmasında öğretmenin öğrencilerle birlikte hazırlaması, bu kuralların öğrencilerin benimsemesi için kuralların kısa ve anlaşılır olmasına dikkat edilmesi düşünülmektedir.

Tablo 61: Öğretmenlerin Sınıf İçi Kuralları Öğretim Yılı Başında Öğrencilerle Birlikte Oluşturması

Seçenekler Görev	Her Zaman		Çoğu Zaman		Ara Sıra		Çok Az		Hiç Bir Zaman		Toplam	AO	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Öğrenci	344	72,9	71	15,0	32	6,8	25	5,3	–	–	472	1,44	0,84
Öğretmen	17	14,2	69	57,5	34	28,3	–	–	–	–	120	2,14	0,64
Toplam	361	61	140	24	66	11	25	4	–	–	592	1,60	0,84

Tablo 61’de, “öğretmenler sınıf içi kuralları öğretim yılı başında öğrencilerle birlikte oluşturur” ifadesine öğrencilerin % 5,3’ü “Çok Az”, % 6,8’i “Ara Sıra”, % 15,0’ı “Çoğu Zaman”, % 72,9’u “Her Zaman” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin % 28,3’ü “Ara Sıra”, %57,5’i “Çoğu Zaman”, %14,2’si “Her Zaman” yanıtını vermişlerdir.

Maddeye ilişkin olarak öğretmen ve öğrencilerin vermiş olduğu cevapların aritmetik ortalamasına bakıldığında ise, öğrenci (AO=1,44; SS=0,84), öğretmen (AO=2,14; SS=0,64) ve katılımcıların (AO=1,60; SS=0,84) görüşlerinin “Her Zaman” seçeneğinde yer almaktadır.

Öğretmenlerin sınıf kurallarını öğrencilerle belirlemeleri durumunda öğrenciler sınıf kurallarına uyacağı, uymayan arkadaşlarını uyaracakları ve bunun da sınıf içi iletişim aksaklıklarını engelleyeceği düşünülmektedir.

4.2.2. Sınıf İçi İletişim Aksaklıklarının Nedenleri Konusunda Öğretmen Ve Öğrenci Görüşleri Arasındaki Fark'a İlişkin Bulgular ve Yorumlar Nelerdir?

“Sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedenleri konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde belirlenmiş olan alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda açıklanmıştır.

Bu amaçla, öğretmen ve öğrencilerin konu ile ilgili görüşleri arasında farklılık olup olmadığı t-testi ile analiz edilmiştir.

Tablo 62: Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine İlişkin t -testi

Görev	N	AO	SS	t	p
Öğrenci	472	4,17	0,99	0,031	0,440
Öğretmen	120	8,32	1,00		

Öğrencilerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek davranışlara ilişkin olarak öğrencilerin görüşleri (AO=4,17) ile öğretmen görüşleri (AO=8,32) arasında anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($t=0,031$, $p<0,05$). Öğretmenlerin, anketteki sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek ifadelerle katılma düzeyinin daha yüksek olduğu söylenebilir.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Öğretmenlerin kişisel özellikler (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan son eğitim kurumu, halen çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde belirlenmiş olan ikinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda açıklanmıştır. Mesleki kıdem, eğitim durumu, yaş ve halen çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem değişkenleri için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır.

Tablo 63: Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-testi

Görev	N	AO	SS	t	p
Bayan	69	2,13	1,205	-2,802	0,000
Bay	51	1,17	0,505		

Öğretmenlerin cinsiyet değişkeni açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

Sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin olarak bayan öğretmen görüşleri (AO=2,13) ile bay öğretmen görüşleri (AO=1,17) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2,802$, $p<0,05$). Sonuç olarak sınıf öğretmenlerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek öğretmen davranışlarına ilişkin görüşleri arasında cinsiyet değişkeninin önemli bir farka neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 64: Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Kıdem Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	12,766	3	4,255	4,647	0,004
Grup İçi	106,234	116	0,916		
Toplam	119,000	119			

Sınıf öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda elde edilen F değeri tablo 64’ de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 4,647 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Bu sonuca dayalı olarak, sınıf öğretmenlerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek öğretmen davranışlarına ilişkin görüşlerine ait mesleki kıdem değişkeninin bir farka neden olabileceği söylenebilir.

Tablo 65: Sınıf Öğretmenlerinin Eğitim Durumu Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	32,611	2	16,306	4,083	0,000
Grup İçi	86,389	117	0,738		
Toplam	119,000	119			

Sınıf öğretmenlerinin eğitim durumlarına ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 65’de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 4,083 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Bu sonuca dayalı olarak, sınıf öğretmenlerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek öğretmen davranışlarına ilişkin görüşlerine ait eğitim durumu değişkeninin bir farka neden olabileceği söylenebilir.

Tablo 66: Sınıf Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	19,586	2	9,793	3,525	0,000
Grup İçi	99,414	117	0,850		
Toplam	119,000	119			

Sınıf öğretmenlerinin yaş değişkenine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 66’da verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 3,525 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Bu sonuca dayalı olarak, sınıf öğretmenlerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek öğretmen davranışlarına ilişkin görüşlerine ait yaş değişkeninin bir farka neden olabileceği söylenebilir.

Tablo 67: Sınıf Öğretmenlerinin Halen Çalıştıkları Okuldaki Mesleki Kıdem Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	25,799	2	12,899	4,193	0,000
Grup İçi	93,201	117	0,797		
Toplam	119,000	119			

Sınıf öğretmenlerinin halen çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem değişkenine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda

elde edilen F değeri tablo 67’de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 4,193 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlıdır.

Bu sonuca dayalı olarak, sınıf öğretmenlerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek öğretmen davranışlarına ilişkin görüşlerine ait halen çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem değişkeninin bir farka neden olabileceği söylenebilir.

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

“Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, anne – babanın öğrenim durumu, anne-babanın mesleği, ailenin aylık geliri) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?” şeklinde belirlenmiş olan üçüncü alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 68: Öğrencilerin Cinsiyet Değişkenine İlişkin t-testi

Görev	N	AO	SS	t	p
Kız	231	1,51	1,006	-0,895	0,322
Erkek	241	1,52	0,994		

Öğrencilerin cinsiyet değişkeni açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır.

Sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin olarak kız öğrenci görüşleri (AO=1,51) ile erkek öğrenci görüşleri (AO=1,52) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t = -0,895$, $p < 0,05$). Sonuç olarak öğrencilerin sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedeni olabilecek davranışlara ilişkin görüşleri arasında cinsiyet değişkeninin önemli bir farka neden olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 69: Öğrencilerin Babasının Öğrenim Durumu Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	3,314	4	0,829	0,827	0,508
Grup İçi	467,686	467	1,001		
Toplam	471,000	461			

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumlarına ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 69’da verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 0,827 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlı değildir.

Tablo 70: Öğrencilerin Annesinin Öğrenim Durumu Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	1,940	3	0,647	0,645	0,586
Grup İçi	469,060	468	1,002		
Toplam	471,000	471			

Öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 70’de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 0,645 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlı değildir.

Tablo 71: Öğrencilerin Babasının Mesleği Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	7,896	6	1,316	1,321	0,246
Grup İçi	463,104	465	0,996		
Toplam	471,000	471			

Öğrencilerin babalarının mesleğine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 71’de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 1,321 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlı değildir.

Tablo 72: Öğrencilerin Annesinin Mesleği Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	1,201	2	0,600	0,599	0,550
Grup İçi	469,799	469	1,002		
Toplam	471,000	471			

Öğrencilerin annelerinin mesleğine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 72’de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 0,599 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlı değildir.

Tablo 73: Öğrencilerin Ailesinin Aylık Gelir Değişkenine Ait Varyans Analizi

	Kareler Toplamı	Sd.	Ortalama Kareler	F	Anlamlılık Düzeyi p
Gruplar Arası	11,373	5	2,275	2,306	0,440
Grup İçi	459,627	466	0,986		
Toplam	471,000	471			

Öğrencilerin ailelerinin aylık gelirine ilişkin puan ortalamaları arasındaki farkların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analiz sonucunda elde edilen F değeri tablo 73’de verilmiştir. Yapılan varyans analizi sonucu F değeri 2,306 olarak hesaplanmıştır. Bu değer 0,05 düzeyinde anlamlı değildir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmaya yönelik analizlerin bulgularına paralel olarak araştırmanın sonuçlarına ve tartışmalara yer verilmiştir.

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri ve ilköğretim okullarındaki 3-4-5. sınıf öğrencilerinin görüşlerini alarak sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen öğrenci görüşleri ortaya konularak, yorumlamak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktır.

5.1. Alt Problemlere İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Bu araştırmanın amacına ulaşabilmek için, uygulanan anket neticesinde elde edilen verilerin istatistiki analizleri yapılarak bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara yönelik sonuçlar ve tartışmalar aşağıda verilmiştir.

Birinci alt probleme ilişkin sonuçlar ve tartışma; bu çalışmada sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen – öğrenci görüşleri incelenmiştir. Uygulanan anket neticesinde elde edilen verilerin istatistiki analizleri yapılarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Birinci alt problemde Sınıf içi iletişim aksaklıklarının nedenleri konusunda

- a) Öğretmen görüşleri nelerdir?
- b) Öğrenci görüşleri nelerdir?
- c) Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Öğretmen ve öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Öğretmenlerin her zaman ve çoğu zaman gördükleri iletişim aksaklıkları;

- Ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunma

Demiroğlu (2001) yapmış olduğu araştırmada, öğretmenin; kızgınlığını, sevincini yüz ifadeleriyle anlatmasının sınıf disiplini sağlamasını kolaylaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Aydın (2001) yaptığı araştırmada disiplin sağlamada başarılı öğretmenlerin, kısa uyarılarda bulunduklarını vurgulamıştır.

Öğretmenlerin ara sıra gördükleri iletişim aksaklıkları;

- Sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alma

Yıldırım (1994) yaptığı araştırmada, “sınıf etkinlikleri ile ilgili konularda, öğrenci görüşlerinin öğretmenler tarafından büyük bir çoğunlukla alınmadığı” ortaya çıkmıştır. Karaman (2006) yaptığı araştırmada “öğretmenin, ders etkinliklerini öğrencilerle birlikte belirlemesi” konusunda öğretmenlerin ve öğrencilerin bazen belirlediği sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermemektedir.

- Öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıf içinde önceden gündemi saptanmayan toplantılar düzenleme

Coşkun (1999) yaptığı araştırmada belirttiği gibi öğrenci, öğretim etkinliklerinin nasıl yapılacağına ilişkin karar sürecine aktif olarak katılırsa, kendi yeteneklerinin farkına vararak gelişir sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik göstermektedir.

- Sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerini de katarak iletme

Demiroğlu (2001) yaptığı araştırmada “ilköğretim 1. kademe sınıf düzeninin sağlanmasında öğretmen özelliklerinin etkisi” konusunda beden diliyle öğretmenin duygularını ifade etmesi sınıfta disiplinin sağlanmasını kolaylaştıracağını tespit etmiştir.

- Öğrencilerin özel günlerini paylaşmaya özen gösterme

Erdoğan (2001) “öğretmenlerin öğrencilerin özel günlerini paylaşır” konusunda katılımcıların negatif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir.

- Öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulama yoluyla bilgi alma

Kısakürek (1985) yaptığı araştırmada “sınıf atmosferinin öğrenci başarısına etkisi” konusunda, öğrencilerin başarılarını etkileyen önemli hususlardan biri olarak öğretim üyesinin dersle ilgili konularda öğrencilerin görüşlerini alması, ilgilenmesi ve önem vermesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bangir (1997) yaptığı araştırmada “sınıf içi iletişime ilişkin öğretmen-öğrenci davranışları, görüşleri ve önerileri” konusunda öğretmenlerin öğrencilerin görüşlerini almada (%83) hiç adil davranmadığı sonucuna ulaşmıştır.

- Başarısızlık gösteren öğrencileri kendi haline bırakma

Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada “başarısızlık gösteren öğrencilerin sınıfta ön sırada oturtulması” konusunda öğretmen ve öğrencilerin negatif yönde görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak; Okullarda öğretmenlere göre, olumlu öğretmen- öğrenci iletişimi olduğu, öğretmen ve öğrenci arasında iletişim aksaklığının en az düzeyde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonucunu destekleyecek ilgili araştırmalara bakıldığında ise; Erdoğan (2001)’ın yaptığı araştırmada “okullarda öğretmenlere göre olumlu öğretmen- öğrenci ilişkilerinin olduğunu belirlemiştir.

Araştırma açısından çelişen sonuçlar ise Demiroğlu (2001), öğrencilere göre sınıfta demokratik bir ortamın yaratılması öğretmenin otoritesini yitirmesine neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bolat (1990) yaptığı araştırmada üniversite öğretim elemanlarının derslerde konuları açık ve anlaşılır bir dille açıklamadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Arslantaş (1999), öğretmen iletişim becerilerinin gösterilmesine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde saydamlık ve eşitlik boyutlarındaki, davranışlarda anlamlı fark bulmuştur. Bu durumu öğretmenlerin kendilerini saydamlık ve eşitlik boyutlarındaki davranışlarda öğrencilere göre daha olumlu değerlendirmelerinden kaynaklandığını belirtmiştir. Empati, etkililik ve yeterlilik boyutlarındaki davranışlarda ise öğretmen ve öğrenci görüşlerinin benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bencuya (2003), iletişim eğitimi alan öğretmenlerin kendi duygularını ifade etmekte, öğrencilerini dinlemek ve onların duygularını anlamakta, sınıf içinde olan olaylar karşısında duygularını yönetmekte eğitim almayanlara oranla anlamlı farklılık görülmüştür. İletişim eğitimi alan öğretmenlerin kendilerini daha iyi ifade ettiğini açıklamıştır.

Günay (2003), sınıf öğretmenlerinin kendi iletişim becerilerine ilişkin algılarının çok olumlu olduğunu açıklamıştır.

Öğrencilerin her zaman ve çoğu zaman gördükleri iletişim aksaklıkları;

- Öğretmenler sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanma

Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada “öğretmenlerin sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanması” konusunda öğretmenler ve öğrenciler negatif görüşe sahip olduklarını belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmemektedir.

- Öğretmenler ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunma

Aydın (2001) disiplin sağlamada başarılı öğretmenlerin, kısa uyarılarda bulunduklarını vurgulamıştır.

- Öğretmenlerin öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösterme

Erdoğan (2001 “öğretmenlerin öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen göstermesi” konusunda katılımcıların pozitif yönde görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermemektedir.

- Öğretmenler öğrencilerle konuşurken öğretmen-öğrenci arasındaki fiziksel mesafeye dikkat etme
- Öğretmenler başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanma

Erdoğan (2001) başarısız öğrencilerin ön sırada oturması konusunda öğretmen ve öğrencilerin negatif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir.

- Öğretmenler başarısı düşük öğrencilere de başarısı yüksek olanlar kadar soruları yanıtlama süresi verme

Kıran (2003) “öğretmenin demokratik yönetici olması” konusunda öğrencilere eşit söz hakkı verilmesi ve azınlıkta kalan düşüncelerin açıklanmasına özel çaba göstermesi gerektiğini belirtmiştir.

- Öğretmenler sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenme

Şişman (2000) yaptığı araştırmada “etkili öğretmen davranışları” konusunda dikkati dağıtan, başkalarını kötü yönde etkileyen, ısrarla sürdürülmek istenen olumsuz davranışlara anında müdahale etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmektedir.

Öğrencilerin ara sıra gördükleri iletişim aksaklıkları;

- Öğretmenler öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alma

Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada “sınıf içi iletişimde öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate almada” öğretmenler pozitif yönde görüş belirtirken, öğrenciler bu durumların ara sıra yaşandığını belirtmişlerdir. Alkan (1999) yapmış olduğu araştırmasında öğretmenlerin iletişiminin eksik ya da yetersiz olmasının öğrencilerde istenmeyen davranışların oluşumunda etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermemektedir.

- Öğretmenler sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerini de katarak iletme

- Öğretmenlerin öğrencilerin özel günlerini paylaşmaya özen gösterme

Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada “öğretmenler öğrencilerin özel günlerini paylaşır” konusunda katılımcıların negatif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir. Araştırma sonuçları ile bu bulgular benzerlik göstermektedir.

Öğretmen ve öğrencilerin sınıf içi iletişim aksaklıklarındaki ortak görüşleri; Ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunma, sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerini katarak iletme, öğretmenlerin öğrencilerin özel günlerini paylaşmaya özen gösterme konusunda sınıf içinde iletişim aksaklığı olduğunu belirtmişlerdir.

Sınıf içi iletişim aksaklıklarındaki öğretmen ve öğrenci arasındaki farklı görüşler; Öğretmenler sınıf içi iletişim aksaklıklarının, sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alma, öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıfta gündemi saptanmayan toplantılar düzenleme, öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulama yoluyla bilgi edinme ve başarısızlık gösteren öğrencileri kendi haline bırakma konusunda aksaklık gördüklerini belirtmişlerdir.

Öğrenciler sınıf içi iletişim aksaklıklarının öğretmenlerin sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanma, öğretmenlerin öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösterme, öğretmenlerin öğrencilerle aralarındaki mesafeye dikkat etme, başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanma, başarısı düşük öğrencilere başarısı yüksek olanlar kadar yanıtlama süresi verme, sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenme, öğretmenlerin öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alma konusunda iletişim aksaklığı olduğunu belirtmişlerdir.

Öğretmen ve öğrencilerin sınıf içinde karşılaşmadıkları iletişim aksaklıkları;

- Öğretmenlerin öğrencilerin sınıf içi etkinliklerine yardımcı olma

Erdoğan (2001) yapmış olduğu benzer araştırmada öğretmenlerin dörtte üçünün öğrencilere sınıf içi etkinliklerde yardımcı oldukları sonucuna ulaşmıştır. Katılımcıların; öğretmenler sınıf içi etkinliklerde öğrencilere yardımcı olması, öğretmenleriyle aralarında iletişim aksaklığı olmadığı sonucu Erdoğan'ın sonuçlarını destekler nitelikte bulunmuştur.

- Öğretmenler sınıfta öğrencilere karşı eşit ve saygılı davranma

Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada öğretmenler sınıfta öğrencilere karşı eşit ve saygılı davranmaya çaba göstermesi konusunda öğretmenler pozitif yönde algılara sahipken, öğrenciler negatif yönde algılara sahip olduklarını belirtmişler. Bu bulgularla araştırmada elde edilen bulgular arasında farklılık görülmektedir.

- Öğretmenler sınıf içi etkinliklere katılmada öğrencilere fırsat eşitliği sağlama

Demiroğlu (2001) yaptığı araştırmada, “öğrencilere göre sınıfta demokratik bir ortamın yaratılması öğretmenin otoritesini yitirmesine neden olduğu” sonucuna ulaşmıştır. Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada öğretmenin öğrencilere sınıf içi etkinliklere katılma da fırsat eşitliği sağlaması konusunda öğretmenler pozitif yönde görüş belirtirken, öğrenciler bu durumların ara sıra yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırmadaki bulgular arasında farklılık vardır.

- Öğretmenler düşüncelerini öğrencilerin algılama düzeyi ve hızına denk düşecek akıcılıkta sunma

Erdoğan (2001) yaptığı araştırmada öğretmenler düşüncelerini, öğrencilerin algılama düzeyi ve hızına denk düşecek akıcılıkta sunar sorusuna öğretmenler pozitif yönde algılara sahipken, öğrenciler negatif yönde algılara sahip olduğunu belirtmiştir. Bolat (1990) yaptığı araştırmada öğretim elemanlarının derslerde konuları açık ve anlaşılır bir dille açıklamadıkları sonucuna ulaşmıştır. Sayın (2001) benzer bir araştırmasında öğretmenler, öğrenci seviyesine inilmemesinin sınıfta istenmeyen davranışların oluşmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Elde edilen bu bulgularla araştırma bulgusu benzerlik göstermemektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerin inanç değerlerini göz önünde bulundurma

Erdoğan (2001) yapmış olduğu araştırmada, “öğretmenlerin sınıf içi iletişimde öğrencilerin inanç ve değerlerini” çok az düzeyde göz önünde bulundurdukları sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla, araştırma bulguları benzerlik göstermemektedir.

- Öğretmenlerin öğrenciler olumsuz davranış gösterdiğinde sinirlenmemeye özen gösterme

Arsantaş (1998) yaptığı araştırmada “öğretmenimiz bizim sınıfta istenmedik davranışlarımızı hoşgörülle karşılar” konusunda öğretmenler ve öğrenciler olumlu yanıt verdikleri sonucuna ulaşmıştır. bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilere sınıftaki etkinliklerle ilgili tartışma fırsatı yaratma

Alacapınar (1994) öğrencinin dikkatini konuya çekme gibi davranışları özel okul öğretmenlerinin devlet okulu öğretmenlerine göre daha başarılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. bu bulgularla araştırma bulguları farklılık göstermektedir.

- Öğretmenlerin başarısı yüksek öğrencilere “gülümseme” gibi tepkilerde bulunma

Başer (2003) öğretmenlerin, öğrencilerle iletişimlerinde; gülümseyerek baş eğme gibi beden dili davranışlarının öğrencileri olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Erdoğan (2001) öğretmenlerin başarısı yüksek öğrencilere gülümseme gibi tepkilere hem öğretmenin hem öğrencinin pozitif yönde algıya sahip olduklarını belirtmiştir. bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir

- Öğretmenlerin konuşurken sözcüklerin söyleyiş biçimini doğru aktarmaya dikkat etme

Fidan (2001), öğretmenlerin konuşma ve davranışlarının öğrencilerin örnek alması konusunda önemli olduğunu belirtmiştir. bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerine konuşmalarının anlaşıldığına ilişkin dönüt verme

Erdoğan (2001), “öğretmenlerin öğrencilerine hımm, evet gibi sözel yanıtlarla konuşmalarının anlaşıldığına ilişkin dönütler verir” sorusuna hem öğretmenler hem öğrenciler pozitif yönde görüş bildirdiğini belirtmişlerdir. bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin sınıfta öğrencilerine güler yüzlü ve içten davranma

Akın (2001) “öğretmenlerin, disiplin sorunlarıyla baş etmek için güler yüzlü olmaya çalıştıkları” sonucuna ulaşmıştır. Erdoğan (2001), “öğretmenlerin sınıfta öğrencilere güler yüzlü ve içten davranma” konusuna öğretmenler pozitif yönde görüş bildirirken, öğrenciler bu duruma ara sıra yaşandığını belirtmişlerdir. Bu bulgularla araştırma bulguları paralellik göstermektedir.

- Öğretmenlerin sınıfta ortaya çıkan sorunları ertelemekten çözmeye çalışma

Bayındır (2001) araştırmasında, “öğretmenlerin, öğrencilerinin sorunlarını ertelemedikleri ve cevapsız bırakmadıklarını belirtirken, öğrencilerin

sorunlarının her zaman cevapsız bırakıldığı ve ertelendiğini” belirlemiştir. Demiroğlu (2001) “öğretmenler, öğrencilerin sorunlarını sabırla ve anlayış dinleyip, ertelemeyen çözüme kavuştururlarsa sınıf içi öğretmen ve öğrenci iletişim aksaklığı yaratmayacağı ve istenmeyen davranışların oluşmayacağını” belirtmiştir.

- Öğretmenlerin öğrencilerin söylediklerini kendi anladıkları şekilde tekrar etme

Arslandaş (1999), “öğretmenimiz bizim duygularımızı anladığının doğru olup olmadığını kontrol etmek için anladıklarını tekrar ediyor” sorusuna öğretmen ve öğrenciler pozitif yönde yanıt verdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin sınıf içi istek ve beklentilerini açık bir dille ifade etme

Erdoğan (2001), “öğretmenlerin sınıf içi istek ve beklentilerini açık bir dille ifade etme” konusunda öğretmen ve öğrenciler pozitif yönde algıya sahip olduğunu belirtmiştir. Bu bulgular araştırma bulguları arasında benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerle karşılıklı konuşmada onların kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaya çalışma

Kahraman (2006), “öğretmenlerin, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini onunla paylaşmalarını sağlayacak atmosferi oluşturması” sorusuna öğretmen ve öğrencilerin pozitif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilere sınıf içinde özgürce konuşma hissi verme

Yıldırım (1994), “öğretmenlerin, öğrencileri düşüncelerinden dolayı suçlamaktan sakınma davranışını göstermede yetersiz olduklarını belirleyip, öğrencilerde öğretmenlerinin onların düşüncelerine değer vermedikleri, önemsemediklerini düşündüklerini” gözlemlediğini belirtmiştir. Mursal (2005), “öğretmenlerin, öğrencilerin düşüncelerini söylemede izin verme” konusunda öğretmen ve öğrencilerin “çoğunlukla” seçeneğinde görüş bildirdiklerini belirtmiştir.

- Öğretmenlerin olumsuz davranış gösteren öğrencileriyle yüz yüze konuşmayı tercih etme

Aydın (2001), Sayın (2001), Öztürk (2001) ve Keskin (2002) araştırmalarında “öğretmenlerin, istenmeyen davranış ile karşılaştıklarında çoğunlukla öğrencileriyle konuştukları” sonucuna ulaşmışlardır.

- Öğretmenlerin sınıfta tartışma ve eleştirilerde kırıncı olmamaya çaba gösterme

Yıldız (2006), “öğretmenlerin ve öğrencilerin sınıf içi istenmeyen davranışları” konusunda öğrenciler, öğretmenlerin sınıf içindeki tartışma ve eleştirilerde kırıncı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermemektedir.

- Öğretmenlerin öğrenciler tarafından düzenlenen sınıf etkinliklerine katılma

Erdoğan (2001), “öğretmenlerin sınıf içi ilişkileri daha iyi hale getirmek amacı ile öğrenciler tarafından düzenlenen sınıf etkinliklerine katılma” konusunda öğretmenler pozitif yönde görüş bildirirken, öğrenciler negatif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik göstermemektedir.

- Öğretmenlerin genel nezaket kurallarına uygun davranma

Erdoğan (2001), “öğretmenlerin genel nezaket kurallarına uygun davranması” konusunda öğretmen ve öğrenciler pozitif görüş bildirmişlerdir.

- Öğretmenlerin öğrencileri dinlerken diğer yandan başka şeyler yapmama

Arslantaş (1999), “öğretmenimiz biz konuşurken bizi iyi dinler” konusunda öğretmen ve öğrencilerin pozitif yönde yanıt verdiğini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında kısmen benzerlik görülmektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerin başarılarını kendi başarıları olarak değerlendirme

Erdoğan (2001), “öğretmenler öğrencilerin başarılarını kendi başarıları olarak değerlendirir” konusunda öğretmen ve öğrenciler pozitif yönde görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmektedir.

- Öğretmenlerin ses tonunu, o andaki duygu ve düşüncelerini yansıtacak biçimde kullanma

Arslandaş (1999), “öğretmenimiz ses tonunu iyi kullanır” sorusuna öğretmen ve öğrenciler olumlu yanıt vermişlerdir. Erdoğan (2001), “öğretmenlerin ses tonunu, o andaki duygu ve düşüncelerini yansıtacak biçimde kullanır” sorusuna öğretmen ve öğrenciler olumlu görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerle konuşurken dikkatlerini konuya verme

Başer (2003), “öğretmenin seninle konuşurken başını senden başka yöne döndürmesi” konusunda öğrencilerin bu durumdan üzüntü, kızma ve hiç etkilenmeme gibi yanıtlar ortaya çıktığını belirlemiştir.

- Öğretmenlerin öğrencilerin sınıf içi beklenti ve isteklerini dile getirmelerine fırsat tanıma

Demiroğlu (2001) ve Akın (2001) yaptıkları araştırma sonucunda; “öğrencilerin düşüncelerini, fikirlerini sabırla, sevecenlikle, anlayışla dinleme sınıf içinde istenmeyen davranışları önlemektedir” demişlerdir.

- Öğretmenlerin sınıfta öğrencileri dinlerken sadece kendileriyle ilgili olan kısımları dikkate alma

Erdoğan (2001), “öğretmenlerin sınıfta öğrencileri dinlerken sadece kendileriyle ilgili olan kısımları dikkate alması” konusunda katılımcıların dörtte ikisine yakını pozitif görüş bildirirken geri kalan katılımcılar negatif yönde görüş bildirmişlerdir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerle sınıf içi iletişimde göz teması kurma

Akın (2001) ve Öztürk (2001) yaptıkları araştırmalarda, “öğretmenlerin, öğrencileriyle göz teması kurmayı disiplin sorunlarıyla baş etmede kullandıkları sonucuna varmışlardır.

- Sınıfta öğretmenlerinin giyim-kuşam ve dış görünümünün öğrencilerle olan iletişimde önemli olduğunu düşünme

Kahraman (2006), “öğretmenler, öğrenciler için bir modeldir. Öğrenciler; giyim, yürüyüş, konuşma ve davranışlarına kadar her şeyde öğretmeni örnek alırlar” sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin “Eee, Aaa, Iı” gibi seslerin sözcüklerin arasına girmemesine dikkat etme

Arslantaş (1999), “öğretmenlerin düzgün ve akıcı konuşması” konusunda katılımcıların pozitif yönde görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmektedir.

- Öğretmenlerin öğrencilerin olumlu davranış gösterdiklerinde onlardan övgüyle bahsetme

Sayın (2001), öğretmenlerin öğrenci davranışlarını ödüllendirmemesinin istenmeyen davranışlara neden olabileceği sonucuna ulaşmıştır.

- Öğretmenlerin öğrencilerin sınıf içi etkinliklerdeki eksiklerini gidermeleri için ders dışında yardımcı olma

Erdoğan (2001), “öğretmenler öğrencilerin sınıf içi etkinliklerdeki eksikliklerini gidermeleri için ders dışında da bizlere yardımcı olur” konusunda katılımcılar pozitif yönde görüş bildirdiklerini belirtmiştir.

- Öğretmenlerin sınıfta tek düzelikten uzak, canlı ve hareketli biçimde konuşma

Fidan (2001), öğretmenlerin enerjik ve canlı olmamasının istenmeyen öğrenci davranışlarına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Sınıf içi iletişimde öğrencilerin etnik kökenlerinin öğretmenlerinin öğrencilere karşı tutumlarında rol oynadığını düşünmeme

Erdoğan (2001), “sınıf içi iletişimde öğrencilerin etnik kökenlerinin öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarında rol oynaması” konusunda öğretmen ve öğrencilerin negatif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmektedir.

- Sınıftaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının öğretmenlerinin öğrencilere karşı tutumlarında etken olduğunu düşünme

Günay (2003), “sınıf yönetiminde öğretmen iletişim becerilerinin değerlendirilmesi” konusunda sınıf öğretmenlerinin çalıştıkları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine göre kendi iletişim becerilerine ilişkin algılarının farklılaştığı saptanmıştır. Buna göre üst SED okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin alt SED

okullarda çalışan sınıf öğretmenlerine göre, orta SED okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin de yine alt SED okullarda çalışan sınıf öğretmenlerine göre kendi iletişim becerilerine ilişkin algıları olumludur. Öğretmenlerin sınıf içi davranışlarında öğrencilerin sosyo-ekonomik durumunun öğrenciye karşı tutumunda ekonomik durumu iyi öğrencilerle iletişimlerinin daha iyi olduğu söylenmiş.

- Öğretmenlerin sınıfta öğrencilerin ilgisini dağıtmaktan kaçınma

Erdoğan (2001), “öğretmenler öğrencilerin ilgisini dağıtacak, dersle ilgili olmayan konuları konuşmaktan kaçınır” konusunda öğretmen ve öğrencilerin pozitif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir.

- Öğretmenlerin jest ve mimiklerini iletişimin içeriğine uygun olarak ayarlama

Yiğit (2001), “öğrencilerin öğretmenle ilişkileri” konusunda öğretmenlerin, öğrencilerin sınıf içi olumsuz davranışlarına tepkilerini jest ve mimikleriyle göstermelerinin az düzeyde olduğunu belirtmiştir. Kahraman (2006), “öğretmenin, öğrenciyi beden diliyle uyarması” konusunda öğretmenlerin bu uyarı şeklini çok az kullandıklarını belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmemektedir.

- Başarısızlık gösteren öğrencileri öğretmenlerin kendi haline bırakma

Erdoğan (2001), “başarısızlık gösteren öğrencileri öğretmenler kendi hali bırakır” konusunda öğretmen ve öğrencilerin ara sıra şeklinde görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulgularında benzerlik görülmemektedir.

- Öğretmenlerin sınıftaki her öğrenciyi ismen tanıma

Erdoğan (2001), “öğretmenler sınıftaki her öğrenciyi ismen tanır” konusunda öğretmen ve öğrenciler pozitif yönde görüş bildirdiklerini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

- Öğretmenlerin olumsuz davranış gösteren öğrencinin kendisinden değil davranışından hoşlanmadığını öğrenciye hissettirme

Erdoğan (2001), “öğretmenlerin olumsuz davranış gösteren öğrencinin kendisinden değil davranışından hoşlanmadığını öğrenciye hissettirmesi” konusunda öğretmen ve öğrencilerin pozitif yönde görüş bildirdiğini belirtmiştir. Bu bulgularla araştırma bulguları arasında benzerlik görülmektedir.

- Öğretmenlerin sınıfta öğrencilerin uyması gereken kuralların kısa ve anlaşılır olmasına dikkat etme

Erden (2005) sınıf kurallarının az sayıda, kısa ve anlaşılır olması gerektiğini, kuralların çok olması bireysel alanı daraltacağı ve bireyin doğasına aykırı olduğunu belirtmiştir.

- Öğretmenlerin sınıf içi kuralları öğretim yılı başında öğrencilerle birlikte oluşturması

Yıldırım (1994), öğretmenlerin sınıf kurallarını öğrencilerle belirlemediklerini tespit etmiştir. Demiroğlu (2000) da “sınıf kurallarının, öğrencilerle birlikte belirlenmesinin, kurallara daha çok uyulmasını sağladığı” sonucuna ulaşmıştır. Tertemiz (2004)’in belirttiği gibi öğrenciye sınıf kurallarını kendilerinin oluşturmaları için fırsat verilirse; öğrenciler kurallarını sahiplenirler, uygular ve ihlal ettiğinde kendilerine uyarılarda bulunurlar sonucuna ulaşmıştır. Erdoğan (2001), sınıf içi kuralları öğretim yılı başında öğrencilerle birlikte oluşturulması konusunda öğretmenler pozitif yönde algılara sahipken, öğrenciler negatif yönde algılara sahip olduklarını belirtmiştir. Bu bulgularla araştırmada elde edilen bulgular arasında farklılık görülmektedir.

Sonuç olarak; Okullarda öğrencilerin dörtte üçünden fazlası olumlu öğretmen- öğrenci iletişiminin gerçekleştiğini, öğrenci ve öğretmen arasında iletişim aksaklığının en az düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırma sonucunu destekleyecek ilgili araştırmalara bakıldığında ise; Erdoğan (2001)’ın yaptığı araştırmada “okullarda öğrencilere göre orta düzeyde öğretmen- öğrenci ilişkisinin varlığını belirtmiştir.

Bolat (1990) yaptığı araştırmada üniversite öğrencilerinin, üniversite öğretim elemanlarının derslerde konuları açık ve anlaşılır bir dille açıklamadıkları sonucuna ulaşmıştır.

Arslantaş (1999) yaptığı araştırmada; öğretmen iletişim becerilerinin gösterilmesine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında 0.05 anlamlılık düzeyinde saydamlık ve eşitlik boyutlarındaki, davranışlarda anlamlı fark bulmuştur. Empati, etkililik ve yeterlilik boyutlarındaki davranışlarda ise öğretmen ve öğrenci görüşlerinin benzer olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Başer (2003)'in yaptığı araştırmada; Öğretmenlerin öğrencilerle iletişimlerinde;" gülümseyerek baş eğme, gözleri açarak bakma, karşıdakinin yüzüne bakma, yakın durma, öğrencilerin sırasına oturma, öğrencinin omzuna dokunma ve öğrencinin saçlarını okşama" gibi beden dili davranışlarının öğrencileri olumlu etkilediklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin öğrencilere "kaş çatma, öğrenci konuşurken başını başka yöne döndürme, kaşları ile beraber başını yukarı kaldırma, işaret parmağını aşağı yukarı sallama, elini yumruk yapıp sıkma ve uzak durma gibi beden dili davranışlarının öğrencileri olumsuz etkilendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen ve öğrenciler ankette yer alan, sınıf içi iletişim aksaklıklarına yönelik öğretmen-öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı incelenmiştir.

İkinci alt problemde öğretmenlerin kişisel özellikler (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan son eğitim kurumu, çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Öğretmenlerin görüşleri arasında cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, mezun olunan son eğitim kurumu ve çalıştıkları okuldaki mesleki kıdem bağımsız değişkenlerine ilişkin anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin kişisel özelliklerindeki farklılıklar sınıf içi iletişim aksaklıklarının oluşmasında etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Üçüncü alt problemde Öğrencilerin kişisel özellikleri (cinsiyet, anne-babanın öğrenim durumu, anne babanın mesleği, ailenin aylık geliri) açısından sınıf içi iletişim aksaklıklarına ilişkin görüşleri arasında bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir.

Öğrencilerin görüşleri arasında cinsiyet, anne-babanın öğrenim durumu, anne-babanın mesleği ve ailenin aylık geliri bağımsız değişkenlerine ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde sınıf içi iletişim aksaklıklarına neden olan öğretmen davranışlarının önlenmesi açısından aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Öğretmenler sınıf içi ve sınıf dışında öğrencilere yardımcı olmalıdır.
2. Öğretmenler sınıf içi etkinliklere katılmada öğrencilere fırsat eşitliği sağlamalı, başarılı ve başarısız diye öğrencileri ayırt etmemelidir.
3. Öğretmenler başarı gösteren öğrencilere beden dili ile mesajlar vermede dikkatli olmalıdırlar.
4. Öğretmenler sınıfta tartışma ve eleştirilerde genel nezaket kurallarına uyarak kırıncı olmamaya çaba göstermelidir. Öğrencilerin kendisinden değil davranışlarından hoşlanmadığını öğrenciyle karşılıklı konuşarak anlatmalıdır.
5. Öğretmenler öğrencileri dinlerken başka şeylerle uğraşmamalı, öğrencileri dinlediğine dair dönütler vermelidir.
6. Sınıfta olumlu davranış gösteren öğrencilerden övgüyle bahsetmeli, diğer öğrencileri bu davranışlara özendirmelidir.
7. Öğretmeler başarısızlık gösteren öğrencileri kendi haline bırakmamalı, gerekirse başarılarını arttırmak için pekiştireçler vermelidir.
8. Öğretmenler sınıf içinde olumsuz davranış gösteren öğrencilerle değil sınıfın tamamıyla ilgilenmelidir.
9. Öğretmenler sınıf içi kuralları öğretim yılı başında öğrencilerle birlikte oluşturmalıdır.
10. Öğrencilerin sınıf içi istek ve beklentilerini dinlemeli sınıf iklimini pozitif yönde etkileyecek önerileri uygulamalıdır.

5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırma Sivas İli Ulaş ilçesindeki sınıf öğretmenleri ve 3-4-5. sınıf öğrencilerinin görüşlerine dayalı olduğu için, araştırma sonuçlarını tüm sınıf öğretmenlerine genellemek sakıncalı olabilir. Bu sakıncanın giderilmesi için farklı il ve ilçeleri kapsayan benzer araştırmalar yapılabilir. Ayrıca tüm ilköğretim ve orta öğretim öğrencilerinin görüşlerine yer verilebilir.

2. Öğrencilerin, eğitim amaçları yönünde güdülenmesi ve sınıfta daha uyumlu bir iletişimin olması için; öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarına öğretmen öğrenci iletişimi de konulmalıdır.

3. Son yıllarda doğrudan öğretmen yetiştiren kurumlardan mezun olan öğretmen adaylarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sözleşmeli öğretmen olarak ataması yapılmıştır. Bu öğretmenlerin iş güvence eksikliğinden kaynaklanan rahatsızlıklarının sınıf içi iletişim aksaklıklarında kadrolu öğretmenlerle arasında fark olup olmadığı yeni bir araştırma konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Sefer ve Ölçüm Çetin, Münevver. **Eğitim ve Öğretim Ortamında Disiplin Nedir**. Ankara: Nobel Yayın, 2002.
- Adler, Alfred. **Okulda Güç Eğitilebilir Çocuklar**, İstanbul: Cem Yayınları, çev: Kamuran Şipal, 1997.
- Akın, Gülşah. “Ortaöğretim Kurumlarında Öğretmenlerin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları Disiplin Sorunları Ve Başetme Yolları”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, 2002.
- Alkan, Vesile ve Ök Muharrem. “İlköğretim Öğretmen-Öğrenci Etkileşimine Sınıf Yönetimi Kurallarının Etkisi”, **Milli Eğitim: Eğitim-Sanat- Kültür Dergisi**, sayı:3, 2000, ss.145.
- Arslantaş, Yılmaz. “ Sınıf Yönetiminde Öğretmen iletişim Becerilerine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 1998.
- Aydın, Ayhan. **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık, 1998.
- Aydın, Bahri. “İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2001.
- Aydın, Mustafa. **Eğitim Yönetimi**. Ankara: Hatiboğlu Yayınevi, 2000.
- Baloğlu, Nuri. **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Baran Ofset, 2001.
- Başaran, İbrahim Ethem. **Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul**. Ankara: Umut Yayım, 2000.
- Başer, Ş. Günay. “ İlköğretim Okullarında Öğretmenlerin Belirli Beden Dili Davranışlarının 5. ve 8. Sınıf Öğrencileri Üzerindeki Etkileri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2003.
- Bayram, Hikmet. “ Eğitim Yüksekokullarında Öğretim Elemanı-Öğrenci İletişimi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**. 1992.

- Bencuya, Celal. “ Öğretmenlerin İletişim Becerisi Eğitimi Almasının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2003.
- Binbaşoğlu, Cavit. **Genel Öğretim Bilgisi**, Ankara: Kadioğlu Matbaası, 1994.
- Bolat, Salih. “Yüksek Öğretimde Öğretim Elemanı Öğrenci İletişimi”. Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 1990.
- Bursalıoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış**, Ankara: Pegem Yayınevi, 1994.
- Cafoğlu, Zuhul. “ Sınıf Yönetimi”, **Eğitim Dergisi**, cilt:1, sayı:2, 1992, s. 153.
- Chidolve, Mercy E. “The relationship Between Teacher Characteristics Learning Environment And Student Achievement And Attitude”, **Studies In Educational Evaluation**, c.22, No:3, 1996.
- Çam, Sebahattin. “ İletişim Becerileri Eğitim Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Becerilerine Etkisi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 1997.
- Çoban, Nazire. “İlköğretim Okulu Yönetici ve Öğretmenlerinin Örgüt Sağlığına İlişkin Algıları”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2007.
- Demiroğlu, Aysel. “İlköğretim I. Kademe Sınıf Düzeninin Sağlanmasında Öğretmen Özelliklerinin Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı**, 2001.
- Demirel, Özcan. **Planlamadan Uygulamaya Öğrenme Sanatı**. Ankara: Pegem Yayınları, 1999.
- Deniz, İbrahim. “İletişim Becerileri Eğitiminin İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin İletişim Becerisi Düzeyine Etkisi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**. 2003.
- Dökmen, Üstün. **Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati**, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 1998.
- Dubrin, Adrew. **J.,Human Relations İnterpersonel, Job-Oriented Skillis**, Sixth Edition, Prentice Hall, Upper Saddle River, New Jersey. 1997.
- **Fundamentals of Organizational Behavior**, Third Edition, Thomson South- Western, Australia.2005.

- Düşükcan, Muhammet. “ Örgütlerde Çatışma ve Çatışma Yöntemi Sürecinde Örgütsel İletişimin Etkililiği: Kuramsal ve Uygulamalı Bir Çalışma”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı**. 2003.
- Ercilasun, B. Ahmet Ve Diğerleri. **İmla Kılavuzu**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.
- Erden, Münire. **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Alkım Yayınları, 2001.
- Erdoğan, İrfan. **Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2000.
- Erdoğan, Salih. “ Sınıf Yönetiminde Öğrenci Kontrolü Açısından Olumlu Öğretmen-Öğrenci İlişkileri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2001.
- Eren, Erol. **Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi**. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 1998.
- Ergin, Akif. **Öğretim Teknolojisi İletişim**. Ankara: Pegem Yayıncılık, 1995.
- Fidan, Ayşegül. “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Davranışları”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2001.
- Güçlü, Nezahat. “Sınıfta Etkili Öğrenci- Öğretmen İletişimin Kurulması”, **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt:18, sayı:2,1998, s.61–64.
- Gürgen, Haluk. **Örgütlerde İletişim Kalitesi**, İstanbul:Der Yayınları,1997.
- İlal, Ersan. İletişim, **Yıgımsal İletim Araçları ve Toplum (kavramlar, kurumlar, kuryamlar)** İstanbul: Der Yayınları, 1991.
- İlgar, Lütfü. **Eğitim Yönetimi Okul Yönetimi Sınıf Yönetimi**, İstanbul: Beta Basım Yayım, 1996.
- Kahraman, Cemile. “Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Önlenmesi ve Giderilmesine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2006.
- Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004.

- Karlı, Cihan. “İlköğretim Okullarında Yönetici Öğretmen İletişimi: Öğretme Algılarına Göre İstanbul İli Tuzla İlçesi Örneğinde Bir Araştırma”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2007.
- Karip, Emin. **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2002.
- Kayaalp, İsa. **Eğitimde İletişim Dili**, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2002.
- Keskin, Mehmet Ali. “Sınıf **Öğretmenlerinin** Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Baş etme Yolları” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2002.
- Köklü, Muharrem. **Birleştirilmiş Sınıfların Yöntemi ve Öğretimi**, İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2000.
- Köktaş, Şükran. **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Nobel Kitapevi, 2003.
- Küçükahmet, Leyla. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**, Ankara; Gazi Üniv. Yayınları, 1992, 4. Basım.
- Mursal, Erkan. “İlköğretim I. Kademe 5. Sınıf Öğrencilerinin Sınıf İçerisinde İstenmeyen Davranışlar Göstermesine Neden Olan Öğretmen Davranışlarına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2005.
- Özçelik, Durmuş Ali. **Ölçme ve Değerlendirme**, Ankara: ÖSYM Yayınları, 1992.
- Özdemir, Servet. **Eğitimde Örgütsel Yenileşme**, Ankara: Pegem Yayınevi, 1998.
- Özen, Yener. **İlköğretimde İletişim (Sınıfta Yönetim)**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Özgüven, İ. Ethem. **Psikolojik Testler**, PDREM, Ankara, 1994.
- Öztürk, Bülent. **Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi ve Giderilmesi Sınıf Yönetimi**, Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2002.
- Öztürk, Necla. “Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2001.
- Sarı, Hakan. Selçuk Üniversitesinde Öğrenim Gören Bedensel Engelli Ve Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözümüne Yönelik Çağdaş

- Öneriler, XIV. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 4-6 Kasım, 2004.
- Sayın, Nükhet. “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, 2001.
- Sayın, Saime. “Lise Öğretmenlerinin Mesleki İlgilerinin Yordayan Bazı Değişkenler”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2000.
- Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**, Ankara: Gazi Kitabevi, 2003
- Seyidoğlu, Halil. **Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı**, İstanbul: Güzem Can Yayınları, 2003.
- Sillars, Stuart. **İletişim**, (çev: Nüzhet Akın). Ankara: Özgün Matbaacılık, 1995.
- Şahin, Ahmet. “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kişiler Arası İletişim Becerileri ve Çatışma Yönetimi Stratejileri Arasındaki İlişki”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2007.
- Uluğ, Fevzi. **Eğitimde Grup Süreçleri**, Ankara: Todaie Yayıncılık, 1999.
- Tan, Ali. “İlköğretim Okullarında Yönetici Öğretmen İletişimi”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2003.
- Taymaz, Haydar. **Okul Yönetimi**, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2003.
- Tez Yazım Kuralları**, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları, 2004.
- Tertemiz, Neşe. “**Sınıf Yönetimi ve Disiplin**” (Edit.:Leyla Küçükahmet) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2004, 6. Baskı.
- Tezcan, Mahmut. **Eğitim Sosyolojisi**, Ankara: Zirve Ofset, 1992.
- Tutar, Hasan ve Yılmaz, M. Kemal. **Genel İletişim Kavramlar ve Modeller**, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2002.
- Tutkun, Ömer. “Derslerle İlgili Süre Kullanımı” **Sınıf Yönetimi**, Ankara: Pegem Yayıncılık, 2002.

- Yıldırım, Lale. “İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları ile Öğrencilerin Demokratik Davranışları Arasındaki İlişkilerin Saptanması” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları Ve Öğretim Anabilim Dalı**, 1994.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. **Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Yıldız, Bilge. “Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarda Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2006.
- Yüksel, A. Haluk ve Zıllıoğlu, Merih. **İletişim Bilgisi**, Editör: Haluk Gürgen, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, A.Ü. Yayın No:739, 2001.

EKLER

EK-1 Öğretmen Sınıf İçi İletişim Aksaklıkları Anket Formu

EK-2 Öğrenci Sınıf İçi İletişim Aksaklıkları Anket Formu

Ek:1 Öğretmen Anket Formu

Soruları cevaplarken lütfen seçenek numarasının altındaki ayıracın () içine (X) işareti koyunuz.

Bölüm 1

BİREYSEL DURUMUNUZA İLİŞKİN SORULAR

Bu bölümde bireysel durumunuzla ilgili sorular yer almaktadır. Lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz.

1- Cinsiyetiniz

() 1. Kadın () 2. Erkek

2- Yaşınız

() 1. 20-30 () 2. 31-40 () 3. 41-50

() 4. 51-60 () 5. 61 ve yukarısı

3- Görevde kıdeminiz

() 1. 1-5 yıl

() 2. 6-10 yıl

() 3. 11-15 yıl

() 4. 16-20 yıl

() 5. 21-25 yıl

() 6. 26 ve daha fazla

4- Mezun olduğunuz son eğitim kurumu

- () 1. Öğretmen okulu
 () 2. İki yıllık eğitim enstitüsü, Yüksekokul veya ön lisans.
 () 3. Üç yıllık eğitim enstitüsü veya yüksek okul.
 () 4. Dört yıllık yüksekokul veya fakülte.
 () 5. Yüksek Lisans.
 () 6. Doktora.
 () 7. Diğer.....

5- Halen çalışmakta olduğunuz okulda geçirdiğiniz hizmet süreniz

- () 1. 1 yıldan az
 () 2. 1-5 yıl
 () 3. 6-10 yıl
 () 4. 11-15 yıl
 () 5. 16-20 yıl
 () 6. 21-25 yıl
 () 7. 26 yıl ve yukarısı

Bölüm II

Bu bölümde öğretmenlerin “Olumlu Öğretmen-Öğrenci İlişkileri” ne yönelik sorular yer almaktadır. Her soruda belirtilen duruma en uygun cevabı işaretleyiniz.

Örnek: Olumlu Öğretmen-Öğrenci İlişkisini değerlendirmeye yönelik soruların yer aldığı anketteki verilen görüşlere katılıyorsanız katılım derecenizi ilgili seçeneğin altındaki ayıraca () içine (X) işareti koyunuz.

SEÇENEKLER

1- Her zaman	3- Ara sıra	5- Hiçbir zaman
2- Çoğu zaman	4- Çok az	

1 2 3 4 5

1- Öğrencilerin sınıf içi çalışmalarına yardımcı olurum. (X) () () () ()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

1-Öğrencilerin sınıf içi etkinliklerine yardımcı olurum.	()	()	()	()	()
2-Sınıfta öğrencilere karşı eşit ve saygılı davranmaya çaba gösteririm.	()	()	()	()	()
3-Sınıf içi etkinliklere katılmada öğrencilere fırsat eşitliği sağlarım.	()	()	()	()	()
4-Sınıf içi iletişimde öğrencilerin inanç ve değerlerini göz önünde bulundururum.	()	()	()	()	()
5-Sınıfta düşüncelerimi, öğrencilerin algılama düzeyi ve hızına denk düşecek akıcılıkla sunarım.	()	()	()	()	()
6-Öğrencilerimin olumsuz konuşmalarına sinirlenmemeye özen gösteririm.	()	()	()	()	()
7-Sınıf içi iletişimde öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alırım.	()	()	()	()	()
8-Öğrencilere sınıftaki etkinliklerle ilgili tartışma fırsatı yaratırım.	()	()	()	()	()
9-Başarısı yüksek öğrencilere “gülümseme” gibi tepkilerde bulunurum.	()	()	()	()	()
10-Sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alırım.	()	()	()	()	()
11-Öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıf içinde önceden gündemi saptanmayan toplantılar düzenlerim.	()	()	()	()	()
12-Konuşurken sözcüklerin söyleyiş biçimini doğru aktarmaya dikkat ederim.	()	()	()	()	()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

13-Öğrencilerime “hımm” , “evet” gibi sözel cevaplarla konuşmalarının anlaşıldığına ilişkin dönüt veririm.

() () () () ()

14-Sınıfta öğrencilerime güler yüzlü ve içten davranırım.

() () () () ()

15- Sınıfta ortaya çıkan sorunları ertelemeden çözmeye çalışırım.

() () () () ()

16- Öğrencilerin söylediklerini kendi anladığım şekliyle tekrar ederim.

() () () () ()

17- Sınıf içi istek ve beklentilerimi açık bir dille ifade ederim.

() () () () ()

18- Öğrencilerle karşılıklı konuşmada onların kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaya çalışırım.

() () () () ()

19- Öğrencilere sınıf içinde özgürce konuşma hissi veririm.

() () () () ()

20- Olumsuz davranış gösteren öğrencilerin dedikodusunu yapmaktansa onların yüz yüze konuşmayı tercih ederim.

() () () () ()

21- Sınıfta tartışma ve eleştirilerde kırıncı olmamaya çaba gösteririm.

() () () () ()

22- Sınıf içi ilişkileri daha iyi hale getirmek amacı ile öğrenciler tarafından düzenlenen sınıf etkinliklerine katılırım.

() () () () ()

23- Öğrencilerle diyalog kurarken genel nezaket kurallarına uygun davranırım.

() () () () ()

24- Bir yandan öğrencileri dinlerken diğer yandan başka şeyler yaparım.

() () () () ()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

- 25- Öğrencilerin başarılarını kendi başarıları olarak değerlendiririm. () () () () ()
- 26- Ses tonumu, o andaki duygu ve düşüncelerimi yansıtacak biçimde kullanırım. () () () () ()
- 27- Öğrencilerle konuşurken dikkatimi konuya veremiyorum. () () () () ()
- 28- Öğrencilerin sınıf içi beklenti ve isteklerini dile getirmelerine fırsat tanırım. () () () () ()
- 29- Sınıfta öğrencileri dinlerken sadece kendimle ilgili olan kısımları dikkate alırım. () () () () ()
- 30- Öğrencilerle sınıf içi iletişimde göz teması kurarım. () () () () ()
- 31- Sınıfta öğretmenlerin giyim-kuşam ve dış görünümünün öğrencilerle olan iletişimde önemli olduğunu düşünüyorum. () () () () ()
- 32- Sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerimi de katarak iletirim. () () () () ()
- 33- Öğrencilerin özel günlerini (doğum günü,hastalık vb.) paylaşmaya özen gösteririm. () () () () ()
- 34- Konuşurken “eee,aaa,ıı” gibi seslerin sözcükler arasına girmemesine dikkat ederim. () () () () ()
- 35- Sınıfta öğrencilerin olumlu davranış gösterdiklerinde onlarla övgüyle bahsederim. () () () () ()
- 36- Öğrencilerin sınıf içi etkinliklerdeki eksiklerini gidermeleri için ders dışında da onlara yardımcı olurum. () () () () ()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

- 37- Sınıfta tek düzelikten uzak, canlı ve hareketli biçimde konuşurum. () () () () ()
- 38- Sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanırım. () () () () ()
- 39- Sınıf içi iletişimde öğrencilerin etnik kökenlerinin öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarında rol oynadığını düşünüyorum. () () () () ()
- 40- Ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunurum. () () () () ()
- 41- Öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösteririm. () () () () ()
- 42- Öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulayarak bilgi alırım. () () () () ()
- 43- Sınıftaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarında önemli etken olduğunu düşünüyorum. () () () () ()
- 44- Sınıfta öğrencilerin ilgisini dağıtacak, dersle ilgili olmayan konuları konuşmaktan kaçınırım. () () () () ()
- 45- Jest ve mimiklerimi iletişimin içeriğine uygun olarak ayarlarım. () () () () ()
- 46- Başarısızlık gösteren öğrencileri kendi haline bırakırım. () () () () ()
- 47- Öğrencilerle konuşurken öğretmen-öğrenci arasındaki fiziksel mesafeye dikkat ederim. () () () () ()
- 48- Başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanırım. () () () () ()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

49- Başarısı düşük öğrencilere de başarısı yüksek olanlar

kadar soruları cevaplama süresi veririm. () () () () ()

50- Sınıf içi iletişimi olumlu yönde etkileyecek

durumlarda kendi konuşmamı keserek öğrencilere söz

hakkı veririm. () () () () ()

51- Sınıftaki her öğrenciyi ismen tanırım. () () () () ()

52- Sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren

öğrencilerle ilgilenirim. () () () () ()

53- Olumsuz davranış gösteren öğrencinin kendisinden

değil davranışından hoşlanmadığımı öğrenciye

hissettiririm. () () () () ()

54- Sınıfta öğrencilerin uyması gereken kuralların

kısa ve anlaşılır olmasına dikkat ederim. () () () () ()

55- Sınıf içi kuralları öğretim yılı başında öğrencilerle

birlikte oluştururum. () () () () ()

Ek:2. Öğrenci Anketi

Soruları cevaplarken sizce en uygun olan seçenek ayırıcının () içine (X) işareti koyunuz.

Bölüm 1

BİREYSEL BİLGİLER İLE İLGİLİ SORULAR

Bu bölümde bireysel durumuzla ilgili sorular yer almaktadır. Lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz.

1- Cinsiyetiniz

- ☐ 1. Kız ☐ 2. Erkek

2- Yaşınız

- ☐ 1. 8 yaşında ☐ 2. 9 yaşında ☐ 3. 10 yaşında
☐ 4. 11 yaşında ☐ 5. 12 yaşında

3- Okuduğunuz sınıf

- ☐ 1. 3. sınıf
☐ 2. 4. sınıf
☐ 3. 5. Sınıf

4- Babanızın Eğitim Düzeyi.

- ☐ 1. Yok
☐ 2. İlkokul
☐ 3. Ortaokul
☐ 4. Lise
☐ 5. Üniversite
☐ 6. Diğer.....

5- Annenizin Eğitim Düzeyi

- ☐ 1. Yok
☐ 2. İlkokul
☐ 3. Ortaokul
☐ 4. Lise
☐ 5. Üniversite
☐ 6. Diğer.....

6-Ailenizin Aylık Geliri

- ☐ 1. 50-100 YTL
☐ 2. 101-200 YTL
☐ 3. 201-300 YTL
☐ 4. 301-400 YTL
☐ 5. 401-500 YTL
☐ 6. 501 ve yukarısı.

8- Babanızın Mesleği

- ☐ 1. İşçi
☐ 2. Memur
☐ 3. Öğretmen
☐ 4. Polis
☐ 5. Esnaf-Tüccar
☐ 6. Doktor
☐ 7. Subay- Astsubay
☐ 8. Diğer.....

7- Annenizin Mesleği

- ☐ 1. Ev Hanımı
☐ 2. Memur
☐ 3. Öğretmen
☐ 4. Polis
☐ 5. Esnaf-Tüccar
☐ 6. Doktor
☐ 7. İşçi
☐ 8. Diğer.....

Bölüm II

Bu bölümde öğrencilerin öğretmenleri ve kendileri ile ilgili sınıf içi ilişkilere yönelik sorular bulunmaktadır. Her soruda belirtilen duruma en uygun cevaba (X) işareti koyarak cevaplayınız.

Örnek: Olumlu Öğretmen-Öğrenci ilişkisini değerlendirmeye yönelik soruların yer aldığı anketteki verilen görüşlere katılıyorsanız katılım derecenizi ilgili seçeneğin altındaki ayıraca () içine (X) işareti koyunuz.

SEÇENEKLER

1- Her zaman	3- Ara sıra	5- Hiçbir zaman
2- Çoğu zaman	4- Çok az	

1 2 3 4 5

- 1- Öğretmenler öğrencilerin sınıf içi etkinliklerine yardımcı olur mu?

(X) () () () ()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

1-Öğretmenler öğrencilerin sınıf içi etkinliklerine yardımcı olur.	()	()	()	()	()
2-Öğretmenler sınıfta öğrencilere karşı eşit ve saygılı davranmaya çaba gösterir.	()	()	()	()	()
3-Öğretmenler sınıf içi etkinliklere katılmada öğrencilere fırsat eşitliği sağlar.	()	()	()	()	()
4-Öğretmenler düşüncelerini, öğrencilerin algılama düzeyi ve hızına denk düşecek akıcılıkta sunar.	()	()	()	()	()
5-Öğretmenler sınıf içi iletişimde öğrencilerin inanç değerlerini göz önünde bulundurur.	()	()	()	()	()
6-Öğretmenler konuşurken öğrenciler olumsuz davranış gösterdiğinde sinirlenmemeye özen gösterir.	()	()	()	()	()
7-Öğretmenler sınıf içi iletişimde öğrencilerin beden diliyle verdikleri mesajları dikkate alır.	()	()	()	()	()
8-Öğretmenler öğrencilere sınıftaki etkinliklerle ilgili tartışma fırsatı yaratır.	()	()	()	()	()
9-Öğretmenler başarısı yüksek öğrencilere “gülümseme” gibi tepkilerde bulunur.	()	()	()	()	()
10-Öğretmenler sınıf içi tüm etkinliklerde öğrenci önerilerini dikkate alır.	()	()	()	()	()
11-Öğretmenler öğrenci düşüncelerini almak üzere sınıf içinde önceden gündemi saptanmayan toplantılar düzenler.	()	()	()	()	()

	Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
12-Öğretmenler konuşurken sözcüklerin söyleyiş biçimini doğru aktarmaya dikkat eder.	()	()	()	()	()
13-Öğretmenler öğrencilerine “hımm” , “evet” gibi sözel yanıtlarla konuşmalarının anlaşıldığına ilişkin dönüt verir.	()	()	()	()	()
14-Öğretmenler sınıfta öğrencilerime güler yüzlü ve içten davranır.	()	()	()	()	()
15-Öğretmenler sınıfta ortaya çıkan sorunları ertelemekten çözmeye çalışır.	()	()	()	()	()
16-Öğretmenler öğrencilerin söylediklerini kendi anladıkları şekilde tekrar eder.	()	()	()	()	()
17-Öğretmenler sınıf içi istek ve beklentilerini açık bir dille ifade eder.	()	()	()	()	()
18-Öğretmenler öğrencilerle karşılıklı konuşmada onların kendilerini rahat hissetmelerini sağlamaya çalışır.	()	()	()	()	()
19-Öğretmenler öğrencilere sınıf içinde özgürce konuşma hissi verir.	()	()	()	()	()
20-Öğretmenler olumsuz davranış gösteren öğrencilerin dedikodusunu yapmaktansa onlarla yüz yüze konuşmayı tercih eder.	()	()	()	()	()
21-Öğretmenler sınıfta tartışma ve eleştirilerde kırıncı olmamaya çaba gösterir.	()	()	()	()	()
22-Öğretmenler sınıf içi ilişkileri daha iyi hale getirmek amacı ile öğrenciler tarafından düzenlenen sınıf etkinliklerine katılır.	()	()	()	()	()
23-Öğretmenler öğrencilerle diyalog kurarken genel nezaket kurallarına uygun davranır.	()	()	()	()	()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

24-Öğretmenler bir yandan öğrencileri dinlerken diğer yandan başka şeyler yapar.	()	()	()	()	()
25-Öğretmenler öğrencilerin başarılarını kendi başarıları olarak değerlendir.	()	()	()	()	()
26-Öğretmenler ses tonumu, o andaki duygu ve düşüncelerimi yansıtacak biçimde kullanır.	()	()	()	()	()
27-Öğretmenler öğrencilerle konuşurken dikkatlerini konuya veremiyor.	()	()	()	()	()
28-Öğretmenler öğrencilerin sınıf içi beklenti ve isteklerini dile getirmelerine fırsat tanır.	()	()	()	()	()
29-Öğretmenler sınıfta öğrencileri dinlerken sadece kendileriyle ilgili olan kısımları dikkate alır.	()	()	()	()	()
30-Öğretmenler öğrencilerle sınıf içi iletişimde göz teması kurar.	()	()	()	()	()
31-Sınıfta öğretmenlerin giyim-kuşam ve dış görünüşlerinin öğrencilerle olan iletişimde önemli olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
32-Sınıf içi iletişimde mesajların içeriğine duygu ve değerlerini de katarak iletebiliyor.	()	()	()	()	()
33-Öğretmenler öğrencilerin özel günlerini (doğum günü,hastalık vb.) paylaşmaya özen gösterir.	()	()	()	()	()
34-Öğretmenler “eee,aaa,ıı” gibi seslerin sözcükler arasına girmemesine dikkat eder.	()	()	()	()	()
35-Öğretmenler sınıfta öğrencilerin olumlu davranış gösterdiklerinde onlardan övgüyle bahseder.	()	()	()	()	()

	Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
36-Öğretmenler öğrencilerin sınıf içi etkinliklerdeki eksiklerini gidermeleri için ders dışında da bizlere yardımcı olur.	()	()	()	()	()
37-Öğretmenler sınıfta tek düzelikten uzak, canlı ve hareketli biçimde konuşur.	()	()	()	()	()
38-Öğretmenler sınıftaki her öğrencinin verileni öğrenebilecek kapasiteye sahip olduğuna inanır.	()	()	()	()	()
39-Sınıf içi iletişimde öğrencilerin etnik Kökenlerinin öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarında rol oynadığını düşünüyorum.	()	()	()	()	()
40-Öğretmenler ders esnasında öğrencilere davranışlarıyla ilgili eleştiri ve uyarılarda bulunur.	()	()	()	()	()
41-Öğretmenler öğrencilerin bildiği ve kullandığı sözcükleri kullanmaya özen gösterir.	()	()	()	()	()
42-Öğretmenler öğrencilerin sınıf içi davranışlarına ilişkin görüşlerini almak üzere öneri kutusu veya isimsiz anket uygulama yoluyla bilgi alır.	()	()	()	()	()
43-Sınıftaki öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarının öğretmenlerin öğrencilere karşı tutumlarında önemli etken olduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
44-Öğretmenler sınıfta öğrencilerin ilgisini dağıtacak, dersle ilgili olmayan konuları konuşmaktan kaçınır.	()	()	()	()	()
45-Öğretmenler Jest ve mimiklerimi iletişimin içeriğine uygun olarak ayarlar.	()	()	()	()	()
46-Başarısızlık gösteren öğrencileri öğretmenler kendi haline bırakır.	()	()	()	()	()

Her Zaman	Çoğu Zaman	Ara Sıra	Çok Az	Hiçbir Zaman
-----------	------------	----------	--------	--------------

47-Öğretmenler öğrencilerle konuşurken öğretmen-öğrenci arasındaki fiziksel mesafeye dikkat eder.	()	()	()	()	()
48-Öğretmenler başarısız öğrencilerin ön sırada oturması gerektiğine inanır.	()	()	()	()	()
49-Öğretmenler başarısı düşük öğrencilere de başarısı yüksek olanlar kadar soruları yanıtlama süresi verir.	()	()	()	()	()
50-Öğretmenler sınıf içi iletişimi olumlu yönde etkileyecek durumlarda kendi konuşmasını keserek öğrencilere söz hakkı verir.	()	()	()	()	()
51-Öğretmenler sınıftaki her öğrenciyi ismen tanır.	()	()	()	()	()
52-Öğretmenler sınıfın tamamı yerine olumsuz davranış gösteren öğrencilerle ilgilenir.	()	()	()	()	()
53-Öğretmenler olumsuz davranış gösteren öğrencinin kendisinden değil davranışından hoşlanmadığını öğrenciye hissettirir.	()	()	()	()	()
54-Öğretmenler sınıfta öğrencilerin uyması gereken kuralların kısa ve anlaşılır olmasına dikkat eder.	()	()	()	()	()
55-Öğretmenler sınıf içi kuralları öğretim yılı başında öğrencilerle birlikte oluşturur.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	: Aslı BAŞARI
Sürekli Adresi	: Boz höyük Cad. İlkiz 1 Sit. No: 10 Güzel kent Mah. Eryaman / ANKARA
Doğum Yeri ve Yılı	: Söke - 1981
Yabancı Dili	: İngilizce
İlköğretim	: Sadullah Kuşada İlköğretim Okulu - 1993
Ortaöğretim	: Söke Lisesi - 1998
Lisans	: Abant İzzet Baysal Üniversitesi - 2003
Yüksek Lisans	: Abant İzzet Baysal Üniversitesi - 2007
Anabilim Dalı	: İlköğretim
Bilim Dalı	: Sınıf Öğretmenliği
Çalışma Hayatı	: Doğanbey İlköğretim Okulu/Söke, Sınıf Öğretmeni 2003–2004 Eğitim-Öğretim Yılı (Birleştirilmiş Sınıf) Atburgazı İlköğretim Okulu/Söke, Sınıf Öğretmeni 2004–2005 Eğitim-Öğretim Yılı Karacalar B.S.İ.O Ulaş / SİVAS, Sınıf Öğretmeni 2005–2006, 2006–2007 Eğitim-Öğretim Yılı